

Mactalla nan Tur

BY THE

Rev. A. Maclean Sinclair.

SYDNEY, C.B. :
MAC-TALLA PUBLISHING CO., LTD.
1901.

Car Sinclair,
Alexander M.

Mactalla Nan Tur,

BY THE

Rev. A. Maclean Sinclair.

SYDNEY, C. B.:
MAC-TALLA PUBLISHING CO., LTD.
1901.

PB1633

M33

1901

C.2

PREFACE.

The Hon. Senator Ferguson, P. E. Island, Alexander Martin, Esq., ex-M. P., Valleyfield, P. E. Island, and D. C. Fraser, Esq., New Glasgow, N. S.—all Highlanders and men of brains—kindly sent me five dollars each to assist in publishing Gaelic poems. To the \$15.00 thus received I added five dollars more. The sum thus made up, \$20.00, I am now handing over to the publishers to protect them against loss.

This work is practically a supplement to the Gaelic Bards. It fills up several gaps in that work, and also makes a few necessary corrections. It is somewhat small; still it contains a good deal of thoroughly excellent poetry.

JACLEAN SINCLAIR.

Belfast, P. E. I.,
May 24th, 1881.

Sinclair, A.M.

CORRECTIONS.

Page 1, 25, seann. 10, 22, sìth-bhrugh.
11, 3, Coire-creagach; 29, aic' ach an. 12,
25, nan lann. 13. 31, dean mi 'san. 16,
16, glan nuallan; 19, eararadh. 21, 4, bu
ghearr; 9, cho-ainm. 23, 7, Bhreugaich.
28, 28, de 'n t-sròl. 33, 18, roimh. 36,
22, do chàch. 41, 22, geòcach. 42, 34,
Le; 35, Gur à-iomadh; 36, cha b' aithne.
43, 29, cho dùrachdach. 44, 2, a dhearbhadh
leibh. 58, 5, ann ad. 59, 35, Do
shiubhal. 61, 17, Cumha. 67, 28, gun
éisleán. 70, 2, ghlan ùr. 71, 38, Beul
nach. 73, 8, Mo; 12, Is riaracht'. 83,
18, Thigeadh fiosrachadh. 89, 17, n-aithneachaidh.
90, 33, na 'ghruaidhean; 37,
luaidhe. 93, 23, air a. 99, 8, Delete
leinn. 102, 14, 'S an òg-mhaduinn.

The following is the sixth verse of the
song on page 87:—

'S do mheall-shùil bu ghlan aogasg,
'S do shlios mar fhaoilinn air snámh;
Gruaidh dhearg ort mar chaoran,
'Dh' fhàg mi daor ann ad ghràdh.
Gur h-e mhead 's thug mi spéis dhuit
'Dh' fhàg mi-fein ann an drip;
'N diugh cha 'n iarrainn de 'n t-saoghal
Ach léine chaol agus cist'.

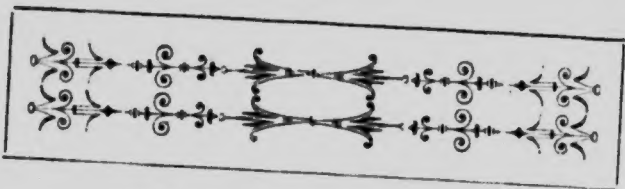
In sending the copy to the printer, I
overlooked this verse.

AN CLAR-INNSE.

	Taobh-duilleig.
Lachainn Mor Mac-Mhuirich	88
Ailein Mac Ruairidh	1
Donnachadh Og	5
Bard Mhic-Gilleain	7
Iain Stiubhart, triath na h-Apunn....	6
Domhnall Mac Fhionnlaidh.....	10
Niall Mor Mac-Mhuirich	16
Iain mac Eoghain Bhàin	21
Cathall Mac-Mhuirich.....	21
Fearchair Mac-Rath	24
Oran comuinn.....	27
Bho latha blàr Inbhir-Lochaidh	92
'S ann mu 'n taca so 'n dé	107
Iain Lom	29
Domhnall Gruamach.....	30
An Ciaran Mabach.....	30
Buidheann mo chridhe Clann-Ualraig.	93
Mac-Ithich	103
Is ann feasgar Di-haoine.....	86
Thig an samhradh le 'bhruthainn....	89
Donnachadh nam Pios.....	32
Mac-Philip	94
Aonghus mac Alasdair Ruaidh.....	95
Coinneach Dubh Mac-Coinnich.....	26
An Clarsair Dall.....	34
Mr Aonghus Mac-Gillemhoire.....	40
Tha tasgaidh bhuam an diomhaireachd	42
Seoras Mac-Coinnich.....	45
Mac-Neachdainn an Duin.....	96

VI.

Domhnall Friseal.....	28
Is luaineach mo chadal an nochd.....	60
Mac-Ealair	49
Iain Mac-Aoidh	48
Dughall Buchanan.....	46
Para Mor Caimbeul.....	115
Rannan o leabhar Mhic-Mhuirich	49
Fear Ghlinn-Nodha	51
Iain mac Mhurchaidh	53
Niall Mac-an-Aba	54
Rannan o Leabhar Mhic-a-Ghobha....	58
A neonan bhàn a's aillidh snuadh.....	61
Raonall mac Iain mhic Eoghain.....	63
Barbara Fhriseal	73
Seumas Mac-Gillesheathanaich	69
Mr Seumas Mac-Griogair	65, 75
Gilleasbuig Mac-Phàil.....	67, 80, 83
Seumas Caimbeul.....	99
Oran gaoil.....	109
Cailinn na Buaile.....	110
Comhradh	111
Taigh-tarlaidh nan Uaislean.....	112
Iorram	113
Taigh-an-Droma.....	114
Alasdair Domhnallach, 'sa Cheapaich.	101
Mr Raonall Mac-Gillebhràth.....	117
Alasdair an Ridge	119
Calum Mac-Gillios.....	121
Notes	123

BAS DHIARMAID.

LE AILEIN MAC RUAIRIDH.

'N Gleann Sìthe, 'n gleann so ri m' thaobh
'S an cluinnear faodh ian is lon,
'S minic a bha laoidh na Feinn'
Air a shrath an deidh an con.

'N gleann so fo Bheinn Ghulbain ghuirin
A's àille tulchann fo'n ghrein,
Cha b' ainneamh a shruthan dearg
An deidh shealg o Fhionn na Feinn'.

Eisdibh beag ma 's àill leibh laoidh
Air a chuideachd chaoimh so uam;
Air Beinn Ghulbain 's air Fionn fial,
Is air Diarmaid tha sgeul truagh.

Dh' imir Fionn gu truagh a chealg
Air Mac O Dhuinn bu dearg li,
Le dhol do Bheinn Ghulbain a shealg
Tuirc nach faodadh airm a chlaoidh.

Mac O Dhuinn an airm àigh,
Ged thorchuir a lamh an torc,
Ghéill e roimhe le foill Fhinn;
Is esan a rinn a lochd.

Dh' fhalbhadh fo lagh teann na Feinn'
A chur na beist as a chnoc;
An ceann torc sìthe bu gharbh,
A b' allmharach calg is soc.

Ri claiستهachd comh-ghàir nam Fiann
An ear 's an iar a teachd mu 'cheann,
Dh' éirich an uamh-bheist o shuain,
Is ghluais e uatha do'n ghleann.

Chuireadh ri faicinn nan laoch
 An seann torc sith' air fraoch borb.
 Bu ghéire na gáinne 'fhriogh,
 'S bu treine 'shith na gath-bolg.

Le Mac O Dhuinn nan arm geur
 Fhreagradh do bheist ghairg an uile.
 Thriall gath nimhneach trom o làimh,
 'S chaidh an t-sleagh an dàil na muic'.

Bhrisd an crann aice na 'thri,
 'Sa ceann liobhte air an torc.
 Chunna gaisgeach nam bas blàth
 Nach deach i an sàs na 'chorp.

Tharruinn e 'n t-seann lann a truail,
 A choisinn mor bhuidh an àir.
 Mharbh an gaisgeach calm' a bheist,
 'S thainig e fein air ais slàn.

Thuirling sprochd air Fionn na Feinn'
 Is shuidh e leis fein air cnoc.
 Mac O Dhuinn nach do dhiult dàimh
 B' olc le s a theachd slàn o'n torc.

Air dha bhith fada na 'thosd
 Thubhairt e, 's gu'm b' olc ri ràdh,
 Tomhais, a Dhiarmaid, o 'shoc
 Cia meud troigh 'san 'torc so ta.

Cha d' dhiult e achanaich Fhinn,
 Ged b' eol da a ti 's a goimh;
 Thomhais e 'n torc air a dhruim,
 An laoch cuimte bu trom troigh.

Tomhais, arsa Fionn, an nis
 An aghaidh a fhriodh an torc,
 'S gheibh thu do rogha d'a chionn
 De ghill nan arm rinn-gheur goirt.

Dh' fhalbh e air turus a ghàidh,
 Is thomhais e dhaibh an torc,
 Ghuin am friogh nimhe geur, garbh,
 Bonn an laoch bu gharg 'san trod.

Thuit e an sin air an raon,
Is fhuil a taosgadh gu luath.
Na laighe ri taobh na béist
Fhuair Fionn an treun-fhear gun chluain.

Aon deoch a d' chuaich thoir dhomhs',
'S mi a call mo bhrìgh 's mo neart. [Fhinn,
Deoch gu bràth cha'n fhaigh thu bhuams',
Fhreagair Fionn an gruaim a reachd.

An gleann na seilge fo chriadh
Tha Mac O Dhuinn, cliabh nan cleachd.
Aon mhacamh buileach na Feinn'
'S an tulach so 's leir dhuinn 'fheart.

Seabhag buadhach Easa-Ruaidh,
Fear a bhuidhneadh buaidh gach àir,
An déidh a thorchuirt le torc,
Fo thulchann a chnoic so ta.

Diarmad Mac O Dhuinn nan euchd
A thuiteam troimh eud, mo bhròn,
Bu ghile 'bhràighe na gréin,
Bu Jeirge 'bheul na blàth chnó.

Bu bhuidhe 's bu mhin a bha fholt,
Bu bhàrrghlan a rosg fo 'fhleasg.
Bha guirme 's glaise na 'shùil,
'S maise 's caise 'n cùl nan cleachd.

Bha binne 's grinneas na 'ghlòir,
'S gile na 'dhòid bhàrr-dhearg bhlàth.
Bha meud 's tàbhachd 'san laoch,
'Bu sheang is saor na 'chneas bàn.

Coimheadach is mealltair mnà,
Mac O Dhuinn a b' fhearr buaidh,
An t-suiridh cha tog a sùil
O'n chuireadh ùir air a ghruaidh.

Faodh, voice. Comh-ghàir, a simultaneous shout. Sith, onset. Gath-bolg, belly-dart. Bha 'n gath mharbhteach so air a chleachdadh le Cuchulainn is seann laoich eile. Ti, design. Gill, rewards.

Gàdh, peril. Gun chluain, without deceit. Dheanadh cuach Fhinn slàn neach air bith a gheibheadh deoch aisde. Reachd, great vexation. Macamh, a young man. Buileach, handsome, courteous. Feart, a grave. Rosg, the eye. Fleasg, a wreath, a circle. Gloir nc glòr, talk.

Bha Diarmad na dhuine anubarrach briagha, agus cha ghabhadh e leon ach air ball beag a bha air bonn a chois. Nuair a bha Fionn na 'bhanntaich, agus e gu math sean, phòs e nighean do 'm b' ainm Gràinne. Cha robh Gràinne ag iarraidh Fhinn. B' fhearr leatha gu mor Oisean a mhac, ach cha ghabhadh Oisein gnothach rithe. Air oidhche na bainnse thug i deoch-cadail do dh' Fhionn, agus choitich i Diarmad gu teicheadh air falbh leatha. Bha Diarmad is Gràinne re ùine mhóir air theicheadh. Bha sluagh na dùthcha gu laidir air an taobh is cha b' urrainn Fionn an glacadh. Mu dheireadh rinn Fionn reite ri Diarmad. Fhuair e an sin a mharbhadh le a chur a shealg 's a thombas an tuirc. 'S e mac peathar da a bh' ann an Diarmad. Bha Fionn na dhuine glic, ach bha e gle amaideach dha nighean òg nach robh ga 'iarraidh a phòsadh. 'S fhearr do dh' fhear a tha ag iarraidh mnatha an te a tha coma air a shon a sheachnadh.

LAOIDH.

LE DONNACHADH OG.

Tha seachd saighdean air mo thi,
 'S tha gach saighead diubh gam lot,
 A teachd eadar mi is Dia,
 On 's e sin is miann le m' chorp.

A h-aon diu tha an iar dhiom,
 Bith d'a an co-ainm an craos;
 'S minig a mbeall i mi am pòit
 O laithibh m' òige gu m' aois.

An dara saighead an drùis,
 Sin a chùis a ta dhomh daor,
 Bho lot na saighde na 'ghò
 Cha 'n fheil mise beò air aon.

An treas saighead diubh a ta
 An altaibh mo chnàmh a stigh.
 Cha leig an leisge dhe deoin
 Mis' an slighe choir air bith.

An ceathramh saighead an sannt,
 'S mairg do 'n neach 'san d' fhuair i guin,
 Furtachd cha 'n fhaigh mi ri m' ré,
 Gus an deid cré air mo mhuin.

'N coigeamh saighead de 'n ghlaic thruim,
 Diomas a chuir rium gu h-olc,
 'Chuidich ri m' anam a chràdh,
 Agus o nach slàn mo chorp.

An sèathamh te, an t-saighead gharg
 'Chuireas fearg eadram is càch.
 Criosd a chasg nan urchair diom
 O nach faigh mi dìon no tàmh.

An seachdamh saighead an t-sùil,
 Farmad is tnù ris gach ni.
 Na seudan do 'm faighear cion
 Annta sin cha'n fheil dhuinn brìgh.

A ghlac sin uile cha chòir,
 'S mor na mhillteadh leis an arm.
 Cha tilgear aon diu nach buail,
 'S cha bhuail aon diu nach marbh.

Cuream paidearan Mhic Dé
 Is creud nan ostal gu beachd
 Eadram agus guin nan arm,
 Is coig sailm, no sè, no seachd.

Glac, a quiver.

LAOIDH.

LE IAIN STIUBHART NA H-APUNN.

Na bi tarraunn tuirs' gu d' chridh',
 Air gach ni tha blàth na bréig'.
 Anns a bhith cha 'n fheil ach sgàil,
 Mar na neòil tha snàmh mu'n ghréin.

Mar an dealt ri latha ciùin,
 Mar shneachd dlùth bhios soillseach, geal,
 No mar thoradh maoth air crann,
 Cha mhair ni a th' ann ach seal.

Theid an samhradh caoin le 'theas
 Is am foghar as gu luath;
 Seargaidh feur is seamrag sios;
 Sud mar chrionas sgiamh an t-sluaigh.

Ròs glan cùbhraidh, plumbais làn,
 Lili bhàn, no siris dhearg,
 Gur a gearr 'bhios iad fo bhuaidh;
 'Sud dhuinn sògh an t-sluaigh gu dearbh.

Leis gach neach is eibhinn dàil
 'Thabhairt àilgheis dhéin d'an cuirp,
 Ged is léir dhuinn, mur a doill,
 Nach h-fheil duill' air craoibh nach tuit.

Air an talamh cha'n fheil tì,
Crann, no ni a dh' fhàs a suas,
Ris an làr nach crìon fa dheòidh;
Mo sgeul bròin a bhith ga 'luaidh.

'S aobhar tuirse 's aobhar bròin
Bhith gun tuigs' do mhòrachd Dhé,
Bhith gun smuainntinn air nar crìdh';
Rìgh nan rìgh, O cobhair féin.

Bha do m' ionnsuidh triuir gu teann,
'N saoghal meallt', an sannt, 's an fheoil.
Dion le d' laimh mi, Dhé, bho'n triuir;
Rìgh nan dùl, na leig-sa leo.

Dion mi 'ghnàth bho 'n triuir le 'm miann
Craos is riatachd, breug is stràic;
Cobhair mi ad thròcair dhearbht',
Neartaich m' earbs' agus mo ghràdh.

Bith, the world. Siris, a cherry. Tì,
any one, a person.

AN DUANAG ULLAMH.

LE BARD MHIC-GILLEAIN.

Triallaidh mi le m' dhuanaig ullaimh
Gu rìgh Ghaidheal;
Fear aig am bi 'm baile dùmhail
Sona, saibhir.

Triath Earragheal 's fearr faicinn,
'S is mo maitheas;
Cailein, iarla fo chliu farsuinn,
'S e 's fial flaitheas.

Abhall uasal, maiseach, freumhach,
D 'am buin moladh;
Crann a's ùire dh' fhàs troimh thalamh,
Làn de thoradh.

Seahhag 's uaisle theid 'sna neulthaibh,
 Crann thar chrannaibh ;
 Mac ratha 'chum Dia gu h-ullamh
 Do 'n chliar-ealain.

Leughann neartmhor, nimhneach, làid
 An àm trioblaid ;
 'S beag nach deachaidh Alb' air udal
 Gus 'n do theasraig.

An trath thrìallas Cailein Iarla
 'S a shluagh bunaidh,
 Cuirear leis air fairg' o' chala
 Càbhlach ullamh.

Luingeas leathann, làidir, luchdmhor,
 Dealbhach, dionach ;
 Slios réidh sleamhainn dhol 'san fhuaradh
 'S ràimh chruidh, dhireach.

Togar leo na geal chroinn chorrach
 'Suas le 'n lònnaibh,
 'S iomadh ball gu teann ga dheanamh
 'N am dhaibh seòladh.

Nitear an stagh dìreach, 's dualach
 Mu'n bhraigh thoisich ;
 'S togar na siùil mhora, mhaiseach,
 Le sgod crosach.

Cuirear a chluas 'sa chich thoisich
 Dhol 'san fhuaradh ;
 Mar steud luath i, sruth fo sàiltibh,
 'S muir ga bualadh.

'S iomadh laoch fulangach, meanmnach,
 Dorn-gheal, treubhach ;
 Dh' iomaireas lùb air a h-àlach,
 'Socrach, séisteach

Deagh shluagh lionmhor bhiodh a d' bhà
 Fo làn armaibh ; [caib
 'S air a dheas laimh neart nan Duibhneach
 Aig rìgh Alba.

Reir a cheartais, nuair a b' eiginn,
 Le cruaidh chogadh,
 Bhuidhinn thu buaidh 's tha thu oirdheirc,
 Fhuair thu toiseach.

Ni 'n aithne dhomhsa do chàirdean,
 Ge math ni' eòlas;
 Ach 's ro chinnteach leat gu'n éireadh
 Mac-Leoid Leodhais.

Fuil Mhic-an-Tòisich gu h-ullamh,
 'S feachd Mhic-Shimi,
 'S mairg air an leagadh iad buillean
 An am iomairt.

Clann-Ghilleoin gu làidir, lionmhor,
 Bho 'n tir Mhuilich;
 Dream a thug buaidh anns gach bealach,
 'S a b' fhearr fuireach.

Clann-Domhnaill, d'an cliù buaidh-larach
 Ort a feitheamh,
 'S uaislean Innse-Gall gu coimhliont,
 Mar a deiream.

Fhuair thu bho 'n rìgh 'bhith 't ard
 Air fir Alba, [cheannard
 'S, mar a b' airidh, 'bhith 't ard bhritheamh
 Nithean 's anman.

Tha thu 't ard fhear-coimhead 's gleidheadh
 Air a chrich thall;
 Rainig 's cheannsaich thu na naimhdean,
 'S fhuair thu sìochaint.

Air ard-chomhairle na h-Alba,
 'S tu 's stiur uile;
 Do cho math ni 'n robh an seanachas
 O linn Uilleim.

Wallas, flath nam fear, gun choimeas
 Am measg dhaoine;
 Caillein na dheidh-san gun choimeas,
 An t-iarl Aorach,

Ge mor t' inbhe, t' ainm, is t' onair,
'S mò do ghliocas;
Rinn thu bun a stéidh na firinn
Is a cheartais.

Rinneadh riamh leat dlighe cheart
Do lag 's do làidir;
Beannachd gach aon duin' ad chuideach
Ghall is Ghaidheal.

'N t-Athair cumbachdach gad ghleidheas
'S am Mac siorruidh,
'N Spiorad Naomh a dhion do nàire,
'Rìgh Loch-fine.

Ni 'n d' fhuaras do cho math de dh' v
'S ni 'm mò dh' iarcas; [ai
'Chinn nam fear bu phailte cùram,
Leat a thriallainn.

Tha e air a radh gu'n do rinneadh
t-oran so mu'n bhliadhna 1528.

CEAD DEIREANNACH NAM BEANN.

LE DOMHNALL MAC FHIONNLAIDH.

'S mi 'm shuidh' air sìth-brugh nam bea
Goirid o cheann Locha-tréig,
Creag-Guanach am biodh an t-sealg,
Grianan àrd am biodh na féidh,

Chi mi Coir'-an-Ratha bhuam,
Chi mi a Chruach is Beinn-Bhreac;
Chi mi Srath-Oisean nam fiadh,
'S chi mi ghrian air Meall-nan-Leac.

Chi mi Gairbinn nan damh donn,
Agus Lap-Bheinn nan tonn sìth';
Mar sin is an Leitir-Dhubh;
'S tric a rinn mi fuil na frith.

Chi mi srath farsuinn a chruidh,
Far an labhar guth nan sonn,
'S Coire-creagadh a Mhàim-Bhàin,
'M minig a rinn mo làmh toll.

Chi mi bràigh Bhidein nan dos
'N taobh so bhos de Sgurra-Lith;
'S gurra Chòinnich nan damh seang';
'S ionmhuinn leam an diugh na chi.

Chi mi Beinn-Nibheis gu h-àrd,
'S an Carn-Dearg an taic a buin;
'N tulach air am fàs am fraoch,
Monadh maol gu ruige muir.

Gur riomhach an Coire-Dearg,
Far 'm bu mhiannach leinn bhith sealg;
Coire nan tulachanan fraoich,
Innis nan laogh 's uan damh garbh'.

'S aoibhinn an obair an t-sealg,
'S aoibhinn a meannmna 's a beachd;
'S mor gu'm b' annsa leam a fonn
Na long is i 'dol fo beairt.

C'àit an cualas ceol bu bhinne
Na mòthar gadhair mhòir a teac'
Daimh sheanga nan ruith le gleann,
'S miolchoin a dol annta 's asd'.

Is binn leam torman nan dos
Ri uilinn nan corra-bheann cas,
'S an eilid bhiorach a's caol cos
Na 'clos fo dhuilleach ri teas.

Gun do chéil' aic' an damh,
'Se's muime dh' i 'm feur 's an creamh;
Màthair an laoch mheanbh-bhric mhir,
Bean an fhir mhall-rosgaich ghlain.

Eilid bhinneach, mheargant', bhallach,
Odhar, eangach, uchd-reidh, àrd, [mbach,
'S damh togbhalach, croic-cheannach, sgia-
Crònanach, ceann-riabhach, dearg.

12 CEAD DEIREANNACH NAM BEANN.

'S aigeantach shiubhlas i 'n raon,
Cadail cha dean i 'san smùr;
B' fhearr leath' na plaide ri 'taobh
Bàrr an fhraoich, ghaganaich ùir.

'S glan ri 'shloinneadh an damh donn,
'Thearnas o uilinn nam beann;
Mac na h-eilde ris an tom,
Nach do chrom le spid a cheann.

Is gasd' a ruitheas o suas
Ri leacainn chruaidh agus chas;
Moladh gach aon neach an cù'
Ach molam-s' an trùp 'tha dol as.

Bha mi o'n rugadh mi, riamh
An caidreamh fhiadh agus earb',
'S cha'n fhaca mi dath air am bian
Ach buidhe, riabhach, is dearg.

Dh' fhàg mi 'san righe so shios
'M fear bu phudhar dhomhs' a bhàs,
'S tric chuir e chagar an cruas
'N cluais an daimh chabraich an sàs.

Raonull Mor Mac Dhomhnaill Ghlais,
Fear a fhuair foghlum gu deas;
Deagh Mhac Dhomhnaill a chuill chais,
Nì 'm beo neach a chomhraig leis.

Alasdair cridhe mar lann,
Gun e bhith ann is e mo chreach;
'S tric a leag e air an tom
Mac nan sonn leis a chu ghlas.

Bratach Alasdair Bhoth-Loinn
Bu shròl farumach ri crann;
Suaicheantas soilleir Siol Chuinn;
Nach d' chuir suim an clannaibh Ghal

Alasdair Mac Ailein Mhòir,
'S tric a mharbh 'sa bheinn na feidh,
'S a leanadh fad air an tòir,
Mo dhòigh bu Domhnullach treun.

Fhad 's a bhithinn beo air thalamh,
'S deo de'n anail ùm chorp,
Dh' fhanainn am fochair an fhéidh,
Sin an spréidh 'san robh mo thoirt.

Soraidh gu Beinn-Allair bhuam,
Bho'n 's i fhuair urram nam beann;
'S gu slios Loch-Eireachd an fhéidh, [ann.
Gu'm b' ionmhuinn leam fhéin 'bhith

Thoir soraidh bhuam thun an loch,
Far am faicteadh bhos is thall;
'S gu uisge Leamhna nan lach,
Muime nan laogh breac 's nam meann.

'Se loch mo chridhe-s' an loch,
An loch air am biodh an lach,
Agus iomad eala bhàn,
'S bhiodh iad a snámh air mu seach.

Soraidh bhuam gu Bac-nan-Craobh,
'S gu da thaobh Bealach-nan-Sgùrr,
'S dh' fhios an Eadar-Bhealaich mhòir, [uinn
Mu 'n cluinnteadh crònan an daimh dh-

Mo shoraidh gu Coire-nan-Clach,
'N coir' am bu toigh leam bhith tàmh;
'S gu Uisge-Labhar nam faobh,
Cùilidh nan agh maol 's nam mang.

Is beannachd leat-sa, Chreag Mhor;
'S ionmhuinn an lòn tha fo d' cheann;
'S gur h-anns' an lag th' air do chùl
Na machair is mùr nan Gall.

O'n labhair mi umaibh gu leir
Gabhaidh mi-fein dìbh mo chead,
'S dearmad cha dean san àm
Air fiadhach ghleann nam Beann-Beag'.

Cead a's truaighe ghabh mi riamh;
Do 'n fhiadhach bu mhor mo thoil;
Cha'n fhalbh mi le bogh' fo m' sgéith,
'S gu la-bhràth cha leig mi coin.

Nuair bha mi air an da chois,
 'S moch a shiubhlainn bhos is thal
 Ach an nis o'n fhuair mi tri,
 Cha ghluais mi ach gu min mall.

Tha blaigh de m' bhogh' ann am uche
 Le agh maol odhar is ait;
 Ise gionach 's mise gruamach,
 'S truagh an diugh nach buan an t

'Nis on sguir mi 'shiubhal bheann,
 'S o nach teann an t-iubhar cruaidh
 'S o nach seasamh mi air sgeir,
 'S truagh nach h-fheil mi anns an u

ORAN NA COMHACHAIG

LE DOMHNALL MAC FHIONNLAIDH.

AM BARD.

A chomhachag bhoichd na sròine,
 An nochd is brònach do leaba;
 Ma bha thu ann ri linn Dhonnghail,
 Cha'n iongnadh ge trom le t' aigne

A CHOMHACHAG.

Is co-aois mise do 'n daraig
 'Bha na 'faillein anns a chòinnich;
 'S iomadh linn a chuir mi romham,
 'S mi comhachag bhoichd na sròine.

AM BARD.

Nise on a tha thu aosda,
 Dean-sa t' fhaosaid ris an t-sagairt,
 Agus innis da gun euradh
 Gach aon sgeula d'a bheil agad,

A CHOMACHAG.

'S furasd dhomhsa sin innse
 Gach aon là millteach a rinneas;
 Cha robh mi mionnach no breugach,
 Ged a bha mo bheul gun bhinneas.

Cha d' rinn mi riamh braid no meirle,
No cladh no tearmunn a bhrisdeadh ;
Air m' fhear féin cha d' rinn mi iomluas,
Gur cailleach bhochd ionraic mise.

'S ann a bha chuid mhòr de m' shinnsre
Eadar an Innse 's an Fhearsaid ;
Bha cuid eile dhiubh mu'n Deubhadh,
'S bhiodh iad ag éigheach 'san fheasgar.

Chunnaic mi mac a Bhrithimh chalma
Agus Fearghus mor, an gaisgeach,
Is Torradan liath na Sròine ;
Sin na laoich bha dòmhail, taiceil.

AM BARD.

On a thòisich thu ri seanchas,
'S éiginn do leanmhuinn na's faide ;
Gu'n robh 'n triuir bha 'n sin air fòghnadh
Mu'n robh Donnghall annsan Fhearsaid.

A CHOMHACHAG.

Chuunaic mi Alasdair Carrach,
'N duin' a b' allaile bha 'n Albainn ;
'S minig a bha mi ga eisdeachd,
'S e aig réiteach nan tom sealga.

Chunnaic mi Aonghus na dheodhaidh,
'S cha b' e sin roghainn bu tàire ;
'S ann 'san Fhearsaid a bha 'thuineadh,
'S rinn e muileann air Allt-Làire.

AM BARD.

Bu lionmhor cogadh is creachadh
A bha 'n Lochabar 'san uair sin :
C' àit am biodh tusa ga t' fhalach,
Eoin bhig ghlais na mala gruamaich ?

A CHOMHACHAG.

Nuair a chithinn-sa na creachan
A dol seachad orm le 'm fuathas,
Bheirinn ruathar bharr an rathaid,
S bhithinn grathunn an Creag-Guanach.

AM BARD.

Creag mo chridhe-sa Creag-Guanach,
 Creag an d' fhuair mi greis de m' àrac
 Creag nan aighean 's nan damh siubhlac
 A chreag ùrail, fhonnmhor, àlainn.

A chreag mu'n iathadh an fhaghaid,
 Leam bu mhiann a bhith ga tadhal
 Nuair bu bhinn guth gallan gadhair
 A cur greigh' gu gabhail chumhainn.

'S binn a h-iolairean mu 'bruachaibh,
 'S binn a cuach, is binn a h-eala;
 'S seachd binne na sin am blaoghan
 A ni 'n laoghan mean-bhreac, ballach.

M' annsachd beinn sheasgair nam fuaran
 'N riasgach o 'n dean an damh sròineis;
 'S chuireadh gadhair a 's glan meallan
 Féidh nan ruaig gu Ionar-Mheoirein.

B' annsa leam na dùrdan bodaich
 Os-cionn poit ag euraradh sil innt',
 Crònan an daimh dhuinn 'san fheasgar
 Air leacainn beinne 'n am sìne.

Nuair bhùireas damh Beinne-Bige
 'S a bheucas damh Beinn-na-Creige,
 Freagraidh na daimh sin a chéile,
 'S thig féidh a Coire-na-Snaige.

'S e fear mo chridhe-sa 'n samhradh,
 'S e 'm fear ceann-ghorm air gach bile;
 Fanaidh gach damh donn na 'dhoire
 Ri teas goile gréine gile.

'S aighearrach 'san am Creag-Guanach,
 A chreag dhuilleach, uaine, bhraonach,
 Creag nan tulach àrda, fiarach,
 Gur cian a ghabh i o 'n mhaorach.

Cha mhinig a bha mi 'g éisdeachd
 Ri séitrich na muice-mara,
 Ach 's tric a chuala mi moran
 De chrònanaich an daimh allaidh.

Cha do chuir mi dùil 'san iasgach
'Bhith ga iarraidh leis a mhaghar ;
'S mor gu 'm b' annsa leam am fiadhach,
'S a bhith falbh nan sliabh a 's t-fhoghar.

Cha mhi-fhin a sgaoil an comunn
A bha eadar mi 's Creag-Guanach,
Ach an aois ga 'r toirt bho cheile ;
Is bu mhath an fhéill a fhuaras.

'S buan an comunn gun bhrisdeadh
A bh' eadar mise 's an t-uisge ;
Sùgh glan nam mor bheann gun mhisge,
Is mise ga òl gun trasgadh.

Ach 's ann a bha 'n comunn brisleach
Eadar mise 's a Chreag-Sheilich ;
Mise gu là bhràth cha dirich,
'S ise gu dilinn cha teirinn.

Olaidh mi a Tréig mo theann-shath,
Uaipe cha déid mi air siollan ;
'S i muime 'n fhéidh a ni 'n langan,
Am buinne deas reidh-gheal fionnar.

'S fada leam on sguir mi 'n fhiadhach,
'S nach h-fheil ann ach ceo de 'n bhuidh-
Leis am bu bhinn gloir nan gadhar, [inn
'S o 'm faigheamaid òl gun bhruidhinn.

'S ann an Cinn-Ghiubhsaich na 'laighe
Tha namhaid na greighe deirge ;
Lamb dheas a mharbhadh a bhradain,
'S bu ro mhath 'n sabaid na feirge.

Bu Domhnallach thu gun mhearachd,
Bu tu buinne geal na cruadhach ;
Bu chàirdeach thu do Chlann Chatain,
'S gu 'm bu dalt thu do Chreag-Guanach.

Gu 'm bu dalt thu do Chreag-Guanach
'S fad o 'n chuala mi ga sheanchas ;
Am buinne geal nach robh éitidh,
'S ann duit a ghéilleadh am bantrachd.

Ged dh' fhàgadh Domhnall am muigh le
 Na 'aonar a taigh na fheadha,
 'S gearr a bhios gucag air bhuil ann,
 Luchd a chruidh bidh iad a staigh le

Bu mhath mo bhuachaille cruidh-sa,
 Gu 'm b' e fìor uasal nam fear e;
 Bu deacair tàrmus air fhuil,
 Cha bu dubh, ach aobharrach, glan i.

Bu mhath mo bharanta cogaidh,
 Ged a thogair mi tigh'nn uaithe,
 An t-Eoin a tha 'n Taigh-na-Creige,
 On a bhagair e mo bhualadh.

'S on a bhagair e gu teann mi,
 Cho fad 's a bhios crann no clach ann
 Cha tog mi uige mo thriall,
 Is nì mo dh' iarrainn dol na 'theach

Mise 's tusa, 'ghadhair bhàin,
 Bu tùrsach ar turas do 'n eilein;
 Chaill sinn an tathunn 's an dàn ris,
 Ged bha sinn grathunn ri ceanal.

Thug a choille dhiots' an earba, [
 'S thug an garbhach dhioms' na h-e
 Cha 'n fheil nàire dhuinn, a laoiach, ann
 Oir laigh an aois oirnn le chéile.

Aois, cha 'n fheil thu idir miochair,
 Ged nach feudar leinn do sheachnad
 Cromaidh tu an duine dìreach
 A dh' fhàs gu fìnealta, gasda.

Giorraichidh tu 'là 'san t-saoghal,
 Agus caolaichidh tu 'chasan;
 Fagaidh tu a cheann gun deudach,
 'S nì thu eudann uil' a chasadh.

AN AOIS.

'S iomadh laoch a b' fhearr na thusa
 'Chuir mi gu tuisleadh 's gu anfhain
 'S a dh' fhaobhaich mi as a sheasamh,
 'Bha roimhe na fàleasgach calma.

AM BARD.

'Aois liath chasaodannach, odhar,
'Bhios gu ronnach, bo lhar, éitidh,
Cuim' a leiginn leat. a lobhair,
Mo bhogha thoirt diom air eiginn ?

Is mi-fhin a 's fearl an airidh
Air mo bhogha ro mhath iubhair
Na thusa, aois pheallach, sgallach,
Bhios aig an teallach ad shuidhe.

AN AOIS.

Labhair an aois rium a rithisd,—
'S monha 's righinn tha thu 'leanachd
Ris a bhogha sin an comhnuidh,
'S math gu 'm fòghnadh dhuit am bata.

AM BARD.

Gabh thusa dhuit fein am bata
Aois ghreannach chairtidh na pléide ;
Mo bhogha cha 'n fhaigh thu fhathasd
Bhuam air athais no air éiginn.

Bantrachd, a company of women. Mio-
chair, loving, affable.

DUANAG GHAOIL.

LE NIALL MOR MAC-MHUIRICH.

Soraidh slàn do 'n oidhech' 'n réir
Fada, geur a dol air cùl ;
Ged gheallteadh mo chur an croich,
Is truagh nach h-i 'n nochd a tùs.

A ta dls 'san taigh-s' an nochd
Do nach ceil an rosg an rùn,
Ge nach h-fheil iad beul ri beul
Is gearr, geur sileadh an sul.

'S truagh an cuibhreach a mi 'n ciall
Air sìleadh sìubhlach na sùl';
'S ni 'm fearr an toed a ni 'n beul,
Sgeula ui 'n rosg air an rùn.

Cha leig do-bheart luchd nam breug
Smid as mo bheul aig an am-s',
Tuig an ni a deir mo shuil
Agus tu 'sa chuil ud thall.

Cum againn an oidhch' an nochd,
Truagh gun i mar so gu bràth.
Na leig a mhaduinn a steach,
Eiridh 's cuir am mach an là.

Och, a Mhoire, 'mhuime 'n t-seing,
O 's tu is ceann air ar ceill
Tarruinn agus gabh mo lamh;—
Soraidh slàn do 'n oidhch' an reir.
An re' : : : : : raoir. Rosg, sùil.

FLEADH DHUN-BHEAGAIN

LE NIALL MOR MAC-MHUIRICH.

Sè oidhche dhomhsa 'san Dùn,
'S ni 'n robh 'n comunn fallsa, fuar;
Cuirm lionmhor ga 'h-ibh a or,
Fionbhrugh mor 's am faicear sluag

Teaghlach an taighe air gach taobh,
'S b' e an fhine mheadhrach mhòr;
'S fearde suaimhneas rath' an rìgh
Luchd-catha 'n uaigheas fo òl.

Gàir na clàrsaich 's nan cuach trom,
Aig nach gnathach fuath no feall;
Gàir nam fear, 's nam fleasgach fionn
Lionn misgeach is teine teann.

Rìgh o'n oilear aigneadh ur,
Cumaidh a chaidreamh gach cliar.
Na 'rìoghbbhrugh ni 'n aisling òl
D'a shlogh lionmhor, farsuinn, fial.

Fichead misge dhuinn gach la,
'S cha bu leisge leinn na leis.
Bha gach deoch a dol na b'fhearr,
Na sè oidheh' bu fhearr a ghreis.

Lionmhor, abundant. Fionbhruigh, a
wine mansion. Rioghbhruigh, a royal man-
sion.

CRiomag de Mhàrbhrann.

LE IAIN GRANNDACH, D' AM BU CHO-AIMN IAIN
MAC EOGHAIN BHAIN.

Iain mhòir bu mhath cumadh,
Thug thu bàrr air gach duine,
'Rìgh, bu shàr mhath an curaidh measg
sluaigh thu ;
Iain mhoir &c.

Le do thargaid, 's do chlaidheabh
Air do shliasaid na 'laighe,
Mar-rì bogha nan saighead 'bu chruaidhe.

Nuair a dheanadh tu 'ghlacadh
Rachadh dìreach mar dhearcadh,
Nàile bhrisdeadh e chairt air am buaileadh.

Cha 'n fheil an corr de 'n tuireadh so air
sgeul. B' e Iain Mor an treas Granndach
a bha na 'thriath air Gleanna-Moireastan.
Theirteadh Iain Mòr a Chaisteil ris. Chao-
chail e 'sa bhliadhna 1637.

FAILTE DHOMHNAILL MHIC IAIN.

LE CATHALL MAC-MHUIRICH.

Gheibhear fàilt le fear do sgeil,
'Fhìr chaoimh a thainig o 'n tràigh.
Fhuair mi sgeul os iscal uait
Tha togail m' uaill os cionn chàich.

'S binne na ceol croit do sgeul,
A ghille gun lot, gun chreuchd,
'Tha mar oraghan os fhion,
Ma 's comhradh fìor a tha 'd bheul

'S ro fheaird mi eisdeachd ri m' bheo
An sgeul leis an dainig thu.
Mheudaich leam an ceart gach la,
'S teann a ta mo neart an diu.

'S nit leam do theachd, s mi 'san rio
Dh'eisdeachd ri d' briathraibh gu b
O d' sgeul cha tagair mi ort,
Caidlidh mi an nochd gu ceart.

Thug thu leat do naidheachd nuadh
'Fhir oig a 's glan gnè is fiamh;
Seul le 'n do cheangladh mo chli,
Sgeul a dhùisg meudhair am chli

Dòmhnall Mac Eoin, cùl nan cladh,
Rùn do sgeoil ghasda, ghloin:
Teachd thar cuan iomlan do 'n fheaird
Cion d' a iomradh is dual domh.

A theachd slàn gu h-earnaidh, og,
Fàth sin do m' mheanunna air me
Slat a mor lios, crann nach lùb,
'Thaobh sud m' aoibhneas a chum

Theid mi d' a fhaicinn air tùs,
'Reir riaghailt ma leanar gnàths;
Mi am leum gu chaidreamh gun ch
'S ceum suas ri m' aigheadh aig f

Chi mi e 'fosgladh a shùl,
An ti le 'n d' bhronnadh mo bhrì
Dh' aithnichinn thar muir e uam,
'S a ghruaidh gart' le fuil mar fh

Aithnichidh mi briathran a bheoil
'S an deud mar neamhnuid gun
Nach nochdar gu duilbhir dhuinn,
'S an t-sùil shuilbhir, sholta, cha

Dh' aithnichinn fad urchair uam
A mhala cheart chùnte chaol,
Giallan saor ri 'n deacair dréin,
'S an taobh réidh mar eatal uoil.

Dh' aithnichinn ceum olis a chos
Gu h-ealamh a leum na lios,
Bhrangaich cridhe nam buadh bras
Glas mo thoile uam gun fhios.

'S tu, Dhomhnaill, mo mhisneach mhor,
Mo sheise comhlainn ri m' chùl,
Mo sheud glan d'an dug mi gradh,
Mo ré lan is m' abhall ur.

Mo bhile buadhach fo mheas,
Mo cridhe-sa 'n cuantaibh cas;
Flath air nach falaichtendh fios,
Mo chrios cath' am boinne geal, bras.

Ar n-uisge tobair nach tràigh,
Ar n-urra cogaidh a chlòdh,
Fàth ar mire, ar muirn shaor,
r cuirm dhaor ga 'h-ibh a òr.

Mo chlaidheabh, mo chaol shleagh chòrr,
Mo thaghadh fein as gach dream,
Fear tha nasgadh a ruin rium,
'S mo mhiann sùl ri fhaicinn leam.

Bha m' aithrichean riamh fo d' dhream,
Ni mi as do dhùrachd dòigh.
Tha mo neart a teachd o d' chòm,
Tromhad gheibh mi ceart is còir.

Os, os cionn. Crot, cruit. Cùl nan
cladh, defence of trenches. Cion, desire,
love. Earnaidh, magnificent, worthy.
Bronn, grant, give. Eatal, flight, flowing.
Ré, the moon. Bile, a large tree. A
chlòdh, to conquer. Cuirm, ale. Cìm,
silver, money.

Phòs Iain Muideartach Mor, nighean
do Ruairidh Mor Mac-Leòid, Triath Dhun

bheagain. B' e Domhnall dh' an do
eadh an t-oran am mac. Chaidh
nall do dh-Eirinn a chogadh as leth
Tearlach 'na bhliadhna 1648. Cha
ghlacadh 's a chur am prìosan. Fh
cead tighinn dachaidh mu 'n bhli
1650. 'S ann an sin a rinneadh an t-

Bha Cathall Mac-Mhuirich na 'n
gasda, na 'dhuine fìorach, agus na
math. Tha sinn de 'n bheachd g
bàrd bu chomanniche agus seannach
b' fhearr a bha san teaghlach do 'n
eadh e.

ORAN.

LE FEARCHAIR MAC-RATH.

Cha 'n e dìreadh a bhruthaich
Dh' fhàg mo shiubhal gun treo
Cha 'n e dìreadh &c.

No teas mor ri la greine,
Nuair a dh' éireadh i oirnn.

Laigh an sneachd so air m' fha
Is cha léir dhomh mo bhròg.

'S gann 's léir dhomh na 's fha
Ceann a bhata 'tha 'm dhèrn.

'Se mo thaigh-sa na creagan,
'Se mo dhaingean gach fròg.

'Se mo thubhailt mo bhreacan
'Se na leacan mo bhòrd.

'Se mo bhuideal gach lodan,
'Se mo chopan mo bhròg.

'S tric air mbucagan fàsaich
Re an la mi mar lòn.

'S tric air smeuran nan dris mi,
'S tric mi brisdeadh nan cò.

'S tric mi acrach is sàraicht',
'S tric mi fàsghadh nan dòrn.

Ged a cheannaichinn am buideal
Cha dig cuideachd ga 'òl.

Ged a dh' fhadainn an teine,
Chi fear foille dheth ceò.

'Si do nighean-sa, 'Dhonnachaidh,
'Chuir an iomagain so oirnn.

Té d' a bheil an cùl dualach
Bho a gualainn gu bròig.

Té d' a bheil an cùl bachlach,
Is a dhreach mar an t-òr.

'Dheoin ar Dé cha bhi gilleann
Riut a mire 's mi beo.

'S mor gu 'm b' fhearr dhuit mi agad
Na mac breabadair clòth.

Ged nach deanainn dhuit fighe
Chumainn sithionn mu d' bhòrd.

'S truagh nach robh mi 's tu, ghaolach,
Anns an aonach 'm bi 'n ceo.

Ann am bùthaig bhig, bharrnach,
'S gun bhi mar-rium ach t' fheoil,

Agus pàisdean beag leinibh,
Neach a cheileadh ar glòir.

'S mi gu'n snàmbadh an caolas
Air son faoilteachd do bheoil,

Nuair a thigeadh am foghar
B' e mo roghainn bhith falbh,

Leis a ghunna nach diultadh,
'S leis an fhùdar dhùbh-ghorm.

RANN LE DOMHNALL GRUAMACH.

Bha Domhnall Gruamach agus Iain
gu searbh an aghaidh a cheile. I
Domhnall Gruamach mar so mu Iain

Thugadh greis air Greumaich l
Gu 'n euchdan a chur suas ;
Is thugadh greis air Duibhnich
'S air muinntir an taoibh tuath
Cha 'n fheil feum do Dhòmhna
Ri bheo bhi ort a luaidh ;—
'S e donnal a choin bhadhail u
'Dh' fhàg bodhar mo dha chlu

MARBHRANN

DO SHIR SEUMAS MOR MAC-DHOMHNAIGH
TRIATH SHLEITE, A CHAOCH
BHLIADHNA 1678.

LE GILLEASBUIG DUBH MAC MHAIR
NAILL.

An nollaig air 'm bu ghreadhnac
Ormsa rug an dith 's an call ;
Tha m' iulchairt 's na clàir fo dh
Ceann-sithe fir Innse-Gall.

Gun fàth toireachd air an ti
'Chaidh dhinn am feasda nan
An gorm thulaich eadar dha th
Tha pailte gun chrine 'n tàm

'S mor mo smuainte, 'chach ch
Lean fhein 's mi 'gabhail m
Dhe 'n t-saoghal so 's be g mo
Thigeadh an t-eug 'n uair a

agus Iain Lom
 bile. Labhair
 nu Iain Lom :

naich leat
 as ;
 bhnich leat,
 h tuath.
 òmhnullach
 ;—
 dhail ud
 a chluais.

NN

C-DHOMHNAILL,

HAOCHA 'SA

AC MHC-DHOMH-

adhnach sinn
 n call ;
 ir fo dhion,
 all.

a ti
 da nan tràth,
 dha thir
 'n tàmh.

ach cha leir,
 hail mu thàmh ;
 g mo speis,
 uair a 's aill.

Cha 'n iarrainn latha gu bràth
 De leasachadh thrath theachd orm,
 Nam b' e 's gu 'n deonaicheadh Dia
 Mi dhol gu dian air do lorg.

Cha 'n iarrainn tuiteadh dhe 'n t-saogh'l,
 Laighinn ri dao' sibh na fòid ;
 Ann an leaba chumhaing, chaoil,
 Sinte ri taobh do chuid bord.

Chaidh mi iomrall air an aois,
 Am muinghin an namhad tha mi ;
 'S beag mo dhochas a bhi ard,
 'S tu 'n claraibh druidte ga m' dhith.

Ormsa rug an t-ànnrath cuain,
 Chaidh mo riaghailt bhuam air chall ;
 Mo sgeul duilich 's mo chàs cruaidh,
 'S e buan gun bhuinnig 'tha ann.

Dhiomsa thog an t-eug a' chis ;
 'S leir dhuit, a Rìgh, mar a tha ;
 Ormsa rug gàir thonn nan sian,
 Gun sith ach doruinn gu bas.

Cha robh stiuir, no seol, no slat,
 No ball beairt' a bha ri crann
 Nach do thruis an aon uair bhuainn,
 Mo thruaighe-sa 'n fhras a bh' ann.

Taigh mor a thathaicheadh na sloigh,
 Gun ol, gun aighear, gun mhiagh,
 Gun chuirn 'ga caitheamh air bord,—
 Mo dhòlas, 'Athair nan sian !

Gun chaismeachd, gun chomh-stri theud,
 Gun dàn ga leughadh air clar ;
 Gun fhilidh ri cur an ceill
 Euchd do chinnidh-sa gu brath.

Gun treun-fhir ri dol an ordagh,
 Gun taileasg, gun chorn, gun chuach ;
 Mo bheud dhuilich 's mo chreach mhor ;
 Fo 'n fhoid a thuinich an duais.

Thug mi cean—cuim an ceilinn ?
Do Mhac-Bhràigh' a tìr eile.
Bu tu nàmhaid na h-eilid,
'S an ròin ri cois eirthir.

C' àit an robh e fo 'n chruinne
Gin cho bòidheach 's cho cuimhir
Ri Pàdruig Mac-Cruimein ?
Beul finealt nan cuireid
Le piob mhòir air taobh muineil.

Mac-Raibeart, Robertson. Mac-Bhràigh,
Mac-Gillivray.

DAN GAOIL.

LE DOMHNALL FRISEAL, AIR DHA DA NIGHINN
OIG FHAICINN AM BRUADAR.

Am chadal air tulaich àluinn
Aig taobh tràghad ri la luain,
Chunnacas nighean chruthail, ghasda,
'N earradh de 'n t-siol dhathte uam.

Dh' fhiosraich mis' am briathraibh tlàtha
De ghéig àillidh nan rosg mall,
C'ar-son a bha i na h-aonar
Ann am fàsach faoin nan gleann.

Fhreagair ise mi gu cùirteil
Ann am briathraibh ciùine binn',
Tha ribhinn 'il' ann am fhicchair,
'S cha d' fhuair aon fhear tochradh leinn.

'S mise Seonaid o Thòrr-sianta
Nighean Eachainn nan cruach òir,
'S ise Fionnaghal o Dhùn-blàbheinn,
Dun nan rìgh 's am b' àrd gu'h ceoil.

Dealbh na dithis a bha 'm làthair
Cha d' chuir nadar roimh' o thùs ;
Do dh' fhàg dealradh an cruth' soluis
Greis gun sealladh mo dha shùil.

Bàn an deud mar shneachd nan stùcan,
Gorm an sùil, ro dhearg an gruaidh ;
Fiamh an òir de 'n cuailein cas-bhuidh',
'Bhuin mo chridh' fo ghlais daibh uam.

Aghaidh fhinealta làn maise,
Dh' fhògradh airsneal uainn na 'deann ;
Suilean ciuine, caoimhneil, gàireach
'Thàirneadh gràdh gach duin' ar leam.

Geal mar fhaoilinn air bhàrr tuinne
Bha an uchd 's an muineal réidh.
Glacan bàna, meoir a 's grinne,
Is troigh chuimir a 's clis ceum.

IAIN LOM AGUS MUIREACHAN

Bha Iain Lom uair air thuras 'san Tòiseachd. Chaidh e a staigh do thaigh 'san robh e dol a dh-fhuireach ri a dhinneir. Bha balach 'san taigh do 'm b' ainm Muireachan. Cha robh tlachd aig a ghille so ann an Iain Lom, agus cha robh e ag iarraidh gu'm fanadh e ri 'dhinneir. Dh' iarr Iain Lom air dol am mach a shealltainn air na h-eich aige. Nuair a thainig e a staigh dh' fhaighneachd am bard dheth am fac e na h-eich. Fhreagair Muireachan e mar so :

Chunnaic mi 'n t-each bàna
'S a cheann 'san fhodar,
'S chunnaic mi 'n t-each donn
Air 'n do tholl am bod-chrann.

Thubhairt Iain Lom,—A Mhuireachain, a Mhuireachain, 's ann a gheibhteadh do dhan gu h-ullamb nuair a bhiodh do mhathair a fuineadhnam bonnach. Fhreagair Muireachan e,—

Iain Luim mhic Dhòmhnaill mhic Iain,
'S mor do dhiol bidhe is cadail ;
Dh' itheadh tu uibhir ri dithisd
Leis an ambaich fhior fhada.

ORAN MAGAIDH.

Nuair a gheibhinn cead frithe
Bho an rìgh 's bho 'n iarl' òg,

Gu 'm biodh fuil an daimh chabraich
'Ruith le altaibh mo dhòrn,

Agus fuil a bhrùic bhioraich
A sìor shileadh feadh feoir.

Fàth mo mhulaid mar thachair,
B' e sud lasan mo leoin.

Bhuineadh Fearchair Mac-Rath, Fearchair
Mac Iain Oig, do Chinntail. Thug maor-
fuinn Mhic Coinnich bò agus coire copair
air falbh bhuaithe. Bha bean Fearchair
—"Nighean Dhonnachaidh"—a gearan air
droch obair a mhaoir. Chaidh Fearchair
na 'dhéidh, agus loisg e air 's mharbh e e.
B' fheadar do dh-Fearchair an sin teich-
eadh.

ORAN MAGAIDH AIR CREACH-
ADAIREAN ARAIDH.

LE COINNEACH DUBH MAC-COINNICH.

LUINNEAG.

Faodaidh fear 'bhios fuar falamb
Cruaidh, smearail, foinnidh, fearail,
Fead a thoirt 'an cluais balaich,
Mur a bi e réidh ris.

Thoir fios gu taobh thall nan garbh-chrioch,
On 's ni e 'chordas ri 'm meanmainn,
Gu 'n d' thòisich taobh tuath na h-Alba
Ri marbhadh a cheile.

Fios gu Eoghann, fios gu Ailein,
'S fios gu Domhnall bàn na caillich.—
Ciod an truaighe 'chum aig bail' iad
'S a ghealach air eirigh?

Clann-a-Phi agus Clann-Ualraig,
Ciod an t-aon ni a chum uainn iad,
'S mi-fhin 's clann-Liodair nan cuaran
An guail'ibh a cheile ?

Tha Maolanaich ann an Arcaig,
'S bu mhath gu slaodadh nan creach iad,
'S fhad 's a mhaireas ni aig Cataich,
Cha bhith ac' ach leum air.

'S ann mu dha thaobh Baile-Domha
Tha na fir nach faoin ri clomhadh,
'S bheir iad aomadh air na Rothaich
Fhad 's a gheibhear spreidh ac'.

Nan gabhadh na cruachan ionain
Mar ghabhadh crodh Cille-Chuimein,
Bheireadh sinn air bodaich Mhoridah
Gu 'm biodh dolaidh béidh orr'.

Gu 'n d' mharbhadh bean uasul thapaidh
Ann an tuasaid o chionn seachdain,
'S faodaidh sibhse crodh is capaill
'Thoirt dachaidh na 'h-eirig.

Tha crodh is eich air an leathad
Aig bodaich nach dean an gleidheadh,
'S mur b' o dhòmhsa 'bhith am laighe
Dheanainn rathad réidh dhaibh.

Tha 'n t-oran air a dheanamh mar gu 'm
b' ann le fear de na creachadairean.

—♦♦♦—
ORAN COMUINN.

Thug mi cean—gu de 'm fàth ?—
Hó ró hùg hó.
Do Mhac-Raibeart na cèaird,
Hó hì ri ri hoiriunn
Hó ró hùg hó.
Do Mhac-Raibeart na cèaird',
Cha b' è 'n cèard a ni 'n spàin,
Ach am fear a ni 'n t-arm
Leis an cinneadh an t-sealg ;
Bian dubh is bian dearg,
'S boc biorach nan earb.

32 LAOIDH A RINNEADH AN AM MULAID.

Gun eirigh moch thun nan stùc,
 Gun chu ga ghlacadh am laimh,
 Gun mheanmna ri claidinn ciuil,
 Gun mhùirn, gun mhacnus ri mnaoi.

Gun oigridh ri siubhal shliabh,
 Gun mhiagh air iarraidh an ròin,
 Gun mhialchoin a' teannadh iall,
 Is sàmhach ar nochd fiadh an stòir.

'S ionadh beinn is gleann is enoc,
 Ceann òlain, loch, agus tràigh
 A shiubhail mise leat fo mhuirn,
 'S luchd-ciul ri aighear gun phràmh.

Iul-chairt, a mariner's chart. Ceann-
 sithe, a pacifier, a peace-maker. Riaghailt,
 in 7th verse, a mariner's compass. Bu
 bhràthair Gillenashnig Dubh, no an Ciaran
 Mabach, do Shir Senmar.

LAOIDH A RINNEADH AN AM MULAID.

LE DONNACHADH NAM PIOS.

'Shaoghail is diombuan do mhùirn,
 Is mairg a ni tuirn nach fiach;
 Ged bliomaid an diugh ri ceòl,
 'S gearr bhiodh bròn ga chur a sìos.

Chunnacas, 's cha 'n fhad o 'n uair,
 Cuirm is ceol is suairceas glan,
 'S an taobh staigh 'dh-fheasgar an cuairt,
 Chunnacas leinn sluagh ri gal.

'S mairg a ni bun as an t-saoghal
 Bhon is baogh'lach e gach uair,
 'N ti 'bu mhiann leinn an diugh againn
 Anns a mhaduinn chaidh 'thoirt uainn.

Ach annad-s', a Mhic mo Dhé
 Mo mhuinighin gu léir gu'n enir;
 Do gach anam gur tu 's léigh,
 'Chreideas annad fein is t' fhuil.

Ormsa fòir, a Mhic mo Dhé,
 Na cuirear leat mi air dhàil;
 On tha 'n saoghal so na 'leum,
 Teasaig mise, 'Dhe, bho chàs.

MORT GHLINNE-COMHANN.

'S mi am shuidh' air a chnocan,
 Chaidh mo leirsinn an olcas,
 'S mi mar aon mhac an trotain air m' fha-
 gail.

Tha mi coimhead a ghlinne
 Far am b' aighearach sinne
 Gus an d' aom oirnn an fhine 'n robh 'n
 fhàilinn.

Rinn na Duibhnich riomh 'n eadradh
 Ar fuil uasal a leagail,
 'S bha Gleann-liobhann na 'sheasamh mar
 cheannard.

B' e mo rogha sgeul eibhinn,
 Moch Di-luain is mi 'g éirigh,
 Cinnt gu'n dàinig Rìgh Seumas o'n Fhraing
 oirnn.

Gu'm biodh iomain ball achaidh
 Air na cealgairean ascaoin
 Loisg ar n-arbhar 's ar n-aitreabh 'sa
 gheamhradh.

Deagh Chlann Iain nan gadhar
 'Rinn na h-uaislean a thadhal
 Bha gan riasladh fo chuthach gun chàirdeas.

Dh'fhàg sibh marcaich' 'n eich uaibhric
 Reubt' air ruidhe nan ruadh-bhoc,
 Annan sneachda trom fuar nam beann ard

Dh'fhàg sibh làraichean dubha
 Far am' b' abhaist duibh suidhe
 'N comunn luchdan fhuilt bhuidhe, dhuinn
 amlaich.

'Fhir Bhail'-fhearna nam bailan,
 Bu chean-feadhn' thu air brataich;
 Is chaidh smùid 'chur ri t'aitreabh na smàl-
 aibh.

ORAN DO MHAC-LEOID DHUN- BHEAGAIN.

LEIS A CHLASAIR DALL.

AM BARD.—Gur h-i'n t-saighead tha'm chré
 A dh'fhag treoghaid mo chléibh cho goirt,
 Aig na rinn mi 'ad dheidh
 'S mi 'n diugh 'siubhal leam fein gun toirt.
 Gun robh mis' air do thoir,
 'S bha m' 'meas gun robh còir agam ort,
 A mhic athar mo ghraidh;
 B' esan m' aighear is m' agh, 's tus' m' olc.

Chaidh a chuibhle mu 'n cuairt,
 Agus thionndaidh gu fuachd am blaths,
 Nàile chunnaic mi uair
 An Dun rathail nan luaidh a bha
 Ard cho-chruinneach' an t-sluaigh
 'Cur ri mathas gun chruas, gun chàs;
 'Dh' fhalbh an latha sin uainn
 Is tha 'n talla gu fuairaidh fàs.

Tha Mac-Talla fo ghruaim
 Dh'fhag e 'm bail' am biodh fuaim a cheoil;

Tha gun mhire, gun mhuirn,
Tha gun iomrachadh dluth nan corn,
Gun chuirim pailtis ri dàimh,
Is gun mhaenus, gun mhànan beoil.

Dh' fhalbh Mac-Tall' as an Dun,
Nuair a thainig oirnn dìu nan triath,
'S ann a thachair e riomh
'S e air seachran air cul nan sliabh.
MAC-TALLA.—Labhair esan air tùs,
Reir mo bheachd-sa gur tu 'bha riamh,
Am measg cuideachd na muirn,
Gus an uiridh an Dun nan cliar.

AM BARD.—A Mhic-Talla nan tùr,
'S math mo bharail gur tu a bha
Ann an aros nam fiann
A comhaithriseadh gnìomh mo lannh.
MAC-TALLA.—'S ceart do bharail: gur mi
Is bu deacair dhomh fhin 'bhi 'm thamh
'G eisdeachd brosluim gach ceoil,
Ann am fochair Mhic-Leoid an àigh.

'S mi Mac-Tall' a bha uair
'G eisdeachd faruim nan duan gu tiugh,
Far 'm bu mhuirneach am beus
An am cromadh do 'n ghrein 'san t-sruth;
Far am b' fhoirmail na seoid,
'S iad gu h-oranach, ceolmhor, cluth;
Ged nach faicteadh mo ghnuis
Chluinnteadh leotha 'san Dun mo ghuth.

'S mi Mac-Tall' a bha 'thamh
'S an aitreann 'n robh gradh nan cliar,
An triath tighearnail, teann,
Is an cridhe gun mheang na chliabh.
Thug e speis d'a thir fein,
Cha do chleachd e Duneideann riamh;
Dh' fhag e 'm bonnach gun bheum,
'S b' fhearr gun leanadh na 'cheum a shìol.

Ionad tathaich nan cliar
Tha gun aighear, gun mhiagh, gun doigh,

'N am bhith 'g eirigh gu moch
 Ann san teaghlach gun sproc, gun ghr
 Chluinnteadh gleadhraich nan dos [ain
 Is an ceile nan cois o 'suain.
 'Nuair a gheibheadh i 'lan
 'S i gun duiogeadh an àird an sluagh,
 Le meoir fhileanta ghrinn,
 'S i gu ruith-leumnach, binn 'sa chruaich

Bhiodh a rianadair fein
 'Cur an ire gur h-e 'bhiodh ann,
 'S e ag eirigh nam measg
 Is an eighe gu tric na cheann.
 Ged a b' ard leinn a fuaim,
 Cha tuairgneadh e sinn gu teann,
 Chuirteadh tagradh am chluais.
 Le h-aidmheil gu luath 's gu mall.

An am gabha'l mu thàmh
 Gum biodh furtachd 'san fhardaich reidh ;
 Dhomhsa b' fhurasd' a radh
 Gum bu chuireideach gair nan teud ;
 Iad fo iomairt do lamh
 'Cur am binneas de chach an geill ;
 'S gum bu shiubhlach am chluais
 Mothar luth'ar do luasgan mheur.

Ann san fheasgar an déidh
 Am teasa na grein' trath-noin,
 Bhiodh fir chneapain ri clair
 'S mnai feagairt a ghnath 'cur leo.
 Bhiodh da chomhairleach ghearr
 A' dian labhairt 's gum b' ard an glair ;
 Is bu thitheach an guin
 Air na daoine gun fhuil, gun fheoil.

Gheibhteadh fleasgaich gun sgraing
 Ann san talla le gradh gun fhuath,
 'S oighean grinne 'n fhuilt reidh
 Air an urlar lé cheil' a gluas'd,
 Iad le ceileiribh beoil
 'Dannsadh iollagach, ordail, suairc',

Is fear-bogha nan coir
A cur meadhail a mheoir nan cluais.

AM BARD.—A Mhic-Talla so 'bha
Ann sa bhail' 'an do thàr mi m' iul,
'S ann an nis duinn a's leir
Gu bheil mis' is tu fein air chul.
'Reir do chomais thoir sgeul
On 's fear-comuinn mi-fein is tu ;
'N robh do mhuinntireas buan
Aig an dream sin d'an dual an Dun?

'S fiosrach mis' air gach am,
'S mu gach aon diu a bh' ann o thos.
Càit am faicteadh air chuairt
Ceanna-cinnidh 'thug fuath cho mor
Do dh-fhaoin mhòrchuis nan Gall?
'S gun an sporan 'bhi gann de dh-òr.
Tighearnan Eilg' is Chlar-Sgith
Cha bu bhacadh dhaibh diobhail stoir.

Bho linn nan linn-tean bha mi
'S mi mar aon duin' a thamh sa chùirt,
'S theireadh iomadh Mac-Leoid
Nach robh uireasbhuidh eolais duinn ;
Ach cha'n fhaca mi riamh,
Gun taoitear, gun triath an Dun,
'S e na 'fhasach gun fheum,
Gus na laithean so fein bho thus.

AM BARD.—Bho'n a thainig ort aois
Tha ri radh gur a baath do ghloir ;
Cha'n e fàsach a th' ann,
Ged e tha e 'san am gun lòd.
Is air taoitear 's beag fheum,
'S og thighearna fein 'na lorg,
'S e ri 'fhaotuinn gun fheall
'Cur ri baoithe an ceann luchd-chleoc.

An nis tilleam gu d' chainnt
Bho'n a b' fhiosrach mi anns gach sion.
'S tric a chunnacas gill' og
'Bhiodh gun uireasbhuidh stoir no ni,

'S bhiodh am beachd aige fein,
 Bho'n a cheannaicheadh e feuda
 'Dh-aindeoin caitheamhachd dh
 Nach bu chunnart da lamh nam

'S ionnan sin 's mar a tha
 Cuid de dh-uachdarain ard an d
 Bho nach léir dhaibh an call
 Meud an deidh air cuirt (hall e
 Gus an déid iad do 'n Fhraing,
 'S gur a soilleir ri am a bhuil ;
 Bidh droch ghalar gan cnàmh,
 'S theid an stòras a 'n laimh na

'Nuair a theid e gu blar
 Air each cruitheach a's guirmhor
 Diallaid làsdail fo 'nhas,
 'S mor gum b'fheaird e srian oir'
 Fìchead gini cha'n-fhiach,
 Gun deid sud a chur sìos an geal
 Cha deid bonn dheth 'am feum,
 Is cha'n-fhaighear e 'n deidh a ch

Nuair a thig e bho 'n reis
 Theid e 'dh-iomairt le beisd air g
 'S mur dig lamh 'sam bi feum
 Gun caill e an leum gu grad.
 Mi 's iad disnein a mhiann
 Bheir e thairis h-aon-diag mu sea
 'S ged a chaill e coig ciad,
 Fire, faire, 's beag fhiach am mai

Theid coig coigean de 'n or
 'Thoirt gu faoin airson cord do 'n
 'S urad eil' oirre fein,
 'S math na 'bharail a feum gu spe
 'S a ghrabhat a's glan li
 Theid punnd Sasunnach innt' gur
 Ach 's beag sud as a mhàl,
 Theid a chunntadh air clar gu gr

Theid luach mairt no na 's mo
 An da stocain de 'n t-seors' a 's fe

e fein,
e feudail snor,
chd dha,
h nam maor.

d an diugh,
call
hall cha aguir,
aing,
huil ;
àmh,
mh na 'shruth.

irmhor srann,
an oir 'na cheann.
an geall ;
feum,
dh a chall.

ed air glac ;
eum
ad.
mu seach ;

am mairt.
r
d do 'n aid ;

gu spaid ;
nt' gun stad ;
gu grad.

mo
a 's fearr ;

Sud na gartain a suas
'S paidhir thasdan de luach nam bàrr.
Ducail diuca no 'n corr
Theid a chur ann sa bhroig 'bhuinn aird,
'S clachan criostal 's math snuadh
Ann an bucaill mu 'n cuairt le stràic.

Theid e staigh ann am buth
'S chi e fasan as ur bho'n Fhraing ;
'N t-aodach gasda 'bha 'n dé
Air a phearsa le speis neo-ghann
Theid a thilgeadh an ouil ;—
"Fasan dona, cha-n fhiu e plang."
Air mal baile no dha
Bidh a pheann is a lamh ri bainn.

Bidh a pheidse gun mheas
Mur bi eideadh am fasan chaich ;
Ged bhiodh e gini an t-slat
Gheibhear uil' o air mart no dha.
Casag riombach gun sgòl
Theid a cheannach do dh-og an aigh,
'S briogais bheibheit bhuig bhriagh
'Bhios a ruigheachd a sìos gu 'shail.

Cha bhi pheids' ann am pris
Is e fhathasd a dhith a chleoc ;
Cealltair olla cha 'n fhiach,
'S cuis fhanaid cloth liath mu 'n og.
Aodach riombach o 'n bhùth,
Le crois airgid, luach chruintean oir,
Feumar sin 'fhaotuinn dha ;—
"Tilgidh m'fhearann dhomh mal na 's mo."

'Nuair a thig e air sgrìob
A dh' amharc a thire fein
'N deidh na miltean 'chur suas
Gum bi gaoir air an t-sluagh mu 'n spreidh,
Ach ged thogar na mairt,
'S ged a nitear an reic aig feill,
Bidh na fiachan ag at,
'S theid an tagradh o 'mhac na 'dheidh.

40 DAIBHIDH GREOSGACH, CROM, CIAR.

Theid Mac-Mhartuinn am mach,
'S e gu statail air each le srian,
E cho ard ann am beachd
Ris an armunn a chleachd 'bhith fiall.
Cas a chaibe no crann
'S e nach glacadh 'na laimh 's cha b' fh
E cho spaideil ri diuc
Mac a bhodaich a b' umaidh riamh.

Thoir-sa teachdaireachd uam
Grad le deatam gu Ruari og,
Agus innis da fein
Meud a chunnairt, ged 's e Mac-Leoid.
Biodh e 'sealltuinn na 'dheidh
Air an Iain a threig 's nach beo,
Ge b' e 'leanadh a chliu
'Se nach fagadh an Dun gun cheol.

DAIBHIDH GREOSGACH,
CROM, CIAR.

LE MR. AONGHUS MAC-GILLEMHOIRE.

Ged a tha mo chorc an cunnart
Bhith air a fhroiseadh gu buileach,
Tha Daibhidh ag radh e dh' fhulung,
Nach dig e dhe 'n bheairt an diugh dhom
Daibhidh Greosgach, crom, ciar,
'S gile 'n ròcais na bhian;
Bha mi eolach ort riamh,
Fear bu ghreallaiche fiamh.
'Dhaibhidh an deid thu bhuain?
'S gheibh thu paigheadh Di-luain.

Nuair thogadh tu rithe 'h-aodach,
'S a lionadh tu balg na gaoithe,
Cha bhiodh crann gun ròpan caol ris
'Toirt àbhsaidh o thaobh gu taobh dh' i.
Gur h-e 'm buamasdair blàr,
'Bheireadh ruaig air an spàl,

'M fear bu luainiche làmh
 timchioll chuach 'sam biodh snàth.
 'Dhaibhidh an deid thu bhuain?
 'S gheibh thu paigheadh Di-luain.

Cha do chuimhnich mi do bhoineid,
 Air 'n do chàirich thu 'm breid soilleir,
 Air a chùl a tha neo-loinneil
 'Dh' fhàg na gadmuinn gartach, goirid.
 O, brògan ard air mo ghaol!
 Da chois stabhach 's iad caol.
 B' e sud meirleach nam faobh.
 Ceann nan cnàmh a dh'fhàs faoin.
 'Dhaibhidh, an deid thu bhuain?
 'S gheibh thu paigheadh Di-luain.

Cha 'n iarradh tu solus gu d' shuipair
 Ach sàthadh crom mar a mhuc innt';
 Bu leathann do lorg 'sa bhutar,
 Bhiodh fore nan coig meur ga 'phutadh.
 'S tu nach iarradh an sgian
 Gu dhol sìobhalt' 'san im;
 Gu 'm b' e 'n ordag do mhiann
 'Cur greim glocach gu d' bhial.
 'Dhaibhidh, an deid thu bhuain?
 'S gheibh thu paigheadh Di-luain.

'N fheusag a b' fhaide gun bharradh,
 Cha 'n fhagadh an siabunn glan i.
 Cha 'n fheil duine beo air thalamh
 A dh' fhaodadh seasamh ri t' anail.
 O! an tòchd 'tha de 'n bhéisd,
 Fuil is feoil agus créis,
 Tuiteam sìos air a chléith;
 'S tu bu chailtich' air spréidh.
 'Dhaibhidh, an deid thu bhuain?
 'S gheibh thu paigheadh Di-luain.

Greosgach, grinning; greallachd, dirty;
 gadmuinn, mialan; cléith, the dative case
 of cliath, the treadles of a loom.

ORAN

DO SHIR DOMHNALL SHLEITE.

Tha tasgaidh bhuam an diomhaireachd
Bho chionn an fheadh so bhliadhnachan
Cha'n airgiod glas, 's cha'n iarann e,
Ach ridire glie riasanta,
Le meas is misnich iarlachan;
Bhon fhuair mi 'nis le iarraidh i,
Gu'n riaraichinn Sir Domhnall.

Mo bhile maiseach tarbhach thu.
Mo chleasan snuadh-ghlan dealbhach tu
Moghibht ro phriseil, ainmeil thu.
Bhon chuimhnich mi air seanachas ort,
B'i 'n di-chuimhn' mur a h-ainmicht' thu
'S nan leiginn bhuam le dearnad thu,
Gu dearbh cha b' i a chòir e.

Is craobh de 'n abhull phriseil thu;
De 'n mbeas bu bhlasda brioghalachd;
Bu dosrach an ain cinntinn i
'S a chioll nach robh an crionach innt',
Nam b' urrainn 'lorg do shinnsre mi,
Gu'n robh mi dhaibh cho dichiollach
'S gu'n innsinn ump' na b' eol domh.

Bhiodh sliochd Iain mhoir Mhic Catha
leat,

Is an dream rioghail Leathanach,
'Bha uasal, uallach, aighearach,
'S bu chruadalach ri labhairt orr',
Is fir Chinntire's Latharna,
Gur mairg luchd Beurla bhrathadh tu,
'S na maithean sin an tòir ort.

A Eirinn uaine dh'éireadh leat
Iarl Antruim nan each eutroma,
'L 'ghaisgich chalma, gheur-lannach;
Cha h-ìomadh aon a dh'éireadh leat.
Gre buaithne dhomh co dh'euradh thu;

Nam bitheadh foirm air t'fheumalachd,
Gu'n eireadh iad gu d' chòmhnadh.

Siol Chuinn, is Airt, is Chormaic leat,
Is Cholla chis-mhoir arraiceasaich,
'Bha sluagh-mhor, duais-mhor, armailteach,
'Bu chrudalach is fearg orra,
Ri tarrainn suas gu fear-bhuilleach,
Ri luingeas luatha, gheal-bhreideach,
Air fairge leo a seoladh.

Mac-Fhionghain 's fir an t-Sratha leat,
Mac-Neill is fir sin Ra-arsair,
Nach diultadh air thus catha leat,
A chuireadh ruaig gun fhathamas,
'S a leanadh toir gun athadh orr';
Nan doirteadh crùn no cliadheabh dhiot
Gu'n rachadh iad gad' chòmhnadh.

Mac Iain 's Moirear Tairbeirt leat,
Fir bhealaichean Bhraid-Alba leat;
Bu lionmhor curaidh calma leat
'Dol sìos an tùs na h-armailte.
Bu bhuilleach, guineach, marbh-teach iad;
Gu'n eireadh fir nan Garbh-chrioch leat,
'S na Camaranaich bho Lòchaidh.

Gu'n eireadh air a chùl sin leat,
A thaobh do mhathar chùramaich,
Gu 'n eireadh leat na Dùghlasaich,
Le fichead mìle diularnach;
Cha tilleadh luaidh 'neo fùdar iad;
Gu bheil iad dhuit cho dùrachach
'S nach diultadh iad tigh'n còmh' - riut.

Cha chadal ach bhith 'm dhùsgadh dhomh,
Gur leat an Cauptin Muideartach,
'S na dh' eireadh leis de dh'fhiuranaibh,
Fo d' bhrataichean gu dùthchasach;
Bhith 'm baitealan cha diultadh e,
'S a réir mo bheachd bhicdh biuthas
Air a chùis mu 'm biodh sibh deonach.

Gu 'n cuala mi aig seanachaidhean,
 Gun d'rinneadh cùis a dhearbhadh
 Fo 'r n-iarlachan treun, armailteach.
 'S an am sin cha bu chearbach sibh,
 Bu chliuiteach sibh is b'ainmeil sibh;
 Bha tuilleadh is leth Alba leibh
 Ga 'shealbhachadh le còir air.

A rìgh gu 'm meal thu 'n staoil agad,
 'S gach fearann a tha 'n oighreachd d'
 An seann Duntuilm bu mheadhraiche-
 Bhiodh coinnlean céir an lainntearan,
 'S bhiodh fion bu bhlasda caoimhneala
 Am piosan dathte, faidhreachail,
 'S taigh mhaiseach, aoidheil, cheol-m

'Sa chùirt bu lionmhor soillsearan,
 Far 'm faighteadh gnìomh nam maig
 eannan

Air brataibh sìoda fraoidhneasach,
 'S an gùintean sìos air staidhrichibh,
 'S an tùr ro chliuiteach, aoidheil ud,
 Gu'n dughteadh comhnadh 's aoidheach
 Do luchd ainneart thig air fògradh.

Buan-phailt gu'm biodh an saoghal so
 Do'n dalt a rinn mo dhaoine dhomh,
 'S a chinn air snas an ionracais,
 Bu mhisneachail an caonnaig thu,
 Bu mheasail thu mar ghlaoidhtea-lh ri
 Gun bheud, gun mheath gun mhaolach
 'S i 'n aon te 'thog an tòs sinn.

Gu'n deanadh Criosd deagh rathad dhuibh
 'S a shìochaint a bhi maille riut,
 'S tu 'n t-sìol bha rioghail, flathasach;
 Bu riomhach am mac athar thu,
 Bu chliu gach cùis bha'n ceangal riut;
 Is air a mheud 's gam faigheadh tu,
 Gu'n caitheadh tu gu mórail.

CUMHA D'A MHNAOI,

LE SEORAS MAC-COINNICH, FEAR GHRINN-
EARD.

Tha mo chridh' air fàs trom,
'S taobh mo leap' air fàs lom,
Is cha togar leam fonn air chòir.
Tha mo chridh', &c.

Bhuineadh dhìom leis an eug,
Is air mi' fhirinn cha bhreug,
Ni cho finealt' ri léig an òr.

Rìgh, gu 'm b' alainn do shnuadh,
Neul an t-sneachd ort mu 'n cuairt,
Deud mar chaille, agus gruaidh mar ròs.

Do chiabh cas-lubach, donn,
Do shlios mar eal' air an tonn,
Do bheul meathair o 'm b'fhonnmhor glòir.

Do shuil mar dhearcaig nan allt,
'S do ghuth mar smeoraich air crann
A seinn luinneig an gleann ri ceò.

'S ann sa choill nach robh crìon
'Fhuair mi 'n t-slat nach robh blion,
Is i àlainn, ùr, finealt', òg.

Ged a b' òg thu an la
Air 'n do ghlac mi do làmh,
'S mor a bh'annad de stàth 's de threoir.

Cha robh chrine nad bheus,
Leat bu shuarach a treud,
Fhuair thu meas o luchd-feum le còir.

Bu shar shuinn le mo bheachd
O'n do bhuaineadh thu 'm mach;
'S iad nach fàgadh a chreach gun tòir.

SONAS NAN NAOMH.

Bhrisd gach caball 's gach ball,
Chaidh mo mhisneach air chall,
Tha mo sgiob' air fàs nall gun treoi

Dh' fhàg thu mise bochd truagh
Mar luing bhreoi' air a chuan,
'N déidh a stiur a thoirt uaip' 's a s

'Thi 'chuir Ionas gu tìr
O'n mhuic-mhara le sìth,
Cuir gu cala mi-fhìn 's mo lòd.

Ged tha mise dheth bochd
Dh' fhàg an te tha fo 'n phloc
Linn og is fiach toirt mu m' bhòrd.

Cuim' an deanadh sinn uail,
'S nach mair ti ach seal cuairt,
Tha na ceudan dol uainn gach lò.

Biomaid uil' ann an déidh
Air na nithibh nach tréig,
Chum 's gu 'm faic sinn a chéil an glò

Phòs Fear Ghrinneard Maireard
Coinnich 'sa bhliadhna 1696. Bha tr
fhichead de chloinn aca.

SONAS NAN NAOMH.

LE DUGHALL BUCHANAN.

'N sin labhraidh Criosd ri luchd a dheò
Sibhse ta deasaichte le m' ghràs,
Thigibh is sealbhaichibh an riogh'chd
Nach faic a sonas crìoch gu bràth.

Spealg mis' an geat' bha oirbhse dùint'
Le m' ùmhlachd 's m' fhulangus ro ghe
'S dh' fhosgail an t-sleagh gu farsu
suas

Am leth-taobh dorus nuadh dhuibh fein

'Chum craoibh na beath' ta 'm Pàras De
Le éibhneas teannaibh staigh d'a coir,
'S a feartan iongantach gu léir
Dearbhadh ur n-uile chreuchd 's ur leon.

An claidheabh rùisgt' bha laist' gu 'dion
O laimh bhur sinnsir, Adhamh 's Eubh,
Rinn mise truaill de m' chridhe dhà,
'S a lasair bhàth mi le m' fluil féin.

Fo 'dosraich ùrair suidhibh sìos,
Nach searg 's nach crìon am feasd a blàth',
'S mar smeoraichibh am measg a geug
'Chum molaidh gleusaibh binn ur càil.

Le 'maise sàsaichibh ur sùil,
Is oirbh fo 'sgàil cha drùigh an teas;
O 'duilleach cùbhraidh òlaibh slàint',
Is biobh neo-bhàsmhor le a meas.

Gach uile mheas tha 'm Pàras Dé,
Ta 'nis gu leir neo-thoirmisgt' dhuibh;
Ithibh gun eagal o gach géig,
An nathair nimh' cha teum a chaoidh.

Is uile mhiann ur n-anma fein
Làn shàsaichibh gu leir an Dia,
Tobar na firinn, iochd, is graidh
A mhaireas làn gu cian nan cian.

Mor-innleachd iongantach na slàint'
Sior rannsaichibh air àird' 's air leud,
'S feadh oibrichean mo rioghachd mhòir
Ur n-eolas ciocrach cuiribh 'm meud.

'Ur n-eibhneas, mais', ur tuigs' 's ur gràdh
Bitheadh gu sìorraidh fàs na's mò;
'S cha choinnich sibh aon ni gu bràth
Bheir air ur n-anam cràdh no leon.

Cha 'n fhaca suil 's cha chuala cluas
Na thaisg mi suas de shonas duibh;
Imichibh 's biodh ur dearbhachd fein
Sior innse sgeil duibh air, a chaoidh.

Rugadh Dùghall Buchanan 'sa bhliadhna 1716. Bha e na 'mhaighstir-sgoil' an Rainneach. Bha buadhan laidir in aige agus eolas farsuinn. Bha e na 'fior chomasach. Chaochail e 'sa bhliadhna 1768.

IARRTAS AN ANAMA.

LE IAIN MAC-AOIDH.

Math mo chiontan gu saor dhomh,
A tha lionmhor is uamharr',
'Dhe, air sgàth an Fhìr-shaoraidh,
'Dhoirt mar iobairt 'fhuil uasal.

Dion mi 's gleidh o gach cunnart,
Dòirt spiorad nan gràs orm;
'S dean mo ghlanadh gu h-iomlan
'N tobar iocshlaint na slainte.

Dean do ghlòir-sa mar chrìoch dhomh,
Dean mo riaghladh gu gràsmhor,
'S tu an Cruthaighear sìorruidh,
'Rinn 's a dhealbh le do làimh mi.

'S moch a thréig mi do shlighe,
'S gu bheil m' fhiachan gun aireamh;
Gabh ri toillteanas Chrìosda,
Is na iarr aig mo laimh-s' iad.

Dean mi réidh ris na 'phearsa,
Thoir gu comunn a ghràidh mi;
Cuir an àireamh an treud mi,
'S mis' a chaora 'bha caillte.

Rugadh Iain Mac-Aoidh ann an Cataol mu 'n bhliadhna 1695. Bha sgoil mhaireannach aige, agus bha e na dhuine fiosrach, diadhaich, measail. Sgrìobh e moran de laoidhean gasda—laoidhean a bha gle fheumach ri 'n latha fhein.

AN AISEIRIGH.

LE DAIBHIDH MAC-EALAIR.

Na 'shuidh aig deas-lainn Athar ta
 Criosd le gràs os ar cionn,
 A cur oifig sagairt an gnìomh
 A dheasachadh rioghachd dhuinn.

Ach thig an t-am 'san dig Mac Dhé,
 Creidibh mi an sgeul gur fìor,
 Le mìlteibh mìle 'dh-annalibh treun
 'Thoir oirnn breith do réir ar gnìomh'.

Seidear an trompà 'n sin gu h-àrd
 Leis na h-ainglibh 's àille snuadh;
 Eiridh na mairbh an àird o 'n àir,
 Is gabhar cùntas o na chuan.

Liubhraidh an uaigh na fhuair i fein.
 Cha bhi neach de 'n treud air chall.
 Nochdar iad uile 'm fianuis Dé,
 'S e Mhac fein a's breitheamh ann.

Bidh iadsan soilleir ann an sin,
 Mar sholas dealrach an dreach
 Thig Criosda nan coinnimh le gean,
 'S bidh sìth an comunn nan ceart.

Tha na rannan so air an tabhairt seach-
 ad mar tha iad ann an Co-chruinneachadh
 Mhic Gillios, a chuireadh am mach 'sa
 bhliadhna 1786. Cha 'n fheil iad am bard-
 achd cho math so ann an Sar-obair nam
 Bard. Tha 'm facal trompa—cha 'n e
 tromb—a ciallachadh trombaid.

RANNAN O LEABHAR MHC-
 MHUIRICH.

A. I fhàg thu slighe ghorm nan speur
 A mhic gun bhead a's orbhuidh ciabh?

Tha dorsan na h-oidheche dhuit réidh
Agus pailliu do chlos 'san iar.

Thig na stuadhan mu 'n cuairt gu mall
A choimhead fir a's aillidh gruaidh,
A togail fo eagal an ceann
Ri t' fhaicinn cho aillidh ad shuain.

Theich iadsan gun tuar o do thaobh,
Gabh thusa cadal ann ad chòs,
A ghrian, is till 'sa maduinn mhoich
Do 'n speur o d' chlos le aoibhneas mòr.

Biodh mìle solus togte suas,
Ri binn fhuaim sheimh nan clàrsach grin
'S biodh solas an talla nan stuadh,
Thill Fionn nam buadh le cliu gu 'thir.

Tha còmhstri Charuinn fada uainn,
Mar fhuaim nach cluinnear leinn ni 's m
Togaibh a bhàirt a chiuil, an duan,
Thill gaisgeach treun nam buadh le 'shlòg

Mar sin bha facail Ullainn chaoin,
Nuair thill an sonn a raon nan triath,
Le ùrla laiste suas le àgh,
'S le leadan trom a b' aillidh ciabh.

Bha clogad gorm mu cheann an t-suinn,
Mar neul nach trom air gnùis na gréin',
Nuair bhios i falbh na h-éideadh ceo,
'S a feuchainn leith a soills' 'san speur.

Bha 'ghaisgich chalm' an déidh an triath,
'S bha fleadh nan sligean fial' an àird;
Thionndaidh an laoch bu chiuin 'san t-sith,
Is dh' iarr e fonn o bheul nam bard.

Rugadh Seumas Mac-Mhuirich am Baid-
eanach, 'sa bhliadhna 1738. Fhuair e àrd
ionnsachadh an Oil-thaigh Abereadhainn.
Anns a bhliadhna 1760 chuir e am mach

dàin ann am Beurla, a bha a teir a naidh-
eachd thein air an eadar-theangachadh o 'n
Ghaidhlig. Chaochail e 'sa bhliadhna 1796.
Bha e làn de bhàrdachd agus na 'fhear-
sgriobhaidh snasmhor.

— ♦ —
ORAN DO MHR. DOMHNALL
MAC-NEACAIL.
—

LE FEAR GFLINN-NODHA.

'S e Maighstir Dòmhnall Mac-Neacail
An gaisgeach còmhraig 'tha reachdmhor;
Is gasd' an òrdagh an eachdraidh
'Thug feachdadh do 'n daormunn.

An uair bha Albainn fo lighe
Aig fear na ceilge, Mac-Iain,
Chaidh tu gu calm ann ad uidhim
'S thug thu rithis suor i.

Bha na Gaidheil aig Mac-Iain
Mar a bha Sàl aig Goliah,
'S tusa mar Dhaibhidh 'n deagh chridhe
O righe nan caorach.

Nuair bha sinn uile fo mhasladh
Gun àird 'sa chruinne 'dhol as duinn,
'S tu thàrr 'sa chumasg gu tapaidh,
Agus thachd thu 'n craosair.

'S ann bha sinn uile mar bhalbhain,
No duin' air am biodh glas-charbaid,
Gus 'n do chuir thu umad t' armachd,
Guineach, gailbheach, faoghluimt'.

Nuair a bheachdaich thu mu'n cuairt duit,
'S nach deachaidh do thaic ri d' ghualainn.
Chuir thu spraic ort ris a chruadal,
'B bhuail thu steach do 'n chaonnaig.

'S mor an t-eibhneas 'bh' orm ri 'fhaid
Gach leum 'thug thu air an t-Sasnach
Is tu 'g eirigh air le d' chasan
Ann an clais an colaisich.

'S mall leam go h-filidh 's luchd-foghl
Feadh Galltachd, mna, is mór-thir,
Nach d' rinn tann no grinneas rós g dh
'Chur an eò gu 'sgaoileadh.

Cha mho n 'fhuair iad de chridhe
Dol 'san tuasaid ri Mac-Iain,
Ged is iad a 'fhuair an ruigheachd
Le fithich nan noirean.

Ged thu n' colaisdean oirdheire
Fò dhòla th sgoileam is oilbheum,
'Cha do 'chroaich iad an lorg sud
Co' beuch a bheoil sgaoilte.

'S tus' an t-aon duin' ann an Albainn
Dhe 'n d' rinneadh ùmpair na h-arguin;
Chaidh t' ùngadh mar rogha seanachaidh
'S dhearbha thu gu neo-chlaon e.

'S iomadh pears-eaglais ro sgairteil
B' ionnan 's an dreag leo gu 'm faicteadh
Do leabhar eigseach nan t' asguidh,
Le 'n gealtachd roimh 'n bhlaomair.

Nam biodh Mac-Caillein na 'Ghaidheal
Mar na h-athraichean o 'n d' fhàs e,
Bheireadh e baile, no dha dhiu,
Ri do làithean saor dhuit.

Nam biodh Rìgh Deorsa na 'shuidhe,
Mar bu deonach leam a ghuidhe
Bheireadh a Mhorachd dhuit luigheachd
Bu chubhaidh dhuit fhaotainn.

'Rìgh, nach mise 'fhuair an comas
Duais thoirt duit air son na comain,

ri 'fhaicinn,
asnach,

l-foghluin,
thir,
osg dhuit

d

a,

ainn
rguin;
achaidh,

il
ietendh
h,
hair.

neal
e,

e,

eachd

An runig a chur air an ollamh,
'S bu shomalta raoin dhuit.

Phos Domhnall Mac-an-t-Saoir, Fear
Ghlinn-Nodha agus ceann-cinnidh Chloinn
an-t-Saoir, Catriona, nighean Fear Dhail
an-Easa, agus bha aon mhac aige, Seumas.
Rugadh Seumas mu 'n bhliadhna 1727.
Bha e na sgoileir math agus na 'dhaic
nosrach. Phos e Anna, nighean do Phonn-
achadh Caimbal, Fear Bharra-Challtuinn,
agus piuthar do Chailein Ghlinn Iubhair.
Bha sia mic agus trineir nighean aige.
Chaochail e 'sa bhliadhna 1799.

DUANAG

LE IAIN MAC MHURCHADH AN CINN-FAILE.

Thogainn fonn, fonn, fonn;
Dh' éireadh fonn orain ri 'fhaicinn.

Thainig litir bho Iain Pentan,
'Chuir éibhneas air fear nach fhac i;

Beagan de mhuinntir mo dhùthcha
'Triall an tùbh am faigh iad pailteas.

Far am faigh sinn de gach seorsa
'N t-seòl a's boidhche 'tha ri 'fhaicinn.

Gheibh sinn fiadh, is boc, is maoisleach,
'S comas na dh' fhaodar 'thoirt asda.

Gheibh sinn coileach-dubh is liath-chearc,
Lachan, sioltardhean, is glas-gheoidh.

Gheibh sinn bradan agus bàn-iasg,
'S glas-iasg ma 's e 's fhearr a thaitneas.

'S fhearr dhuinn sin na bhith fo uachd'rain,
'S nach fuilingeadh iad tuath bhith aca;

'Ghabhadh ann an àit an t-seoid
An t-òr ge b' ann a spoig a phàirtain.

'Ghabhadh ann an àit an diùlnaich
Siochair sgiùganach 's e beairteach.

Falbhamaid le beannachd Dhé leinn,
Triallamaid gu gleusda, sgairteil.

Falbhamaid uile gu léir,
'S gur beag mo spéis do dh' fhear g
tapadh.

B' e Alasdair Mac-Rath ceann-cinn
Chloinn Mhic-Rath 'sa bhliadhna 160
Bha e pòsda da uair agus bha naoi n
aige—Donnachadh nam Pios, Iain, Ala
dair, Domhnall, Gillecriosd, Fearchar
Murchadh, Ailein, is Uisdein. Bha ma
aig Fearchair do 'm b' ainm Murchad
agus bha mac aig Murchadh do 'm b' ainm
Iain. 'S e Iain so, Iain Mac Mhurchaidh
a rinn an t-òran. Bha e na 'dhuine gasd
agus na 'bhard gle mhath. Thainig e d
dh-America mu 'n bhliadhna 1774.

CUMHA.

LE NIALL MAC-AN-ABA.

Do Mhàrtuinn Màrtuinn, do 'm bu cho-
ainm Màrtuinn Mor a Bhealaich.

Nam b' fhear facail no dàin mi
Bho'n la thiodhlaiceadh Màrtuinn 'sa chùill,
Mar chuimhneachan bàis ort
Bheirinn greis air do nàdar math inns'.
Cho fada 's a b' eol dhomh
Bha gach teisteanas mòr air do thì;
'S maireg fin' as an d' fhalbh thu
'S a liuthad deagh ainm air do ghnìomh.

'S còir dhomh labhairt neo-chearbach
 Ann an toiseach mo sheanachais 'thoirt
 bhuam,
 Mu 'n og mhisneachail, chliuiteach,
 So a thog iad air ghiulan Di-luain.
 Gu 'n robh silteach gu siubhlach
 A tuiteam bho shùilean dhaoin' uaisl',
 Bho 'n la 'chuir iad 's an ùir thu,
 Ann am fois bho nach dùisg thu a suas.

Bu tu 'n gasan neo-lapach,
 Gu 'n robh rogha gach mais' ort, a laoich;
 Nam bu treun anns an fheachd thu
 Bhiodh tu ainmeil mar ghaigeach aig
 daoin'.

'S mairg a bhagradh an dòrn ort
 Nan cuireadh tu 'n tòrachd ga thaobh;
 Cha robh fear a thoirt cùis dhìot,
 Mar mo bharail, an tùbh so de 'n chaol.

Gaol peathar, gaol bràthar,
 Gaol athar is màthar gun cheist,
 Gaol mna oig agus leannain
 Mar nach faodadh iad fhalach no chleith,
 Gaol na mnatha 'thug cìoch dhuit,
 'S mu 'n ghniomh sin cha b' aireach i
 dheth;

Bha sud agad a Mhàrtuinn,
 'S tha iad uil' air an cràdh as do leth.

'S beag an t-iongnadh do mhàthair
 'Bhi gun aighear, gun slàinte, gun sunnd;
 Is a sùilean bhi dòrtadh
 Ri sior shileadh nan deoir os do chionn.
 Gur h-i naidheachd na Ciadain
 A bhrosnaich gu liathadh a cùl,
 Mu 'n fhiuran ghlan, chiatach,
 Dha 'n robh tuigs' agus riaghailt mhic
 Diuc.

'S beag an t-iongnadh do chéile
 A bhi airsnealach, eisleineach, tinn;
 'S a bhi tric ort a' smaointinn,
 'S a bhi 'cadal gle aotrom gu chinn.

Chaill i companach guailne
 'S an robh tuigs' agus uaisle m'bie nig
 Gur a h-ìomadh bean uasal
 A bha caoidh an fhir shuairc 'tha ga

'S ann an toiseach a gheambraidh
 A fhuair do dheagh chleamhnas an sg
 Chaill iad ceile na baintighearn,
 Ort bha 'n aghaidh gun sgruing air dh
 dhreach.

An àm cruinneachadh nan uaislean,
 Ort a thigeadh gach tuairisgeul ceart,
 'S tu lan modh agus eolais
 An àm suidhe mu 'n bhord ann an sreig

Bu tu marcach nan steud-each,
 Cha robh 'n taobh-sa Dhuneideann na
 fhearr;

Gu 'm bu tlachdmhor thu 'd dhiollaid
 Air each cruitheach mòr briagha 'ch
 àird,

'Nuair a bhiodh tu air Ghalltachd,
 'S tu gu 'm buidhneadh an geall leat t
 chàich;

Bu leat urram gach reise,
 Fuir m'òr mhacant' bu bheusaiche gnath

'S mor an naill heachd am bliadhna
 Gu bheil Lachasa riabhach gun cheann;
 Ge b' e rachadh ga fiachainn,
 Tha a seoltan 's a riaghailt air chall,
 Tha a h-uaislean 's a h-ìslean
 A sior-ionndrainn an fhìrinn a bh' ann.
 Ged a rinn mi sud innse,
 Cha do chuir mi ceann-crich air m
 chainnt.

Co a sheall ann ad aodunn
 Nach deanadh deagh fhaoilte ri d' ghnàs.
 'S mor na bh' ort de luchd ionndrainn
 An àm suidhe 's a chuir 's a tugh bhàin
 Bha do ghnothaich seasmhach,
 'S gu 'm bu lionmhor ort teisteanas àrd;

Dh' fhàg thu uile iad an riaghailt
Mar a dheanadh neach iarraidh roimh 'n
bhàs.

Bha thu foghainteach, làidir,
Bha thu iriseal, tàbhachdach, ciuin;
Dreach an t-samhraidh mar shnuadh ort,
Cha robh ainneart no fuachd ann ad
ghnùis,

Fiamh a ghaire air do mhala,
'S bu phailt blàths ann an sealladh do
shùl,

'S mor an leon 'thug do bhàs
As a mhuinntir a dh' fhàg thu 's an Dùn.

Ciod a bhuaidh a bh' air duine
Nach robh suas riut bho d' mhullach gu d'
bhròig'.

Bha thu macanta, sìobhalta,
Cha togadh tu strith 's an taigh-òsd';
Lan de cheill is de ghliocas,
Lan de dh-eolas 's de thuigse 'bha mor;
Cuimhneach, sealltuinneach, rianail,
'S cha robh mealladh ann briathraibh do
bheoil.

'S ann na laighe gun éirigh
Tha 'm fear mòr nach d' rinn eucoir air
neach;

Gu 'n robh tuigs' agus reusan
A streup riut le cheile mu seach.
Bha thu ceannsgalach, treubhach,
Bu leat urram nan ceud air an fhaich';
Bha thu modhail, lan eolais,
Is a h-uile ni còir ann ad bheachd.

Bha thu caoimhneil gun àrdan,
'S tu a sior chur do chairdeis an liad;
Bha thu iochdmhor, ro bhaigheil
Ris gach duine 'bha 'n sàs agad riamh.
'S i mo bharail gu làidir
Gu bheil t' anam làn shàbhailt' aig Dia;

'S ioméd beannachd le dùrachd
'Bha, 'n uair dh' fhalbh thu, gu'
leat a' triall.

Bha thu 't iasgair 's ad shealgair,
Gun robh cuimse gun chearb an
laimh;

'S i do shuil bu ghlan dearcadh,
Cas thu dhireadh 's a dh' astar nam b
Anns a h-uile deagh chleachdadh
Bha do shuil is do thlachd gu fìor th
'S bho 'n la 'chaidh thu fo 'n fhuar-lic
Tha do chàirdean bochd truagh dhèt
'a call.

BRIATHRAN FHINN RI FEARGHUS.

Bha Fionn agus a naimhdean mu ch
imh a cheile. Ghairm Fionn air Fearg
a mhac, agus chuir e air ceann an t-slu
e gu dhol a sìos do 'n bhlar. Labhair
anns na briathraibh a leanas:—

C' àit a bheil an og iolair fhuaimneach
'Bu tartrach sgiath am feachd a chrua
Cha b' fhòthnan le 'n do sguoil thu 'm
'S cha bu lorg leinibh do shleagh ad la
Chi mi orra colg a chatha;
'S leats', a mhic, an diugh an latha.
Lùb an t-uaibhreach 's na buail am far
'S am fuil a mhiodhair na truaill do la
Mur tuit na trein cha 'n éirich do chliu
'S taibhsean nan speur gu d' cheum
dig dluth.

Caomhainn an lag, ach an aghaidh
làidir

Bitheadh mar dhoire ri theine do gh
dein.

Mar ghaoth gu séideadh na caoire
Bidh mo ghuth-s' air an raon so làmh r

—Bho "Shean Dana.

d
gu 'chùirt

air,
arb ann an
h,
nam beann.
dh
fior theann;
nuar-lic
h dheth mu

LI FEAR-

mu choinn-
r Fearghus,
an t-sluaigh
abhair e ris

neach
a chruadail.
hu 'm blàr,
h ad laimh.

tha.
am fann,
l do lann.
lo chliu,
cheum cha

ghaidh an

do ghàir-

re
làmh riut.
Dana."

OISEIN DO 'N GHREIN AN AM EIRIGH.

A ghrian na h-òg-mhaidne, 's tu 'g éirigh
Air sléibhtibh soir le d' chiabhan aillidh,
'S ait ceuman do theachd air an aonach,
'S gach caochan mear sa ghleann ri gaire.
Troimh dhriuchd nan caoin fhras tha
croinn uaine

Ag eirigh a suas gu bras ad chòmhail,
Is filidh bhinn nan coilltean fàsail
A cur failt' ort gu moch le 'n oran.

Ach c' àit a bheil air sgiathan siubhlach
Roimh ghloir do ghnuisse triall na h-oidh-
che?

Is c' àit a bheil aig duibhr' a comhnuidh,
Is uamh chosach nan reultan soillseach?
'N tràth leanas tu 'n ceuman gu h-uallach,
Mar sheulgair ga 'n ruagadh 's na speuran;
Thus' a direadh nan aonach àrda,
'S iadsan air beanntan fàs a leumnaich.

'S aoibhinn do thriall a sholuis àghmhoir,
A sgaoileas le d' dhearrsadh gach doinionn,
Is maiseach do chleachdan dlùth òr-bhuidh
A snàmh siar 's do dhoigh ri pilleadh.
Le seachran an dall cheo na h-oidhche,
Cha ghlacar thu a chaoidh ad chùrsa,
Is doinionn dhoirbh nan cuantan gàbhaidh
Cha séid le 'n neart gu bràth o t' iul thu.

Le guirm na ciuin mhaidne bidh t' eirigh,
Is do ghnuis fhéillidh 'dusgadh sonais,
A fogradh na h-oidhch' o gach àite
Ach suil a bhàird nach faic do sholus.
Ach mar ta mise, a ghrian mhaiseach,
Bidh thusa fhathast, anfhann, aosliath;
Do shiubhail mall 'ad chuairt 'sna speuran,
Do shuil gun léirsinn 's tu a t' aonar.

60 IS LUAINÉACH M' INNTINN AN NOCHD.

Do ghnùis bidh doilleir mar a ghealac,
Do shlighe cha lean thu 'sna speuran;
Binn chaismeachd na maidne cha chl
thu,

Bidh tu mar shaoidh gun luaidh air ein
An sealgair seallaidh 'n ear o 'n leacair
Ach cha 'n fhaic e 'teachd t' aogas sgia
ach;

Brùchdaidh a dheoir 's e pilleadh
smalan,—

“A mhadaidh mo ghràidh, threig a gh
sinn.”

Tha na rannan so air an tabhairt
“Shean Dana” Mhic-a-Ghobha. Cha
fheil fios co a rinn iad; ach tha e
chinnteach nach do rinn Oisein iad.
b'e co a rinn iad 's e 's dòcha gu 'n de
an deanamh fada mu 'n do rugadh
t-Ollamh Mac-a-Ghobha.

IS LUAINÉACH M' INNTINN
AN NOCHD.

Is luaineach m' inntinn an nochd,
Ge beo mi, cha bheo mo thlachd;
Mo chridh' air seargadh am uchd,
'S trom dubhach m' inntinn gu beachd.

Is anns an àraich so shios
'Tha bhean 's meachair, min-gheal cruth,
Deud air dhreach cailce na beul,
Bu bhinne na teud a guth.

Mar chobhar an uisge ghloin,
Mar eala ri uisge mear,
Mar chathadh-cuir air uchd sléibh
Bha 'n léug mu bheil mi fo smal.

NOCHD.

healach,
euran;
cha chluinn

air eirigh.
leacain,
as sgiamh-

illeadh fo

g a ghrian

hairt bho
Cha 'n
tha e làn
iad. Ge
'n deach
ugadh an

NTINN

achd.

cruth;

CUMHA

61

Bu mhin 's bu mhòdhar a sùil
Fo mhal' air nach brùchdadh neil,
'S a gruaidh mar an caorann dearg,
Air lasadh mar dhealbh an ròis.

Meoir fhionna air bhasan hàn',
Uchd soluis a b' àille snuadh;
Ochan nan och! 's cruaidh an càs
An gràdh thug mi dh' i r'a luaidh.

Cha dirich mi aonach no beinn,
Mo cheum air lagachadh tà;
Aighear cha dig air mo ghnùis
Gus an dean an ùir mi slàn.

Mar ghràinne mullaich na déis,
Mar ghallan 'sa choill a fàs,
Mar ghréin a folach nan reul
Bha thu fein am measg bhan àilt'.

CUHMA

Do Mhr. Dòmhnall Mac-Neacail, a chaoch-
ail 'sa bhliadhna 1802.

A neonan bhàn a 's àillidh snuadh,
Gu càirdeil sgaoil 'mach thar na h-uaigh'.
An so tha sint' an laoch bha treun;
Bu mhor a mhath 's bu bheag a bheud.

Tha cheolraidh brònach air gach taobh;
Cha chluinn iad tuill' a chòmhradh gaoil.
Na 'chadal trom tha 'm fiubhaidh còir,
Bu ghrinne beus 's bu chaoine gloir.

Cha 'n fhaic an t-aineol tuill' a ghnùis,
A sgaoileadh fuachd 's a ghluaiseadh rùn.
Tha 'n gàire blàth 's an fhàilt' gun fheall
Air caochladh dreach 's an cleachd air
chall.

'Nis faodaidh 'm fear a thig an céin
 A sgeul a dhathadh réir a bheus',
 Bho 'n dh-innseadh dha gu 'n d' thréil
 beul
 A mhaoladh gath na teanga bréig'.

Thig, 'fhir a shiubhleas thar an raoin,
 Is faic an cròthan boidheach aoil;
 Rach agus dòirt an sud do dheur,
 Oir b' airidh e-san 'tha fo 'n fheur.

Eoin bhinne 's moiche 'dhùisgeas fonn,
 Taomaibh an so bhur ceolan trom,
 Is biodh bhur guth gu tiamhaidh tric;
 Bu bhinn a bheul-san tha fo 'n lic.

A ghrian a's àillidh ceuman shuas,
 Do ghathan blàtha dòirt mu 'n uaigh;
 Bu shamhl' do dhearrsaidh cridh an tré
 A chi thu 'n so fo smachd an éig.

A bhean na céill' a 's caoine snuadh,
 Na biodh do dheoir a ruith cho luath,
 Cha mhair an cadal so a chaoidh,
 Is chi fhathast rùn do chridh'.

Seadh, chi thu e 'san t-saoghal chian,
 Mar dhearrsadh gréin' nach caochail siar,
 'N sin sguiridh bròn is sìleadh dheur,
 'S cha sgar am bàs sibh 'chaoidh o chéil'.

A chlann mo ghràidh a 's aille dreach
 Na biobh an còmhnuidh chòir nan leac;
 Ged chaill sibh athair bàigheil, ciùin,
 Tha agaibh fhathast reul gu 'r stiur'.

'S ni 'n alladh ghlan gun smal, gun smùil
 A dh' fhàg e air an taobh so 'n ùir,
 Fìor chàirdean duibh 's gach àit an téid;
 Cha 'n eagal duibh, 's leibh gràdh na
 speur.

Oran an Uisge-bheatha.

LE RAONALL MAC IAIN MHIC EOGHAIN.

'N àm éirigh anns a mhaduinn dhomh
'S mi dol am mach gu m' sheirbheis,
Gu 'n d' thachair òigfhear gasda rium,
'S bu charthannach a sheanachas.
Nuair thaitinn fhearas-chuideachd rium
Gu suigeartach leis dh' fhalbh mi:
Thug e-san bharr an rathad mi,
'S dh' fhàg sin an gnothach ainmeil.

Ged dh' fhalbh mi air an turus ud,
Air m' urras bha mi 'smaointinn
Gu 'm bu mhath an tearnadh dhomh
Nan tàrainn a bhith saor uaith'.
Thachair cuid de 'chàirdean ris
Dh' am b' àbhaist a bhith 'n gaol air,
'S cho fad 'sa mhaireadh fàirdein dhaibh
Bhiodh pàirt deth air a thaobh-san.

Nuair bha mi greis na 'chomunn
Bha mi 'n sin a togairt falbh as,
Ach fhuair mi e cho caoimhneil
'S gu 'n do dh' fhoighneachd mi dé b'
ainm dha;
Thuirt esan, dean air t' athais
Is glòdh fhathast air an t-searbhannt'—
Thig 's lion an soitheach sòlasach,
Am fear tha 'n stòp mar ainm air.

Ghnog mi màs a ghurraich,
'S chuir mi cuireadh air an t-searbhannt';
Smaoinich mi o'n dh' fhuirich mi
Gu 'm faighinn bun a sheanachais.
Dh' fhaighneachd mi co 'shloinneadh dha,
Ged cheileadh e de b' ainm dha,
Is thuirt e rium gu faoilteach,
Cha bhith aon diu ort an dearmad.

Ma tha thu 'g iarraidh eòlais orm,
'S gu bheil thu feorach m' ainme,

Gu 'm faigh thu fios mo shloinnidh
 Le bhith ùine bheag na m' sheanach
 'S mi mac na poite daibhe,
 'Bhios na suidh' am bun a ghealbhai
 'S e 'n t-eòrna buidh' a 's athair dhomh
 'S i 'n atharnach mo sheanamhair.

Ma 's e 's gur tus' an urra sin
 Is curaidh fearail calm' thu.
 Cha 'n fhaca mi fear callaich
 'Bheireadh barrachd ort an Albainn.
 Gu dearbh bu deagh fhear-gnothuich t'
 'S bu chomharraicht' air falbh thu;
 Bu dannsair math le fìdhil thu,
 'S nad shuidhe bu tu 'n seanachaidh.

Bu mhath air cheann gach feum' thu,
 Bha thu treubhach gun bhith cearbach
 Bu tric thu air na féilteachan,
 Bhiodh spéis dhiot aig luchd-bargain;
 Cha bhiodh àit an suidheadh iad,
 Nach guidheadh iad fear t' ainm' ann;
 'S tu b' fhianuis air an cùmhnantan,
 'S bhiodh trian de 'n chuis na t' earbsa
 Bu leoghann treubhach, sgairteil thu,
 Cha robh thu lag no leanabail;
 'S mur biodh iad ga do bhaisteadh,
 Gu 'm biodh cuid dhe d' bheairtean
 ainmeil.

Dhùisgeadh tu na cadaltaich
 'S gun lagadh tu 'm fear amasguidh;
 Is dheanadh tu 'm fear lapach
 Chur an staid an fhir bu mheanmnaich'

Dé 'nis is àite fuirich dhuit,
 No bheil do bhunait dearbhte?
 No 'm bi thu aig daoine uaisle,
 Mar a bha thu uair dhe t' aimsir?
 Is minig a bha fuaim ac' ort
 Gad chur an cuachan airgid;
 Bhiodh uisge teth is fuar aca
 Ri truailleadh do mhac-meanmna.

Cha 'n fhuiling iad an dràsda mi,
Tha àilgheas agus anbharr
Ga 'n lìonadh leis an stàtalachd;
Tha m' fhaileadh-sa ro shearbh leo.
Cha leig iad ball nan làthair dìom
Bho 'n tha mi 'fas an Albainn;
'S fearr fion is ruma 's branndaidh leo,
'Tha tigh'nn a nall thar fairge.

Gur gnothach tha ro chrudalach
Ma chumar bhuainn do chòmhradh;
Gu 'n déid a chuis bho eireachdas
Ma cheilear air an stòp thu.
Do ghlasadh ann an seileirean
Gun choire tha e neònach,
'S gur h-ìomadh fear a theireadh
Nach bu bheag air thu na 'sheomar.

Rugadh Raonall Dòmhnallach—Raonall
Mac Iain Mhic Eoghain—an sgìre Mhing-
inis 'san Eilein Sgitheanach. Bha e na
'dhuine geur deas-chainnteach, agus na
dheagh bhàrd.

Marbhrann do Thomas Friseal.

LE MR. SEUMAS MAC-GRIOGAIR, D. D.

Air Fonn.—*Mac-Griogair a Ruadh-Shruth.*

Lion mulad ro mhor mi,
Cha tog ceol e o m' inntinn;
Chuireadh caidreach mo shòlais
Fo na foidibh gu h-ìosal.

Bha do chridhe ro bhlàth dhomh,
'S e mo chràdh thu bhith dhìth orm;
Co a lìonas dhomh t' àite
'Measg na dh' fhag thu 'san tìr so.

66 MÀRTHRANN DO THOMAS FRISAL.

Bu tric ar n-uaigneas an seomar,
'S bhiodh ar còmhradh gun mhiòthlach;
Cha bhiodh sgannal no sgleo ann.
'S bhiodh an còmhnuidh gràdh Chrìosd
ann.

Bha thu measail mu 'n reachd ud,
'Chuireas peacaich fo dhiteadh;
'S cha b' ain-shìos dhuit an cleachdadh
'Chuireas dreach air a Chrìosdaidh.

Bha thu misneachail, dàna,
Bha thu làidir 'na t' inntinn;
Cha bu toil leat an t-àrdan,
Is cha b' àill leat e 'chinntinn.

Bha thu uasal na d' bheusaibh,
Bha thu eudmhor mu 'n fhirinn;
Bha thu foghainteach, treubhach
'Nuair a dh' eireadh an strìth aic'.

B'e do ghnàth mu 'n do theasd thu
Bhith ri d' dhleasdanas sìnte;
Anns gach dreuchd san do sheas thu
Bha thu freasdalach, cinnteach.

Làmh 'thogail nan saim thu
An taigh-searmain na sgìre;
'Chuireadh 'mach iad gu dealbhach,
Gun chearbaich, gun diobradh.

Ann an cléir is an seisein
'S tric a sheas thu droch shìde;
Ursainn-chatha na h-eaglais'
'N aghaidh beagnair luchd mioruin.

'S tric a dh' fhuiling thu 'n cùl-chainnt,
Dh' fhag do ghiulan fo bhinn iad;
Dh' fhag do chaithris is t' àmhlachd
Goirt, ciuirte 'n an cridh' iad.

Fàs do theaghlaich bu mhiann leat
Anns an diadhachd nach diobair;
Chleachd thu aoradh 'n am fianuis
Gun a shianadh gu diomhair.

'S iomadh Sàbaid 'thug teist ort
Nach robh leise no sgios ort,
Ann an teagasg dhaibh cheisdean
Is an leas as a Bhiobull.

Bha thu caomhneil ri d' nàbuidh,
Thoill thu 'ghràdh is a shiochann;
Bha thu falaidh mu t' fhàrdaich,
Bu mhath 'phàirteachadh b'ith thu.

Sheas thu gnothach na dùthcha
Le làn chùram 's le dìchioll;
Ma 's ann air breth no air "Jury,"
B'e do rùn a bhì dileas.

Nam biodh do shliochd a bha cràiteach
An la dh' fhàg iad 'sa chill thu,
'Leantuinn t' eiseimpleir àlainn,
'S e a b' fhearr dhaibh na mìltean.

Oran

Do Chalum Caimbeul, Tighearna Bharra-
niholaich, agus Fear Bhaile-Phétris, an
Tìreadh.

LE GILLEASBUIG MAC-PHAIL.

Luinneag.

Togamaid fonn 's neo-throm gu'n togamaid,
Togamaid fonn le furan gu éislean,
Togamaid fonn 's neo-throm gu'n togamaid.

Gu ma slàn do na h-uaislean
Air Di-màirt a rinn gluasad
Le an sgioba math, fuasgailteach,
Deas, cruadalach, gleusda;

'Dhol air tir anns an Oban,
Far an cruinnich iad còmhla,
Air an tarruinn gu h-eolach
Ann an òrdagh fo 'n éideadh.

Cha 'n fheil leithid bhur caiptin
Furasd' fhactuinn air chneasdachd,
Fear a ghiulain is fhasain,
Fear a chleachdainn 's a cheutaidh,
Fear ard aignidh 's a chruadail—
'S e nach tilleadh roimh fhuathas,
Gu 'm bu ghaisgeil a ghluasad
An àm bualadh nan geur lann.

'M Barramolach do staoileadh,
'S aig do mhac gum biodh t' oighreachd,
'Fhir a fhuair do chuid saibhris
Saor bho fhoill is bho eucoir.
Gu bheil t' fhearann fo dhion duit
Le bann daingeann bho 'n righ air;
Is bha barantas cinnteach
Aig do shlìnsireachd féin air.

Tha thu spioradail, meanmnach,
Foinnidh, daicheil, deas, calma;
Tha thu smachdail, neo-chearbach,
'S mi gun earbadh a d' thréinid.
Bhiodh na Frangaich fo airsneal,
'S tu ga 'n ruagadh 's ga 'n sgapadh,
Is ga 'm fàgail fo d' chasaibh,
'S iad gun chlaisteachd, gun léirsinn.

'S truagh nach glacadh tu 'm pòsadh
Baintighearn' eibhinn lan stòrais,
'S i am folachd 's am fòghlum
Anns gach doigh air do réir-ea.
Is nan deanadh i àrach
Mac a thigeadh a t' aite,
Bu toilinntinn le d' chairdean
'S leis na Gàidheil gu leir e.

Ann ad thalla mor riomhach
 Gheibhteadh ceol is òl fiona
 Agus aighear 's toilinntinn
 Is gach ni air a réir sin.
 Bhiodh daoine uaisle gach latha
 A tigh'nn ort as gach rathad,
 'S dheant' le sòlas am beatha
 An taigh-tathaich nan ceudan.

Cha 'n e chuirn gun an còmhradh,
 'Gheibheadh aoidhean mu d' bhòrdaibh—
 Bhiodh a bhrannaidh gu 'r deoin ann,
 'S sibh ag òl air a chéile,
 'S uisge-beatha nam feadan,
 'Nì na fearaibh a leagadh,
 'S a bheir bodaich gu beadradh,
 Is gu freagairtean geura.

'S iomadh botul a thràighteadh
 Leis a chomunn chaomh, chàirdeil,
 De 'n leanr fhallain, mhath, làidir,
 Ann am fàrdach na féile.
 Gu 'm biodh iomairt gu dian ann
 Air na cairtean 's na disnean,
 Agus seirbhisich dhìleas
 A sior-dhioladh luchd-feuma.

Oran

Do Dhonnachadh Bàn Caimbeul, Tighear-
 na Loch-nan-Eala.

LE SEUMAS MAC-GILLESHEATHANAICH.

Gu ma beairteach, sean, buadh-mhor,
 An t-òg uasal gun mheang;
 Chaidh mi 'shealltainn Di-luain ort,
 'S b' fhaoilidh 'fhuair mi do chainnt;
 Sàr cheannard an t-sluaigh thu
 Ga 'n cur suas ann an camp;
 'S ann dhuit bu dùthchas an cruadal
 An àm bualadh nan lann.

'S e mo rùn an t-òg sgiobalt'
 Dha 'n dig biodag ghlan, ùir,
 Agus paidhir mhath phiostal
 Mar-ri crios nam ball dlùth,
 'S claidheabh caol nan tri faobhar
 Air do thaobh 'chosnadh cliù.
 'S tu 'n leoghann armailteach, curant'
 'Bhùidhneadh urram 's gach cùis.

'S ann ad cheann a bha mhisneach,
 'S ann ad chridhe 'bha 'n reachd;
 'S ann ad shùil a bha 'n léirsinn,
 'S ann ad bheul a bha 'n smachd,
 Ri àm cruadail no feuma
 'S ann ort a dh' éireadh an gart;
 'S beag an t-ionghnadh leinn féin sud,
 'S iomhaigh tréin ort le tlachd.

Marcaich' sunndach nan seang each,
 A b' aotrom, eangarra leum,
 Crùidheach, aigeannach, meanmnach,
 A b' fhior mhearachdasach ceum.
 Nuair bhiodh càch a dol tharta,
 'S iad le gealtachd gun fheum,
 Dh' fhanadh tus' ann ad dhiollaid
 Air thùs chiad a cur réis.

Mac an athar 'bha cliùiteach,
 'S a bha fiughantach, fial,
 An àm seasamh na cùrtach
 'Bhùidhneadh cùis am measg chiad;
 Uasal, iriseal, bàigheil,
 Sud a b' àbhaist da riamh;
 Ursann-chatha nan Gàidheal
 Anns gach àite ga 'n dion.

Guidheam buaidh agus piseach
 Air an t-sliochd 'tha na 'dheigh;
 Saoghal fad an deagh onair,
 Agus sonas d'a réir
 Air oighr' òg Loch-nan-Eala,
 Nach toill sgainneal no beum,

'S t' aghaidh aobhach is t' àilleachd
A toirt bàrr air a chéil.

'S mor an onair d'la d' dhùthaich,
'S mor an cliu dha d' chuid tuath,
Fhad 's a dh' fhuir'eas tu aca
'Bhith ga t' fhaicinn cor uair,
Nuair a thèid thu do Shasunn
Thu thigh'nn dachaidh le buaidh,
'S gun do leithid ri 'fhaotuinn
Air sòn teobh dhinn mu 'n cuairt.

Gun do leithid ri fhaotuinn,
Ann an aobhachd no 'n dreach,
Thall no bhos mu na caoiltean;
Bu tu 'n laoch 'dhol am mach.
'S beag an t-ioghnadh gu cinnteach
Thu bhi rioghail a' d' bheachd,
'S gur a h-ogh' thu do Dhùghall
'Bhùidhneadh cùis an am feachd.

An àm cogaidh no sio-chainnt,
An àm strithe no mòid,
Gur a h-iomadh fear ullamh
'Bhiodh le ghunn' ann ad chòir.
Nuair a ghlaodhteadh lann thana,
Bu ghrad i 'n tarruinn 's gach dòrn;
'S ann le cruadal do ghaigich
'Chluinnteadh aracadh air feòil.

'S nearachd baintighearna pheucach
'Gheibh bhuaite spéis mar mhnai phòsd',
Is gach buaidh 'th' ort mar threun-fhear,
'S gach bith 'tha 'g éirigh mu d' shròin
Eadar bràighe Loch-Eit',
Do theaghlach fhéin, 's Loch-an-Eoin.
Dhuit bu dùthchas an Eala,
'S i bho shean ann ad chòir.

Calpa cruinn ann an osan,
Troigh nach dochainn am mang,
Ceum brisg aotrom neo-thuisleach,
Beul nan sgudalach cainnt.

Stil a's aobhaiche sealladh
 Fo chaol mhala gun sgraing,
 Is gruaidh dhearg mar an caorann
 Air bhàrr aotrom nan crann.

Bha thu àrdanach, beachdail,
 Rioghail, reachdmhor gun taing,
 Seasmhach, cinnteach ri t' fhacal
 Ged nach glacadh tu peann.
 'S mor an uaisle 's an t-urram
 'Tha air tuineadh ad chom;
 'S àrd a chraobh as an d' fhàs thu,
 'S gur a làidir a bonn.

Sin a' chraobh a's mor onair,
 'S lionmhor sonas is buaidh,
 'Chraobh a's seasamhaiche duilleach,
 A's bòidheche cum' agus snuadh.
 Tha slat am bliadhna na 'mullach
 A's làidir fulang ri fuachd,
 'S a bàrr air lùbadh le àbhlan,
 'S cha b' e 'n sagradh am buain.

Na faiceam t' fhearann gun oighre,
 Na do bhaintighearn' ri bròn.
 Tha gach duin' ann an gaol ort
 Le mind t' aoigh 's tu cho òg.
 Bìodh do mhac ann ad dheoghainn
 Gabhail lùbhairt 'sa chòir;
 Fear an ionad an athar,
 'S gach aon rathail ri 'bheo.

Ach cha 'n urrainn mi innseadh,
 Na tha 'm inntinn ga d' reir,
 'H-uile buaidh a tha 'as ort
 Ann an àbhachd 's an céill.
 Tha gach ni 'tha ri 'inns' ort,
 Sin an fhirinn gun bhréig,
 Mar chléisig shneachda ri gaillinn
 'Tigh'nn o annil nan speur.

Oran Connsachaidh Eadar Fear agus Bean mu 'n Ol.

LE BARBARA FHRISEAL.

ISE.

Is tric ag amharc sìos mi,
 I an mionhlachd mu fhear mu thaighe;
 Ach ma chaidh thu 'm fiadh orm,
 M bhriathar cha mhath an naidheachd.
 Gu 'n d' fhalbh thu moch Di-ciaduin
 Dh' a h-uinn do Bhail' na h-amhunn;
 'S gu 'n d' fhalbh tu bhith lionte
 Is nàraicht' air miad do phathaidh.

Ma 's tu bha 'cumail féill ann,
 Bu gheur thu gu gnothach tapaidh;
 'S ma 's tu a bha ga h-eigheach
 Bha feum ort ann o chionn seachdain,
 A cumail sluaigh ri 'cheile,
 'S na ceudan diu ann ri 'm marcaid;
 'S an àm dhaibh a bhith sgaoileadh
 Gu saothreachail a toirt pas dhaibh.

ESAN.

O, fire-faire 'Bharbara,
 'S mi-dhealbhach dhuit a bhith fanaid,
 'S mi 'g òl do dheoch-slàinte
 'S gach àit 'sam biodh i ri 'ceannach.
 O'n a dh' fhalbh gach tàbhairn,
 'S gach pàirtidh 'bh' ann o chionn tam-
 uill,
 'S mithich teannadh làmh-riut,
 Bi baighail ri duine falamh.

ISE.

'S mi nach h-fheil ga t' iarraidh,
 Cha 'n fhiach leam do chaitheamh-
 beatha;
 Gu 'm faoduinn-sa 'bhith eolach

Mu 'n phòca nach deanadh gleidheadh.
 Sud an rud a leon mi
 Mo stòras 'bhith feadh nan taighean,
 Ga chaitheamh icat gu ròpach
 An stòpan de 'n uisge-bheatha.

ESAN.

A bhean tog dhiom de d' thuaileas,
 Cha chualas gu 'n robh mi misgeach;
 Is bheir mi rogha duais' dhuit,
 'S na luaidh e ged tha mi 'nis ann.
 Nuair 'thachradh rium fir aobhail
 'Bhiodh caoimhneil rium le 'n cuid licair,
 Mur ceannaichinn fhìn 's mur paighinn,
 Cha b' àirde na 'n ceard am meas mi.

ISE.

O! cha do dh' iarr mi riamh ort
 'Bhith crìon ann an àite duine,
 Ach 'bhith mar fhear de chàch
 Ged bu chàrt a bhiodh air gach urra.
 Ach on 's e t' fhasan-s' paigheadh
 'S gach aite 'san dean thu fuireach;
 'S giorra gu mor 'bu chàra dhuit
 Tamh am mach air do thuras.

ESAN.

'Bhean tog dhiom de d' ghòraich',
 'S mi brònach an déidh mo dhibhe;
 'S daor an ceannach dhomh-s'
 Air do stòras na ni thu bhruidhinn.
 Cha 'n fhaigh thu fear gun duais bhuaite
 'Theid suas air Bealach-an-ruighe;
 'S ma 'chuireas tu a sìos fear
 Gu 'n iarr e ort airgid dibhe.

ISE.

Is mor a b' fhasa dhomhs'
 Airgid stoip 'thoirt do mo sgalaig
 Na thusa a bhith 'n còmhnuidh
 An seomrichean 'g òl nan galan.

O'n tha thu 'd dhuine pòd'
 Cha bu choir dhuit a bhith ri breamas,
 A cur cuid dhaoine coire
 Le goraiche anns gach bairill.

Rainn do Mhac-Griogair.

LE MR. SEUNAS MAC-GRIOGAIR, D. D.

Tha mo chiabhan air glasadh,
 'S mo ghruaidhean air casadh;
 Gu bheil fiaras is airneul ga m' leon.

Mi bhith 'g iargain a chinnidh
 Gus an trialladh gach flidh
 A rinn m' àrach 's mi 'm ghille beag òg.

Bu sibh m' airm, bu sibh m' aodach,
 Is mo chuilbheirean caola,
 Is mo bhoghachan daor' air dheagh neoil.

'Dheagh Mhic-Griogair nam bratach,
 Gau robh gliocas is pailteas,
 Tha thu 'n ciste chaoil ghlaiste fo 'n fhòid.

B' ann dhe d' fhasain air uairibh
 Crùn datht' 'thoirt do Ruairidh,
 Agus aodach ùr, uasal, mar ròs.

Nuair a dh'fheadh sibh 'm bruthach
 'S a ghlaodh' sibh bàrr giubhais,
 Gu 'm biodh luchd nan ad dubha fo leon.

Bha mi 'n làthair an latha
 'N robh do bhràithrean is t' athair
 Far an d' fhàg sibh nan laighe luchd-chleoc.

Ann an geata Rois-Duibhe,
 Far an do sheasamh do bhuidheann,
 'S iad gun eagal, gun phudhar, gun leon.

Luchd bhualadh nam buillean,
Far 'm bu chruaidh air each fultreach;
Bu leibh uachdar is urram gach gleois.

'S e bu dual dhuit o d' sheanair
'Bhith gu buaidheil, deas, fearail;
Ann an cruadal gu 'n leanadh sibh 'n toir.

Chaidh na laghannan cruaidhe a bha an
aghaidh Chloinn-Ghriogair a chur air cùl
'sa bhliadhna 1734. Ghabh na Griogaraich
an sin an ainm fein. Aig a cheart àm
ghabh 824 dhiu ri Iain Mac-Griogair an
Lanraic mar cheann-cinnidh. Chaochail
an triath so sa bhliadhna 1852. 'S ann an
sin a rinneadh na rannan a thug sinn
seachad.

Gleann-a-Mailidh.

LE CAIPTIN PADRUIG CAIMBEUL.

Fagaidh mi 'm baile 'san t-samhradh,
Is theid mi do 'n ghleann againn fhin;
'S tillidh sinn dhachaidh 'sa gheamhradh
A chumail nam Frangach bho thir.

'S ann againn tha 'n gleannan 'tha uaig-
neach;

Cha 'n fheil cho neo-luaineach 'san tìr,
Cha 'n fhaicear leinn duin' ann ach buach-
aill',

Is brogaich a cuartach' na frith.

Nì sinn ann cur agus cliathadh,
'S cha treabh sinn am bliadhna le crann;
A mhaduinn bidh againn gu iasgach,
'S am feasgar gu fìadhach nam bean.

Gheibh sinn ann cnothan is caorann,
Is gheibh sinn ann braonain gu leoir;

Bidh dearcagan-fithich air fraoch ann,
'S cha téid sinn 'n tràigh mhaoraich ri 'r
beo.

Bha Pàdruig Caimbeul na 'chaptin anns
an Reisimeid Duibh. Bha e na shealgair
ro mhath. Chaochail e aig Gearasdan
Ionar-Lòchaidh 'sa bhliadhna 1816. Cha
do phòs e rianh.

Marbhrann do Chalum Ruadh Mac-Coinnich.

LE RUAIRIDH, A BHRATHAIR.

'Rìgh, gur mis' 'tha bochd, truagh,
Is tric deoir air mo ghruaidh,
'S mo is tric mi ri luaidh mo dhòruinn;
'S mi ri cumhadh 'n fhir ruaidh,
'Dh' fhàg mi thall thar a chuain,
Far nach cluinn mi, a luaidh, do chòmh-
radh.

'S e mo chridhe 'tha brùit',
Is tric snìgh' air mo shùil,
Is thuit m' inntinn gu tùrs' is bròn dhomh.
Is ann agam 'tha 'm fàth,
'S mi a chaill mo dheas làmh,
Mo thasgaidh, 's mo bhràthair ro mhath.

Aona bhràthair mo ghaoil
Dh' fhàg cho muladach mi
Is nach urrainn dhomh inns' mo dhoruinn.
Is ann dhomhsa 'tha buan,
'H-uile mionaid is uair,
A bhith cuimhneachadh buaidhean t' oige,
'S cha 'n fheil lighich' fo 'n ghrein
A leighiseas mo chreuchd;

Cha dean sin ach Mac Dhé na gloire.
 Bho 'n a thainig gun dail
 Orta sumanadh bàis
 Thuit mo chridhe gu sàil mo bhròige.

Sud am bàs 'thig gu teach
 Air sliechd Adhaimh fo leth;
 Rinn an nàmhaid air creach le seoltachd.
 Mur b' e 'n Ti le 'mhor ghràs
 A rinn seasamh 'n ar n-ait,
 Bhiodh sinn uil' aige bàthte còmhla.
 Thu mi 'n dochas, a ghraidh,
 Gun d' rinn creideamh thu slàn
 Anns an Ti 'sa bheil fàth ar dòchais.
 Cha 'n fheil teagamh 'nam chridh'
 Nach fheil t' anam an sith
 Mar-ri ainglibh a seinn nan oran.

Bu mhi 'n t-Oisein bochd, truagh,
 'S mi a dh' fhaodadh a luaidh,
 Gu 'm bu diombuan neo-bhuan do sheorsa.
 Bha iad foghainteach, garbh,
 'S bha iad math air ceann airm,
 'S bu mhath cuid diu gu sealg fear cròice.
 Chunnaic mise thu-féin
 Uair nach faicinn air féill,
 No 'n co-thional nan ceud aig òrdagh,
 Fear 'bu smearaile ceum,
 Air an rathad lom, réidh,
 'S tu a gluasad fo t' éideadh Dòmhnaich.

Thigeadh féileadh nam ball
 Mu na cruachain 'bu trom,—
 'Se nach feumadh bhi gann na 'dheanamh,—
 Gartan craobhach, caol, datht',
 'S osan gearr de 'n ohlò bhreac,
 Bho laimh taillear 'bu mhath gu 'fhiaradh,
 Air an iosgair ghil, dhlùth,
 'Bu ro-shoilleir fo 'n ghlùn,
 Air an dearcadh gach sùil air lianaig;
 'S cha bu chladhaire thu

Nuair a chuir' thu gu d' chùl,
'S cha robh taisè nad ghnùis gu strìochd-
adh.

Mo ghràdh an spalpaire grinn
Air an laigheadh na rainn,
Air nach d' rainig an aois mhor bhliadhn-
aibh;

Dha 'n robh cridhe neo thoinnt',
Leis nach d' rugadh an shoill,
Pàirteach, furanach, foirmail, fialaidh;
Fear fìor mhodhail 's e ciùin,
'S fiamh a ghàir' air a ghnùis,
'S e 'na labhairt cho muint' ri maighdinn;
Ann an cruadal 's an tùrn
'S tu nach teicheadh air chùl,
'S bha thu fearail an cùisean saighdeir.

Gur h-e 'n t-eug 'bha gun bhàigh,
Bhuail e pàisaidh 'nad laimh,
'Chaidh le sumanadh bàis ga t' iarraidh;
Is maor le 'n d' théidear an t-aog
Nach gabh cumha no ois,
Ach 'bhi umhailt' gach taobh gan iarr e;
'S maor e 'bhagras gach rìgh,
Anns gach cath agus strìth
'Chumadh cogadh fad mhiltean bliadhna.
Tha e treun anns gach blàr,
Is lann gheur na dheas laimh
Do'm feum uile shìochd Adhaimh strìochd-
adh.

Bho 'n a sheol mi thar cuain
Do 'n tìr iomallaich, fhuair s',
Fhuair mi carrachdainn cruaidh gu leoir
innt',

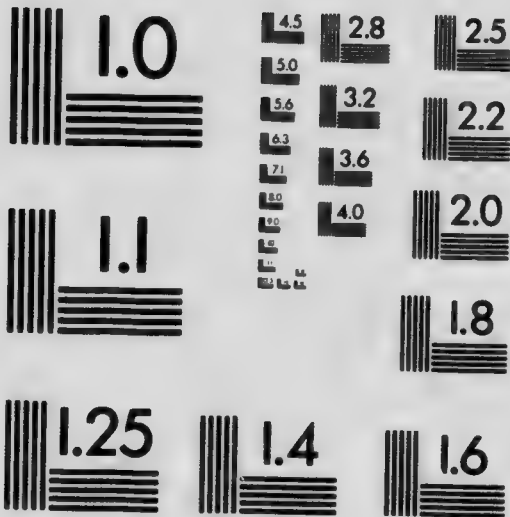
Bho 'n dh' eug Màiri mo rùin,
'S a chaill mi fradharc mo shùl,
'S mor gu 'm b' fhearr leam bhi 'n dùthaich
m' eolais.

Gu bheil m' aigneadh gach uair

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

'Ruith an null thar a chuain,
 'S mi ri cumh' Chaluim Ruaidh 's nach
 beo e;
 'S mi mar dhuine gun cholg
 De an spuillteadh 'chuid airm,
 'S gur h-e cumha nam marbh a leon mi.

Tha gach fear 'thig as ùr,
 'G inns' a chòrr dhe do chliu,
 De na thainig an tubh s' thar fairge;
 'S bidh gach fear a dh' fhan thall
 'Cur an aonta na 'cheann
 Nach deach aon ni 'chur meallt' ad mharbh-
 rann;
 A laoich mhisneachail, threin,
 Dha 'n robh gliocas le céill,
 Anns gach sùbhaile 'bha ceutach, ainmeil;
 'Nis on bhàrc ort an t-eug
 Thuit an cùl as mo sgéith,
 'S mi gun bhràthair fo 'n ghrein bho 'n dh'
 fhalbh thu.

Oran

Do Dhomhnall Cràbhart, a Tìreadh, a
 chaidh do na h-Innsean agus a rinn moran
 beartais 'san àite sin,

LE GILLEASBUIG MAC-PHAIL.

Fonn:—*Air tuiteam am chadal.*

Gu 'n d' fhuair mise sgeul
 'Thug toilinntinn dhomh 's éibhneas,
 'S a neartaich mo spéiread
 Na 's tréine na bha mi;
 Sgeul 'thug gu bhith òg mi;
 An aois chaidh air fògradh,
 'S cha dig i ga m' chòir,
 Sin mo dhòchas gu làidir;
 An aois ghreannach, shuarach,
 Bho 'n dh' fhògair mi bhuam i,

Gu 'm bi mi gle uallach
 'Deanam' i suas mar a b' àbhaist;
 'S e 'n sgeul a dh' fhàg ait mi
 Gu bheil an t-òg gasda
 Thar saile 'tigh'nn dachaidh
 A dh' fhaicinn a chàirdean.

A Dhomhnaill gur toil leinn thu,
 Slainte gun ghainne dhuit,
 Sòlas nach teirig dhuit,
 'S eireachdas làitheil.
 Gnùis thaitneach a chiataibh,
 Cridh' fathail na fialachd;
 Lochd 's beannachadh Dhia ort,
 'S deagh riaghailt a' fàs riut.
 'S beag ionghn' thu 'bhith fiachail,
 Cha choill' 'san robh crìonach
 Bho 'n d' rinn thusa clàntinn,
 De 'n fhior fhuil a's àird' thu.
 'S fuil rioghail gun truailleadh
 'Tha 'direadh mu d' ghuailibh
 Na 'sruthain mhear' uasal,
 'S cur uabhair ad nàdur.

A Dhomhnaill na 'n digeadh tu
 Thogadh mo chridhe,
 'S cha tuiteadh e rithist
 'S an tilleadh am bàs e.
 Gu 'm bithinn cho eutrom
 Ri eun air a sgéith
 No ri bradan a leum
 A dh' aon bheum as an t-sàile;
 Le àgh a bhith 'faicinn
 'N òig shiobhalta, thlachdmhoir,
 Dheas, fhirinnich, thaitnich,
 A's fasanta gnàth'chadh.
 Gu 'n còmhnadh Mac De leat
 'S gach àit anns an déid thu,
 'S tu 'glusad gu spéiseil
 'Sna ceumaibh a dh' àithneadh;

Gu'm biodh e ga do stiùireadh
 A dh'ionnsuidh do dhùthcha,
 An tìr 'sam bu dù dhuit
 Bho thùs a bhith stàtail;
 Lan airgid is stòrais
 'S gle phailt de gach seòrsa,
 Gu'm faiceam an t-òigear
 A's boidhche 'measg Ghàidheal;
 Cridh' glan mar an daoimean,
 Is t' aigneadh làn soillse
 M'ghréin shoilleir, chaoimhneil,
 A' boillsgeadh air faire;
 Gur h-iomadh òigh cheutach
 'Tha 'suil riut mar chéile,
 'S i 'n te 'gheibh dhi fhein thu
 'Bhios eibhinneach, àghmhor.

Nan digeadh tu dhachaidh,
 'S gu'n ceannaicheadh tu fearann,
 'S gu'm fanadh tu mar-ruinn,
 Bhiodh aighear 'san àite.
 Do chàirdean gu leir
 Tha fo chùram mu d' d'heibhinn,
 Is eilean Shémeuca
 Làn eucailean bàsmhor.
 Gur cliu an t-og meanmnach
 Do'n chearn so de dh'Albainn;
 'S nan deanainn an leanmhuinn,
 Gu'm b' ainmeil do chairdean.
 Na Cràbhartaich mheanmnach
 A's tric chaidh a dhearbhadh,
 'S na Leathanaich ainmeil
 'Bhiodh garg anns na blàraibh.

Gur daicheil am pears' thu,
 'S tu àlainn ri t' fhaicinn,
 'S do nàdur 'toirt barrachd
 Air 'n t-sealladh 'th' aig càch ort.
 Craobh eireachdail, ùr thu
 An gàradh nan ùbhlán,
 'S na measan a's cùbhraidhe

'Lùbadh a h-àrd-mheoir.
 Ar ceol, 's ar n-ol fion thu,
 'S ar tobraichean fìor uisg'
 A chaisgeadh ar n-iotadh
 'N deidh sgios agus fàilinn.
 Do 'n chuid a bhiodh tinn dhinn
 Gu'm biodh tu 'nad iocshlaint;
 Nan digeadh tu 'n tir [mhor.
 Cha 'n fheil cridh' nach biodh àgh-

Cumha do Chlann Baillidh Thireadh.

LE GILLEASBUIG MAC-PHAIL.

Fonn:—*Mort Ghlinne-Comhann.*

'N Aird-nan-Cros tha 'n sgeul tùrsach,
 'S tha sin bitheant 'tigh'nn ùr ann an
 dràs.

Fhad 's a mhaireadh na daoine
 Thig fiosrachadh daonnan mu 'm bàs,
 Gus na theirig iad uile
 Ach an t-aon tha 'sa chunnart 'n robh càch.
 Is gu 'n còmhnaidh Mac Dé leis
 Gach aon rathad a théid e gu bràth.

Gu 'm b' iad sin na fir smearail,
 'Bha gu foghainteach, fearail, neo-chrion,
 'Bha gu misneachail, dàna,
 Is nach tilleadh roimh namhaid gun sith.
 Gur h-e ghiorraich bhuir làithean
 Cho ro dhìleas 's a bha sibh do 'n rìgh,
 'S àird' ur beachd an àm cruadail,
 'Chuir cho tric ur luchd-fuath' air ur tì.

Bu laoch calm' thu, 'Ghilleasbuig,
 An am cruadail 's tu 'sheasadh ri feum;
 Is aig Admiral Nelson
 Gu 'n robh moran de mheas ort thar
 cheud.

Dhearbh thu cuid dhe do ghaisge
 Nuair a chuir thu suas batraidh leat féin,
 'S tu ri giulan a t' achlais
 Loid a chuireadh fo shac a dha dheug.

De na gunnaichean móran
 Bha thu tarrainn na dh' fhóghnadh gu tìr,
 'Dìreadh chreagachan àrda,
 'S tu cur romhad gach nàmh thoirt fo
 chis.
 Nuair a chuir thu na 'n àit iad,
 Is gach ni mar a b' àill le luchd-strì,
 Chuir sibh séisd ris a bhaile,
 'S dh' fheum e géilleadh gu h-ealamh le 'r
 gnìomh.

Nuair bha crìoch air a chumasg
 Is a fhuair sibh gach duine fo ghéill,
 Ghabh thu dh' ionnsuidh do luinge,
 'S gu 'n do chuir thu 'mach fuil air do
 bheul.
 Leis mar sgàin thu do chridhe,
 'S truagh a dh' fhàg thu do chinneadh ad
 dhéidh.—
 Thainig sparrag am iantinn,
 Is cha 'n urrainn mi inas ort beachd-sgeul.

C'àit an robh ann an Albainn—
 Cha bu mhearachd sheanachas 's e fìor—
 Leithid Dhonnachaidh òig Chaimbeil
 Na chomanndair an armailt an rìgh,
 Anns an Spàin a toirt òrdaigh
 Air gach ni mar bu chòir 'chur an gnìomh.
 'S e gu 'n leanadh an ruaig orr',
 Is nach tilleadh gun fhuathas ri 'linn.

Ghabh do naimhdean sar bheachd ort
 Ann an toiseach a bhaiteil 'dol sìos;
 Bha iad faireil 's gad chuallach
 Mar gu 'm bitheadh ann buachaille dìon';

Ghabh iad cothrom gu h-uaigneach
Air tighinn mu 'n cuairt dhuit a risd.
Le neart fùdair is luaidhe
Gu 'n do rinn iad do bhualadh fo 'n chìch.

Thuit thu 'n sin, 's gu 'm b'e 'n diùbhail,
Bha na Gaidheil gu tùrsach ad dhéidh;
'S fad' a chluinnt' iad a gairich,
'S iad mar uain 'bhiodh gun mhàthair air
threud.

Aca fein a bha 'n riasan,
Chaill iad urrainn gu 'n tiarnaoh bho
bheud;
Dha 'n robh comhairle 's riaghailt,
Moran tuigse 's deagh chiall air a reir.

Thuit thus' Alasdair alainn,
Ann an cogadh na Spaine le cliu;
Bu tu 'n t-og a bha ceutach,
Mar mhac-sambhailt do 'n ghrein bha do
ghnuis.

Cha do sheall ann an aodann
Aon nach dugadh dhuit gaol, is gu 'm
b' fhiu;

Fear do ghiulain 's do nada'r
C'ait an robh ann san àite bho thus.

'S beag an t-ionghnadh do mhàthair
A bhi eisleineach, cràiteach, gun neart;
Fhuair i riasan no dha air,
Ged a thigeadh a gàbhadh mu seach.
Ach cuid mhor dheth thigh'nn còmhla,
Dh' fhàg sin ise gun treoir, air bheag math;
'Nis cha dean i car eibhinn
Mur a gluais i air eiginn le bat'.

Tha do mhuime bochd, cianail,
Gur tric snighe nan diar air a gruaidh,
'Caoidh an ailleagain chiataich
'Bha i 'g altrum tri bliadhna le uaill.

Dh' fhalbh a h-aighear 's a sòlas,
Is 'nan àit thainig bròn is droch shnuadh;
Bidh a cridhe dheth cràiteach,
Gus an deanar a càradh 'san uaigh.

Gu bheil t' oide gu deurach,
'S beag an t-ionghnadh dha féin a bhi ann,
'S a chul-taic' an déidh 'fhagail
Nuair a thigeadh air càs a bhiodh teann.
'S tu gu 'n dugadh a nuas e,
Dh' aindheoin islean is uaislean 'bhiodh
ann;
Ach cha dean thu sin tuilleadh;
Dhuinne 's brònach bha cumasg nan lann.

Dh' fhalbh na fiurain dheas òg' ud,
'S cha dean mise 'n toirt beò le mo chainnt;
'Chneidh a's uire 's i 's cràitich',
Dh' fhalbh am flur bharr a ghàraidh na
dheann.
'Chraobh bhios tric air a rùsgadh
Theid a cnodhan no h-ùbhlan air chall;
Gur h-e crionadh a's dù dhi,
Cha dig snothaichean ùr oirr' ach mall.

'S ionnan sin 's mar tha 'm Bàillidh,
'N déidh a lomadh 'sa chràmh air gach
taobh;
Aig an rioghachd bha màl air,
'S gu 'n do rinn e a phàigheadh gu daor.
Cha 'n e airgiod no airneis
A thoirt seachad a dh' fhàg e lan ghaid,
Ach na gaisgich ùr, aluinn
'Thuit an cogadh a chràidh air an taobh.

Oran Gaoil.

Is ann feasgar Di-haoine
'Dh' fhalbh mo ghaol thar a mhàin,
'Nuair a ghabh mi mo chead diot,
Bha m' aigheadh fo phràmh,

Ort a bhruadair mi 'm chadal
 Air lota 's taigh bhàn;
 'S nuair a dhùisg mi 'sa mhaduinn
 Bha thu fad' bhuam, a ghràidh.

Ach ged chaidh tu orm thairis,
 Gur mor mo bharail 's mo dhuil
 Gu'n till thu rium fhathast
 Le aighear 's le mùirn.
 Gu'n doir thu bho'n chléir mi
 Le ceutadh 's le cliu;
 'S nach doir thu cion falaich
 'Nighean barain no diuc'.

Cha ruig thu leas a bhi 'm barail
 Gur h-e do bharantas cuil,
 Bheireadh dhomhs' a bhith 'm barail
 Gu'm bu leannan dhomh thu.
 Ach thu bhith 'shiol nam fear mora,
 'S tu cho boidheach 's cho cuimt'.
 'S mi gu'n deanadh do phosadh
 Ged bhiodh do stòras air crun.

Ach mur h-fheil do ghaol agam
 Tha mi fad' ann an call;
 'S mor is misde mo phearsa
 'N gaol beachdaidh so bh' ann.
 Ged bu leamsa de bheairteas
 Siorrachd Pheirt 's Innse-Gall,
 B' fhearr leam cumhnanta t' fhacail
 Na gach pailteas fo 'm laimh.

'S ma 's a beag leat mo thochradh
 Gu bheil m' fhortan aig Dia;
 Gur a lionmhor mo chinneadh
 Gus na shir adh tu 'dhiol
 Ma 's e lughad mo nithe
 A bhrisd orm do ghràdh,
 'S mairg mis thug cion falaich
 Dhuit-sa thairis air càch.

'S daor a cheannaich mi 'n griuneas
 Bha air inneal do làmh;
 Nuair a chunnaic mi'n gille
 Chaidh mi 'n iomairt mo bhais,
 Le ro mheud 's thug mi thlachd dhuit
 Leig mi seachad orm càch;
 'S tha mi 'g inns' ann am chòmhradh
 Gur tu-s', a Dhòmhnaill, mo ghràdh.

Tha e air a ràdh gur h-ann do Dhòmh-
 nall Donn Bhoth-Fhionntainn a chaidh an
 t-oran so a dheanamh, agus gur h-i nighean
 do thighearna Ghlinn-Moireastain a rinn e.
 Bi a chlarsach inneal a làmh.

Brosnachadh - Catha Chlann- Domhnaill.

LE LACHAINN MOR MAC-MHUIRICH.

A Chlanna Chuinn, cuimhnichibh
 Cruas an àm na h-iorghuill,—
 Gu àirneach, gu arronnach,
 Gu àrach, gu allanta,
 Gu athlamh, gu arronta,
 Gu allmhara, gu arachdach,
 Gu anmhorach, gu aon-innt'neach,
 Gu àr-meineach, gu anamanta,
 Gu ascaoineach, gu airfideach,
 Gu allta, gu anabarrach,
 Gu ann-meinneach, gu an-glonnach,
 Gu ainteach, gu anmhurrach,
 Gu arm-leonach, gu acfhuinneach,
 Gu arm-chreuchdach, gu aigeantach,
 Gu ailgheasach, gu agarach,
 Gu àghmhor, gu abarach,
 Gu airbheartach, gu ath-bhuilleach,
 Gu an-dligheach, gu ath-mhilleach,
 Gu ainmeil, gu allail,
 Gu àrdanach, gu ath-sheallach,

Gu aon ghuthach, aon-chridheach,
Aon-ghneitheach, all-bhuadhach.

Gu urranta, gu ùr-mhaiseach,
Gu ùr-chleasach, gu uaibhreach,
Gu uil'-fheargach, gu uil' f'cartach,
Gu urchoideach, gu uamhasach,
Gu urrasach, gu urramach,
Gu ur-loisgeach, gu uachdarach,
Gu ur-mhailleach, gu uchd-ardach,
Gu uidhimicht', gu ùghdarrach,
Gu ùpairneach, gu ùr-ghleusach,
Gu ùr-bhuileach, gu ùr-speallach,
Gu ùr-labhrach, ùr-lambach, ùr-neartmhor,
Gu cosnadh na cath-làraich
Ri bruinne bhur biuthaidh.—
A Chlanna Chuinn Cheutchathaich,
'S i 'nis uair bhur n-athneachaidh,
A chuileinean confhadhach,
A bheithrichean bunanta,
A leoghannan làn-gasda,
Onchonaibh iorghuilleach,
De laochraidh chrodha churanta
De Chlannaibh Chuinn Cheutchathaich,
A Chlanna Chuinn, cuimhnichidh
Cruas an àm na h-iorghuill.

Bruinne, the breast, front. Biuthaidh,
a formidable foe. Confhadhach, furious.
Bunanta, strong. Onchu, a wolf.

Rinneadh am brosnachadh-catha so 'sa
bhliadhna 1411. Tha sruth gasda de dh'-
fhacail ann, ach cha 'n fheil mòran de
bhàrdachd ann.

Thig an Samhradh le 'Bhruthainn.

Thig an samhradh le 'bhruthainn;
'S thig a chubhag á Eirinn;
Thig gach ian bhàrr na machrach,

'S iad an taice ri 'cheile,
 'Dheanamh ciùil air na crannaibh
 Is air bharraibh nan geugan;
 Ach tha mis' is mo leannan
 A sior theannadh bho 'cheile.

'S mairg nach iomraich an copan
 Sùmhail socrach 's e dèarlan;
 Cha b' e sin a rinn mise,
 'S ann a bhrisd mi fein bèarn as.
 Gur h-e 'n t-ìomadaidh uaigneas
 'N i de 'n ionracan mèirleach;
 Chuir sud mise gu saothair,
 'S tha e daor do mo chàirdean.

'Ghruagach àillidh an leadain,
 'S mi gum freagradh dha t' òrdadh,
 Ann an glaise nan creagan
 'S ann am preasaibh beag' bòidheach.
 Aig a mhead 's thug mi ghaol duit,
 Gun do dhaoine bhith deònach,
 'S mi gun laigheadh ri d' thaobh
 An gleannan caomh nan laogh òga.

Cha déid mise do 'n chaisteal
 No an taice ri 'm fàilteachd;
 Ged bhios piob ac' is fiodhull
 Agus binneas na clàrsaich,
 Cha 'n fheil ceol tha fo 'n athar
 Nach bi feitheamh mo ghràidh-sa.
 'S truagh, a rìgh, gun bhith mar-riut,
 Gheug nam meall-shuilean tlàtha.

Tha mo mhaighstir àrd, priseil
 Fo mhighean 's fo ghruaim rium,
 Is cha déid mi na 'shealladh
 Mun dig ruthadh a ghruaidhean.
 Gur h-e sgeula na dunaidh
 'Fhuair sinn uile 'san uair so;
 'S ann a dh' iarr e le gradaig
 Iad ga m' spadadh le luaithe.

'S maireg nach sealladh greis roimhe
 Air na mnathaibh ga 'm bòidhechid,
 Mun gabhadh e 'pheacadh,
 An cur seachad air pòsadh.
 Tha a bhuaidh sin air fad orr'
 Bhith gu socharach, gòrach;
 'S e na ghealladh-s' mar thochradh
 A chroich airneo 'm fogradh.

Ochain, ochain, mar tha mi,
 'S goirt mo chràdh 's mi fo mhulad;
 Tha mo ghruaidhean air seacadh,
 'Cuaidh nach faic mi mo chruinneag.
 Ach cha 'n urrainn mi t' àicheadh
 Ged a dh' fhàginn an cruinne.—
 'S truagh, a rìgh, nach bu bhàs dhomh
 Air na tràighibh gun fhuireach.

Och, is truagh nach bu bhàs dhomh
 Nuair bu phàisdean beag òg mi,
 Mun do dhearc mi air t' aodann
 Is nach faod mi do phòsadh.
 Troigh chruinn am bròig chumhainn,
 Do 'm bu chubhaidh bhith spòrsail,
 Fo do chalpannan mìn-gheal,
 Troigh nach islich am feirnein.

Uilleim Oig Abaràrdair
 Bu tu 'm bàillidh gun trècair,
 Nuair a dh' iarr thu mo spealtadh
 Eadar eich Mhic-an-Tòisich;
 Mo thoirt timchioll a chabhsair
 Gun mo chàirdean a' m' chòmhdhail.
 'S mor gum b' fhearr a bhith 'm Flànnas
 Na bhith 'n làthair a mhòid sin.

A reir innse sgeoil cha robh aig Fear
 Abaràrdair ach aon nighean. Fhuair an
 gille-stabaill aige trom i. Bhagair e gun
 sracadh e an gille as a cheile eadar da

each. Dh' innis an nighean do 'n ghille
mu 'n chunnart anns an robh e, agus thug
e a chasan as. Spàrr Fear Abaràrdair a
nighean ann an seòmbar agus chum e ann
i gus an d' fhuair i bàs le mulad agus
brisdeadh-crìdhe.

Cumha

MHIC-DHONNACHAIDH GHLINNE-FAOCHAIN.

Ho, gur mi 'tha air mo leonadh,
Na i ri ri ho ro;

Ho, gur mi 'tha air mo leonadh,
Na i ri ri 'i ri ri ho ro.

Bho latha blàr Inbhir-Lòchaidh;
Bha ruaig nan Eirionnach dòite,
'Thàinig do dh' Albainn gun stòras,
A bha dh' earras air an cleòcaibh.
Thug iad spionnadh do Chlann-Domhnaill;
Mharbh iad m' athair is m' fhear-pòsda,
'S mo thriuir mhacanan grinn òga,
'S mo cheathrar bhràithrean ga 'n stròic-
eadh,
'S mo naoidhnear cho-dhaltan bòidheach.
Loisg iad mo chuid coirc' is eòrna.
Mharbh iad mo chrodh mòr gu feolach,
'S mo chaoraich gheala ga 'n ròsdadh.

Ho gur mise 'th' air mo chlaoidheadh
Mu Mhac-Dhonnachaidh Ghlinne-Faochain;
Tha gach fear 'san tir s' ga d' chaoineadh
Thall 'sa bhos mu Inbhir-Aora,
Mnathan 'sa bhasraich 's am falt sgaoilte.

Ho gur mi tha air mo mhilleadh,
Mu mharcaich' nan srian 's nam pillein,
'Thuit 'sa chaonnaig le 'chuid ghillean,
Thug Mac-Cailein Mór an linn' air,
'S leig e 'n sgriob ud air a chinneadh.

'Se Caimbeulach a bha am Fear Ghlinne-
Faochain. A reir coltais 's i a bhean aige
a rinn an t-oran.

Buidheann mo Chridhe Clann- Ualraig.

Oran le te a mhuinntir Lochabair d'a
leannan, Fear Achaluachrach.

LUINNEAG.

Buidheann mo chridhe Clann-Ualraig;
Bheireadh iad suas na h-iomainean.
Bheireadh iad crodh dhe na buailtean
'S chuireadh iad sluagh bho chinneachadh.

'S olc a fhuair sinn crodh nam baran,
Bodaich bheag' nam briogais gheala;
Cha b' iad a b' urrainn air an fhalachd,
Ach fir Strath-Eireann 's Strath-Narrainn.

'S olc a fhuair sinn crodh nan Ròsach,
Is Clann-Chatain air an tòrachd,
Baran liath na coise breoite;
'S air mo dhaoine s' rinn iad feolach.

'S a Chrò-chlach am Braigh Srath-Eireann,
Oidheche dhorch' air nach bu leir dhaibh,
'Cur nan saighdean ait a cheile,
Thuit mo leannan 's deich fir threuna.

Nuair a shaoil leam 'bhi gu uasal
Am bhean-taighe Achaluachrach,
'S ann a tha mi gu bochd, suarach
'Bleoghann a chruidh 'feadh a bhuachair.

Chaidh Fear Achaluachrach a thogail
creiche bho na Ròsaich mu 'n bhliadhna
1670. Thug e leis a chreach, ach chaidh
buidheann de Chlann-an-Tòisich na 'dhéidh.

Mharbh iad e agus thug iad an crodh air
ais a chum nan Ròsach. Bha Iain Beag
Mac-Anndra maille ris na Tòisich. Is e a
thilg an t-saighead leis an do thuit Fear
Achaluachrach.

Oran

Le Mac-Philip, fear-brataich Mhic-Ic-Iain,
air dhaibh a bhith a cur air gu 'n do thill e
bho fheachd air comhairle na mnatha.

LUINNEAG.

Hilinn o ho ro bha ho u ho,
Hilinn o 's mi falbh leatha,
Hilinn o u i o u,
Hùbh o 's mi falbh leatha.

'S mis' a rinn an cruaidh thilleadh
An taobh s' a dh' innein a cheathaich;
Thainig deoir air mo shùilean
Agus tùchadh nam labhairt.

Thainig deoir air mo shùilean
Agus tùchadh na m' labhairt,
Nuair a thog iad mar sgeul orm
Gu 'n do gheill mi do mhnathaibh.

Ach cha deanainn féin géilleadh
Do dh-aon te tha fo 'n adhar,

Ged bu nighean do 'n rìgh i,
'S tri rioghachdan leatha.

Gu 'm b' e 'n cleachdadh bu dual dhuinn
A bhith cruadalach, fearail.

Gun bhith gealtach no sgàthach
'Dhol an làthair na carraid.

Mort Ghlinne-Comhann.

LE AONGHUS MAC ALASDAIR RUaidh.

'S mi am shuidh' air a chnocan,
Chaidh mo léirsinn an olcas;
Is mi aon mhac an trotain air m' fhàgail.

Tha mi 'coimhead a ghlinne,
Far am b' aighearach sinne,
Gus an d' aom oirnn an fhine 'n robh 'n
fhàilinn.

Rinn na Duibhnich oirnn leadairt,
Bha 'n fhuil uasal ga 'leagail,
'S bha Gleann-Liobhann na sheasamh mar
cheannard.

Ach nam b' ionnan d' ur macnus
'S nuair bha mise n' ur taice,
Nàile rachadh iad dhachaidh na 'n deann-
ruith.

Bhiodh Mac-Philip le 'bhrataich
Air tùs an fhine neo-ghealtaich,
Ged a fhuair iad an nasgadh le ainneart.

A Mhic-Eanruig nam feadan,
'S tric a bha mi 's tu beadradh
Leis a mhuinntir a ghreas do 'n taigh-
shamhraidh.

Bha Clann Iain nan gadhar,
'Rinn na h-uaislean a thadhal,
'S iad ga 'n riasladh le cuthach gun
chàirdeas.

Dh' fhàg sibh marcaich' 'n eich uaibhrich,
Reubt' air righe nan ruadh-bhoc,
Ann an sneachda trom fuar nam beann
àrda.

Dh' fhàg sibh làraichean dubha
 Far am b' àbhaist duibh suidhe
 'N comunn luchd an fhuilt-bhuidhe, chais,
 amlaich.

'Fhir Bhail'-Fhèarna nam badan,
 Bu cheann-feadh'n' thu air brataich,
 Is chaidh smùid 'chur ri t' aitreabh na
 'smalaibh.

Bha do chomh-bràthair guailte,
 Deagh fhear Baile nam Fuaran,
 Leam is goirt e, 'san uair air dhroch càradh.

Ach ma 's deonach le 'r Rìgh e,
 Bidh là eile ga 'dhiol sin,
 Agus maighdeanan llobhte cur cheann diu.

Bidh na Tuirc air an dathadh,
 'S bidh rìgh Uilleam na 'laighe,
 'S bidh cùird mhor air an amhaich dhe 'n
 antoil.

B' e mo rogha sgeul éibhnis,
 Moch Di-luain is mi 'g éirigh,
 Gun robh againn rìgh Seumas 's na Frang-
 aich.

Chiteadh iomain ball achaidh
 Air fir mheallt' nam balg craicinn,
 'Loisg ar n-arbhar 's ar n-aitreabh 'sa
 gheamhradh.

Mac-Neachdainn an Duin.

Tha an oidhche 'nochd fuar,
 'S och, mo thruaighe! gur fad i;
 Ged tha càch na 'n sìor shuain,
 'S beag mo luaidh-sa air cadal.

Cha 'n e giorrad mo ruim,
 'S cha 'n e cuingead mo leapa,

Ach fear òg a chùil duinn
'Chuir an truim' so air m' aigheadh.

Gu 'n do bhruadair mi 'n raoir,
Thus', a ghaoil, a bhith agam
Ann an leaba chaoin, mhin,
Is tu sint' ann am ghlacaibh.

Ach nuair thionndaidh mi 'nunn
Bha do rum-sa fuar, falamh;
Thainig snigh' air mo shùil,
'S b' fhad', a ruin, thu á m' shealladh.

'Dheagh Mhic-Neachdainn o 'n Dùn
Is o thùr nan ard bhaideal,
B' fhad' a dh' aithnichinn do chùl
'Dìreadh stùc agus chreachann,

Le do ghille 's le d' cùù,
'S le d' cheum lùthar mar ghaisgeach,
'S le do chuibheir caol, ùr,
'S e nach diultadh dhuit sradag.

'S math thig boineid ghorm, ùr
Air do chùl boidheach, dathte,
'S math thig dag dhuit is sgiath,
'S claidheabh gear, guineach, sgaitheach.

Leam bu mhillse do phòg
Na mil shòghail nam beachan;
Is na ùbhlán nan craobh
Gu 'm bu chaoine leam t' anail.

'N cuala sibhse bean riamh
'Chaill a ciall mu ceud leannan;
Mur a h-innis mi breug,
'S i mi-féin an diu 'bhean ud.

'S iomadh bàt' agus long
Tha le fonn a dol thairis
Eadar Eirinn an t-slòigh
'S dùthaich bhòidheach Mhic-Caillein.

Nam biodh fios aig mo ghràdh
Mar a tha mi ga 'acain,
Bhiodh e 'nall, tha mi 'n dùil,
An gearr ùine gu m' fhaicinn.

'The 'thug bhuamsa m' fhear féin,
'S a chuir creuchdan fo m' aiseibh,
'Chaidh nior fhaicear ort bréid
Latha féille no clachain.

Is nior fhaicear do chlann
Dol do theampull a bhaistidh;
Ach ga 'n cur anns an uaigh,
'S tu bhith buan dheth gun mhac leat.

Biodh leac shleamhainn ri d' bhonn,
'S talamh tolltach fo d' chasaibh,
'S boinne snighe fliuch, fuar
Tigh'nn mu bbruachaibh do leapa.

Mur a bhith do dhroch bheus
B' oil leam fein sud a thachairt;
Oir, ged 's cruaidh e ri ràdh,
'S i 'n aon mhàthair a bh' againn.

Tha an oidhche 'nochd fuar,
'S och, mo thruaighe! gur fad i;
Ged tha càch na 'n sior shuain
'S beag mo luaidh-sa air cadal.

Bha triùir nighean aig Sir Seumas Caim-beul, triath Airdchonaghlais. Bha Iain Mac-Neachdainn an Dundàrainmh a dol a phòsadh na te a b' òige. Chuireadh an daorach 's an dallanach air air latha na bainnse agus phòsadh e ris an nighinn bu shine. Thug e leis dhachaidh i, agus bha mac aige rithe. Goirid an déidh do 'n mhac so tighinn theich e do dh-Eirinn leis an te a bha e 'g iarraidh a phòsadh. Is

ann an sin a rinn a bhean aige 'n t-òran so.
Greis an déidh do Mhac-Neachdainn a
fágail phòs Sir Seumas Mac-a-Léith i.
Pheacaich a piuthar gu gràineil le ruith
air falbh le Mac-Neachdainn; ach rinn ise
gnìomh maslach an uair a thug i Mac-
Neachdainn bho a piuthair, agus cha b'
iongantach leinn ged a fhuair i aobhar air
deoir. B' fhearr dhi gu mor a droch rùin-
tean a chur fo cois na 'n cur mar ghuidh-
eachan na 'h-oran.

Tha na Gillean Grinn fo 'n Armaibh.

Oran do Niall Caimbeul, fear Dhun-
Stathinnis, le Seumas Caimbeul, an I-
Chaluim-Chille.

LUINNEAG.

Tha na gillean grinn fo 'n armaibh,
'S gur bòidheach leam fhin
'Thig an t-aodach dearg dhaibh.

Biomaid sunndach, eutrom,
Seinneamaid gu h-éibhinn
Cliu an fhiurain ghleusda
Dh' am beus a bhith ri armachd.

'S e mo rùn-sa marcaich',
Nan each cruitheach tart'rach;
Ni thu 'n t-òr a sgapadh
Anns na bailtean margaidh.

Nuair rachadh tu 'mharcachd
A' d' dhiollaid mar chleachd thu,
B' e do mhiann 's do thaitneas
Each aigeannach, meanmnach.

'Rìgh, gu 'm meal thu 'n oighreachd
A fhuair thu mar staoileadh

Dun-Stathinnis chaoimhneil
Ann am boinn neo-chearbaich.

Do shuil mar an dearcán,
'S do dheud mar a chailce;
'S i do cheile leapa
'Fhuair am mairist' ainmeil.

Do chridhe mar dhaoimean,
No mar reul 'san oidhche,
No mar ghréin gu caoimhneil
A boillsgeadh 'san anmoch.

'S e mo dhòchas cridh'-sa
Gu 'n dean t' oighre cinntinn;
B' aighearach leam fhin sud
'S leis na ni ort leanmhuinn.

Tha cuid a seinn na luinnig mar so:—

Tha na gilleán grinn
Fo 'n cuid armachd,
'S gur bòidheach leam fhin
'Thig an t-aodach dearg dhaibh.

Guidhe a Gheocaire.

Nam faighinn-sa m' iarrtas,
B' e mo mhiann air an uair so
Cruachan-Beann 'bhith na 'ghruthaim
Is Loch-Odha na uachdar,
Is gach gleann a tha làmh-ris
Bhith làn blàth bhainne buaile.
Cha bhiodh cùram gum bàht' sinn
Nam bu bhlàthach bu chuan duinn.
O, b' éibhinn an t-aran
Is stràic thairis de 'n im air!

Bhiodh taoibh dhìonach a' m' bhàta
De bhuntàta math suaite;
Druim dìreach de dh-aran,
Is rol mharag mu 'n cuairt air;

Bhiodh a tobhta de chabhraich,
 'S bhiodh an dram 'dol mu'n cuairt innt';
 'S mi gun iomaireadh gu làidir,
 Is raimh chàis' air a gualainn.
 O, b' éibhinn an t-aran,
 Is stràic thairis de 'n ìm air!

Oran Molaidh

Do Mhairi nighean Alasdair Dhochan-
 fhasaidh.

LE ALASDAIR DOMHNALLACH 'SA CHEAPAICH.

Air dhòmhsa bhith 'm aonar
 Troimh aonach nam beann,
 Gu 'n gleus mi na teudan
 'S gun té dhiu air chall,
 Gu seinn mar bu mhiann leam
 'Chur rian air gach rann
 Do nigh'n duinn a chuil shniomhain
 So shios anns a ghleann.

'S Ban-Chamaronach chinnteach
 An ribhinn ghlan og,
 Dhe 'n fhine cho rioghail
 'S a chinn 'san Roinn-Eorp'.
 Gu 'm b' ainmeil na 'n tìm iad
 Ri 'n ìnns anns gach seol;
 'S math 'sheus iad Sir Eòghan,
 Làmh theom' air cheann slòigh.

Gur gile mo chaileag
 Na canach nam bruach;
 Na cobhar na mara
 Air bharraibh nan stuadh;
 Na sneachda nan speuran,
 A thearnas na 'luaths
 Bho charbad nan àrdaibh,
 Le àithne gaoith tuath.

Mar 'n oiteag chiuin thlàthail
 Bho ghàradh nam flùr,
 Tha 'h-anail bho pòraibh
 'Toirt còmhraidh gu sunnd;
 'S tha meall-shùilean mòdhar
 Ga 'seòladh le tùr,
 Gu imeachd na ràidean
 'Thug àirde d'a cliu.

Mar 'n ròs 'nuair a 's àill' e
 Fo bhàrcaibh nam braon,
 Tha ùr-chruth na h-òighe
 Thug còrr air gach aon.
 'S binne i leam na 'n smeorach,
 'S a òg-mhadainn chaoìn,
 An tus a mhios' chéitein
 Air gheugaibh nan craobh.

Tha 'cuailein mu 'guaillibh
 'N a dhualagaibh dlùth,
 Gu sniomhanach, bòidheach
 Ga 'còmhdach mar chrùn,
 Na 'chamagaibh riomhach,
 Ro ghrinn fo 'cir-chùil,
 Gu cuachagach, fàinneach
 Mu bhràighe mo rùin.

Is binne na teudan
 Guth reidh na h-oigh' mhàld':
 B'e m' aiteas is m' eibhneas
 Bhith 'g éisdeachd ri m' ghradh,
 Nuair 'ghleusadh i 'duanag
 Am buaile nam bà;
 Laoigh òga mu 'n cuairt d' i,
 'S a chuach 's i fo chràic.

Ge b' e gheibh air laimh
 An deas àilleag ghlan, ùr,
 Thig caoimhneas gu 'fhàrdaich
 'Bheir dha-san gach mùirn.

Nuair 'ni e 'bhean uasal
 A bhuannachd le cliu,
 Gum mol e na làithean
 'S na thàr e oirr' iul.

Cumha

Do Ghilleasbuig Caimbeul, Iarla Earra-
 Ghaidheal, a chaidh a dhith-cheannadh an
 Duneideann 'sa bhliadhna 1685.

LEIS AN AOS-DANA, MAC-ITHICH.

Tha sgeul agam, 's cha chùis ghàire,
 Dhuibh ri 'innseadh;
 Gu 'n d' chuireadh ceann-taic nan Gàidheal
 An staid iosal.

Co 'chumas còir ris an anfhann,
 'S e na 'chruadhaig?
 No 'chumas casg air gach anaghnath
 'Tha teachd nuadh oirnn?

Co 'chumas còir ris an eaglais?
 Dh' fhàs i dorcha;
 No 'chumas a suas luchd-teagaisg
 Ris na borbaibh?

Co 'chumas an creideamh catharr'
 Suas gu treòrach?
 'S nach d' fhuair Gilleasbuig cead éisd-
 An taic còrach. [eachd.

Co 'chumas taigheadas greadhnach
 Gu buan, faoilidh?
 'S nach taghail an t-Iarla Dùibhneach
 'S an Dun-Aorach.

Roghainn nan Albannach uile,
 De 'n àrd fhine!
 'Dhaoine, nam biodh spéis de dhuine,
 'S beud a mhilleadh.

Iarla duaismhor Earraghaidheal,
 Garg an leoghann!
 Bu mhor an cridhe 'dh' fhearaibh Alba
 'Fhuil a dhòrtadh.

'Dhaoinne, ged a fhuair sibh àite
 Os cionn rioghachd,
 'S ole a chuir sibh gliocas Alba
 Gu sùrd millteach.

Ged a strac sibh còir gun cheartas
 'N taic bhur mioruin,
 Theagamh gu 'n dig la nach fhasa
 Dhuibh d' a dhioladh.

Mo thruaighe 'n nochd do luchd-lean-
 'S faoin un seasamh! [mhuinn.
 Tha gach duine 'gabhail géill dhiu,
 Dh' eug Gilleasbuig.

Dh' fhalbh an tuigse, dh' fhalbh an aithne,
 Dh' fhalbh an ceannsal,
 Dh' fhalbh an crann dligheach, treun tal-
 Dh' fhalbh an ceann math. [mhaidh.

Beannachd le t' anam am Pàras,
 'S fiach do chuimhne:
 Gu 'n togadh Dia suas bhur n-àlach,
 A dhream Dhùibhneach.

Dream bheadarach, bhuadhach, bhàghach,
 Mheadhrach, mhùirneach,
 A labhradh gu foistinneach, fìor ghlic,
 Brìgh gach cùise.

Sud a chlann a's uaisle fine,
 Na trein urrant';
 Reidh-bheartach an iul 's an aithne,
 'Chlann ud uile.

Ge b' e dh' aithriseas an seanachas
Le mion chuimhne,
Co 's mò tuigs' air dhruim talmhainn
Na Clann-Duibhne?

Blàth a dh' fhàs os cionn gach fine,
Gnìomh gun ghainne;
Ceann céille, cléir', agus sgoile
An léibhidh uile.

'S iomadh leoghann, is triath duineil,
Is ceann buidhne
De 'n t-sliochd Iarlail a shliochd Dhiarmaid
Mhic O' Duibhne.

Bho Dhiarmaid a thainig sibh uile,
Sean am fine!
Clann a b' fhearr a b' fhiach am moladh
A chuala sinne.

'S iomadh cridhe bras 'tha brònach,
Rosg tha deurach,
Luchd-oifig 's am bas ri bualadh,
Tha 'n creach déante.

'S iomadh brugh soluis fo thùrsa,
Air dreach meirgte;
'S mnai ghreannta gun ghean, gun ghàire,
'S cridh' fo thromh chràdh.

Bhàsaich luchd-ciùil gu buileach,
Co 'ni 'm farraid?
Cha 'n fheil stàth dhuinn bhi ri foras,
Chaidh 'n taom tharainn.

'S fuathasach a ghaoth so 'thainig,
Ghluais i 'n fhiubhaidh,
'S ruaig i na h-eoin le stoirm ghàbhaidh
Bho 'n choill dhùmhail.

Ach tillidh na h-eoin ùiseil, àillidh,
D' an coill chaomhail.—
Gu 'n togadh Dia 'suas bhur n-àireamh
An staid naomha.

Is cruaidh an càs seoid 'bu phailte
'Shearg' gun chionta :
Cha d' fhuaradh àbhar n' ur n-aghaidh
Ach meud bhur tuigse.

Thainig braghadh oirbh gun fhios duibh;
Leam is duilich ;
Ma dh' fhalbhas a' chlann so buileach,
'S mairg a dh' fhuirich.

Cuiribh-s' bhur dòchas 'san Àrd-Rìgh,
A chlann chéillidh;
'S e sud am Britheamh gun fhallsa,
Nach dean eucoir.

An Ti 'chruthaich sibh an toiseach
An staid cheutaich,
Tha E fhathast dhuibh cho gràsmhor
'S a bha 'cheud uair.

'S iomad marcaich luthmhor, làidir,
'Thuit gu h-ìosal,
'S a dh' eirich gu socair, sàbhailt
Suas na 'dhiollaid.

Mar stiuir Maois a mhor-shluagh lionmhor,
'S iad 'n an eiginn,
A mhac-samhuil tàrladh dhuibhse
Ri uair feuma.

Ri uair feuma tha Dia neartmhor,
Ceann gach cùise,
A dheanamh d' ur naimhdean treuna
Cairdean ciùine.

Cumha d'a Brathair le Nighinn Oig.

'S ann mu 'n taca so 'n dé
'Bu bhoichd, airsnealach m' fheum,
Is mi smaointinn air beus do bheoil.

'S e mac Cholla nan euchd
'Rinn do bhualadh, mo bheud!
Dh' fhàg sin mise ri m' ré fo leon.

Ann an ciste chaoil, theann,
Tha thu 'd laighe gun srann,
Is gun socair fo d' cheann ach bòrd.

Corp bu ghil' thu nan cnaimh
Fo do léine chaoil, bhàin,
Is thu 'd laigh' air an traigh gun treoir.

Slios mar eala nan tonn,
Is cùl fàinneach deas, donn;
'S bu tu 'n t-òg a bha connar cèir.

Nuair a chunnaic mi fein,
Fuil do chridhe 's do chléibh,
Chaidh am pudhar air ghleus am fheoil.

Cùl an righe so thall
Bha 'n sar ghaisgeach air chall;
Fear an aignidh gun fheall, gun ghò.

'Tigh'nn bho cheardaich a ghual,
Bu ghlan rudhadh do ghruaidh,
Mar an t-ubhall air uachdar meoir.

'S i do chas a bha luath,
'S i do làmh a bha cruaidh,
Nuair a thachradh tu 'n ruaig no 'n tòir.

'S i do ghuala 'bha treun
Ann an carraid no 'n streup;
Bu tu marbhaich' an fhéidh 's an eoin.

Bu tu marbhaich' bhruc ruaidh
 'Thig bho 'n fhireach so shuas,
 Is a choilich nuair ghluaist' an t-òrd.

Bu tu marbhaich' bhrìc bhàin
 'Thig bho 'n aigeal air snàmh,
 Nuair a ghlacadh tu 'n crann a' d' dhorn.

Cha robh filidheachd cainnt,
 Cha robh lùth-chleas no danns', [ròis.
 Nach do dh-ionnsaich thu 'n camp Mhont-

C'àit an robh e fo 'n ghréin
 Aon mhac gobha b' fhearr beus
 Na mo bhràthair deas, treubhach, 29

Bha thu ceanalta, suairc,
 Ann an còmh-dhail an t-sluaigh;
 Gheibhteadh t' fhuaran is t' uaisle 's t' eol.

Leat bu mhiannach rum druidt'
 Is daoine uaisle mar-riut,
 An àm tarrainn ri uchd an òil.

'S tu nach sealladh gu crìon
 Air a bheagan a dhiol
 Nuair a tharladh am fion a' d' dhorn.

Bha thu càirdeach, a rùin,
 Do dheagh oighre Dhun-tuilm,
 Ceann nan gaisgeach bu chliùiteach dòigh.

Bha thu càirdeach da uair
 Do Shìol Toreuill mu thuath;
 Sud na fearaibh a fhuair an leon.

'Nis bho 'n thachair dhomh féin,
 Bhith gun bhràthair a' d' dhéidh,
 B' fhearr gu 'n greasadh Mac Dé mi 'd lorg.

Oran Gaoil.

LUINNEAG.

Bu chaomh leam bhith mireadh, bhith
mireadh, bhith mireadh,

Bu chaomh leam bhith mireadh ri nigh-
inn ghlain, òig.

Bu chaomh leam bhith mireadh ri 'taobh
mar a shirinn;

'S mo ghaol air a tiomachd 'n àm sireadh
a poig.

Bidh sinne gu spéiseil an caidreabh a
chéile,

A l ghe 's ag éirigh an déidh a bhith
pòsd';

Gan chùram fo 'n ghréin oirnn ach aigh-
earach, éibhinn,

'S gach ni a bhios feumail gun éis air ar
bòrd.

Bidh tusa gach latha 'cur sùrd feadh an
taighe,

'S bidh mise gu h-ealanta a gleidheadh
dhuit lòn;

Thig fiadh as an fhireach is breac as an
linne;

'S nuair chi thu mi tilleadh gur geanail
do sheòl.

Bho 'n tha mi na m' chabhaig 's nach faod
mi bhith fanachd,

Thig làmh rium, mo chaileag, 's gu 'm
faigh mi do phòg.

Ma 's mise do leannan na bi 'ga mo
mhealladh,

No idir ri fanaid, 's mo chion ort cho mòr.

Nis innis an là dhomh; cha 'n fhaigh thu
á m' làmhan;

Nach faic thu mar tha mi a ghnàth air
do thòir.

Da sheachdain bho màireach; 'n e sin tha
thu 'gràitinn?

Mo bheannachd gu bràth ort, thé 's àille
'tha beò.

Cailinn na Buaile.

'S ann thall thar na h-abhunn a chunna mi
aiteal

De 'n ribhinn a's maisich' a bha mi na
'còir;

Bha dealradh na h-ainnir mar reulta na
maidne;

'S bu taitneach leam labhairt is binneas
a beoil.

LUINNEAG.

Cha 'n ioghnadh na gillean, na gillean, na
gillean,

Cha 'n ioghnadh na gillean bhith sireadh
do phòig;

Cha 'n ioghnadh na gillean bhith 'n tòir air
an nighinn,

'S a gruaidh mar an t-siris 's a bilean
mar ròs.

Tha moran de dhaoine 'sa chearn so de 'n
t-saoghal,

'S nam faigheadh iad caoraich, crodh-
laoigh, agus stòr,

Nach iarradh a chruinneag 'tha meachair
is cuimir;

Gum fòghnadh leo dubh chaille bhrucach
an sgleò.

Ged bhiodh i na 'leine mar bhios i ag éirigh,
Gum b' annsa leam fein an te cheutach,
ghlan, chòir;

'S i 'thogadh mo chridhe, 's cha chlarsach
no fiodhull,

'S cha 'n aicheinn nach sirinn 'bhith
'ruigheachd a pòig.

Tha 'slios mar an eala, tha 'cneas mar an
canach,

Tha 'gluasad mar 's ainneamh ri 'fhaigh-
inn an òigh.

Gur sìobhalta, stuama, deas chailinn na
buaile,

A sìubhal le 'cuachan air uachdar an
fheoir.

'S e 'n sòlas a's aite bhith timchioll na
mainnir

Là céitein 'sa mhaduinn a coimhead na
h-òigh';

Na laoiigh 's iad nan cabhaig ag iarraidh
gu bainne,

'S a ghruagach og, cheanalt' le cuman fo
chròic.

Nuair sheinneadh an éiteag 'sa chiùin
mhaduinn chéitein,

Is smeòrach na géige gu h-éibhinn ri ceol,
Cha chualas 'sa chruinne riamh crùn-luath
cho ullamh,

'S cho taitneach le duine ri coilleag a
beòil.

Comhradh Eadar Nighean agus Gille.

ISE.

Co theid mar-rium do 'n taigh-fhaire?

Co ni sùgradh leam ris a ghealaich?

Oigfhir aoibheil a bhroillich sholuis,

Thachair sinn anns a choille dharaich.

Fàill il ó agus ho ro éile,

Fàill il ó agus ho ro éile,

Fàill il ó agus ho ro éile;

Hoirinn ó is tu m' anam 's m' eudail.

112 TAIGH-TARLAIDH NAN UAISLEAN.

ESAN.

B' fhearr leam fhìn na bó laoigh is gamhn-
ach,
'S na tha chnodhan an déidh na samhna,
Gum bithinn fhìn is mo chruinneag ghreann-
mhor
'M badan coille gun duine teann oirnn.

ISE.

B' fhearr leam fhìn na coig ficead peigh-
inn,
'S làn mo chròige de 'n òr a 's buidhe,
Gum bithinn fhìn agus gràdh mo chridhe
'N gleannan caoin 's sinn air gaol a bruidh-
inn.

ESAN.

Nis a dhaoine tha Anna 'm ghlaicibh,
Nighean fhaoilidh nan gruaidhe dathte;
Gabhaibh Albainn is Eirinn 's Sasunn,
'S leigibh leamsa leis na bheil agam.

Taigh-tarlaidh nan Uaislean.

Beir soraidh no dhà
Gu taigh tàrlaidh nan uaislean;
Far bheil an aon nighean,
Is tri fir an luaidh rith'.

O hug eile, o hi ri ri ri,
O hi ri a hù, o hug eile no ha o ho ro.

Far bheil an aon nighean,
Is tri fir an luaidh rith':
Rob donn an fhuilt channaich,
Caol mhala gun ghruaman;

Is Alasdair fearail
A's ceanalta gluasad.

Is Donnachadh an gallan,
O bhaile nam fuaran.

'Roib, stad is bi céillidh,
Is éisd ri mo dhuanaig.

Mo chomhairle dhian dhuit,
'S mur fhiach i cuir bhuaite i;

Leig dhìot an te ghreannach,
'S glac bean a chùil dualaich.

Te 'chumadh do léine,
'S bu cheutaiche dh' fhuaigheadh;

A dh' éireadh 'sa mhaduinn
'S a ghlacadh a bhàrach.

Te 'chumadh a teanga,
'S nach teannadh ri buaireas.

'S fearr bothan an t-sùgraidh
Na lùchairt a bhruaillein.

Iorram.

'S truagh nach robh mi, hu il ho ro,
'N riochd na h-eala, ho im o,
No 'n riochd faoileig, hu il ho ro,
Chrìn na mara, e cho ri no.

No 'n riochd faoileig chrìn mara;
Shnamhainn an caol 's rachainn thairis.

Ruiginn am ball 'bheil am fear ud;
M' aighear, m' éibhneas, 's mo cheud
leannan.

Sioban nam beann a dol tharrainn,
'S deathach nan stùc ga 'r sior dhalladh.

Banais an nochd 'sa Chill Uachdraich;
'S nam bithinn ann dheanainn fuadach.

Nam biodh te eil' ann 'bhiodht' a luaidh
riut,
Sgathainn bun is bàrr a cuailein.

Dh' éireadh mo shròn àird' na stuadhach,
'S dh' fhalbhadh m' anail na 'ceò uaine.

'S cruaidh an sgeul an diugh a fhuair mi;
Thug Clann-Néill druim a chuain orr'.

Chaidh iad fodha anns an fhuaradh;
Luchd nan leadan troma, dualach.

Luchd nan seol àrd 's nan long luaineach;
Fir nach meathadh ri uchd cruadail.

Taigh-an-Droma.

Rannan le dròbinn, a bha diombach
airson na bha aige ri 'phaigheadh an
Taigh-an-Droma.

LUINNEAG.

'S i mo dhùthaich 'tha 'tigh'nn air m' aire,
'S i mo dhùthaich 'tha 'tigh'nn air m' aire,
'S i mo dhùthaich 'tha 'tigh'nn air m' aire,
An t-Eilein Muileach 'tha lùrach, beann-
ach.

Taigh-an-Droma gun dean mi 'fhàgail,
'S cha bu chruidh leam e bhith na fhàsach;
Fhuair mi feoil ann 's cha ghearradh sàbh i,
'S cha dugadh m' fhiacalan mir as a chàise.

Nuair a chaidh mi staigh do 'n t-seombar,
Bha na trinnseirean ann an òrdagh,
Is bha brot ann gun ghràine feola;
'S air leam fhìn gum bu phris dha gròta.

Nuair a chaidh air gairm gu cùnnas
 Cha robh agam bonn airgid mùthaidh;
 Thug mi not dh'i 's bu mhor mo shùil innt',
 'S cha do thill thugan ach aon chrùn d'i.

'S e 'n t-Eilein Muileach an t-Eilein agh-
 mhor,
 An t-Eilein ciatach mu 'n iadh an sàile;
 'S beag an t-ionghnadh gach ni a dh' fhàs
 ann,
 Gheibhteadh biadh ann 's cha 'n iarrteadh
 pàigheadh.

Oran Seilge.

LE PARA MOR CAIMBEUL.

Bheir sinn 'san t-samhradh am monadh
 oirnn
 'S théid sinn do 'n ghleann againn fhìn,
 'S tillidh sinn dachaidh 'sa gheamhradh
 A chumail nam Frangach o'n tìr.

'S ann againn tha 'n gleann maiseach
 fuaraidh,
 'S cha 'n fheil cho fìor uaigneach 'san tìr,
 Cha 'n fhaicear duinn' idir ach buachaill',
 'S na bodaich bhios cuartach' na frith'.

Gheibh sinn ann eilid air uairibh,
 Is bheir sinn daimh ruadh as an fhrith;
 Gheibh sinn ann greidh air gach fuaran,
 Is pailteas ri chuallach de nì.

Gheibh sinn ann gobhair is caoraich,
 'S bidh againn crodh-laoigh air na glinn,
 Ga 'm bleoghann le nionagan guamach,
 A's binne na chuach an guth cinn.

Gheibh sinn ann cnothan is caoran,
 Is gheibh sinn ann braonain gu leoir,
 Is dearcagan-fithich air fraoch-bheinn,
 'S cha déid sinn 'n traigh mhaoraich ri
 'r beò.

Gheibh sinn ann bradanau tarra-gheal,
 A thig oirnn o 'n fhairge na 'n steall:
 Le slataibh 's le morghaibh ga 'n ruagadh;
 'S bu toigh le daoine 'uaise bhith ann.

'S coma leinn cur agus cliathadh,
 'S cha treabh sinn am bliadhna le crann;
 'S ann bhios sinn 'sa mhaduinn ag iasgach,
 'S mu fheasgar a fiadhach nam beann.

Ged nach fheil sguab anns an t-sabhal,
 No caora, no gobhar, no meann,
 'S ged nach fheil bó ann ri 'bleoghann,
 Bidh dùil ri sar chobhair nam beann.

Nuair thig na gillea mu anmoch,
 'S a leagas iad eallachan mu seach,
 Cha chluinnear guth aca de sheanachas
 Ach mar a shealg iad an damh.

Am fac thu mar thill an cù ruadh e?
 Am fac thu mar bhuail e 'n cù glas?
 Thilg e a ladhran a suas air
 Cho ealamh 'sa bhuaileadh an t-srad.

Nam faiceadh tu mis' agus Sinteag
 Air còmhnaid na frithe so shios,
 Gun duine, gun ghunna, na 'r còir ann;
 Gun ni gu ar còmhnaid ach sgian.

Cha dean mi faoin ghleadhraich no bòsd
 uim',
 Chaidh mise na chròicean gu dian,
 'S chaidh ise gu h-ealamh na sgòrnan
 Mun d' fhuaradh leinn seol air 'chur sios.

Oran

Do dh-Alasdair Domhnallach, Bard na
Ceapaich, le Mr. Raonall Mac-Gillebhràth,
sagart Arisaig.

LUINNEAG.

Irinn arinn u horo,
Irinn arinn u horo,
Irinn arinn u horo,
Gu 'n togainn fonn gu h-aighearach.

Sorraidh bhuamsa thun a bhàird,
Triath nan fonn a's millse fàilt',
A tha shuas 'an tir mo ghràidh,
Nam chuimhne gnath gu maireannach.

Tir nan cnoc a's uaine fear,
Tir tha gorm air dhreach nan speur,
Tir nan òg tha fearail treun,
Tha caoimhneil, beusach, carantach.

'S ann 'sa Cheapaich ghrianaich, àird
'F uair mi eolas air a bhàrd,
Bios nam chuimhne beo gu bràth
Gu 'n càirear anns an anart mi.

Fhuair mi litir 'nuas Di-màirt,
'G innse dhomh gu 'n robh thu slàn,
'S tu gu binn a seinn nan dàn,
Mar ghnathaich thu na m' latha-sa.

Shnìomh thu dhòmhsa ealaidh chaomh,
Air do chlarsaich cheolmhoir, chaoim,
Mu na laithean luath a dh' aom
An tir nan laoch bha aighearach.

Sheinn thu òran milis, réidh,
Air an fhonn a's boidhche séis,
Mar na h-eoin a's caoine béus
Air bharr nan geug 'sa chamhanaich.

Mar sheimh osag mhaoth nam ponc,
 A tha caoineadh fèadh nan toin,
 Tha do dhuan a's glaine fonn
 A tuiteam trom air m' aigne-sa.

Bho'n a thainig mi gu tuath,
 Taobh an t-sàil a's gàireach fuaim,
 Tha mi 'g ionndrainn fear nan duan,
 A dhuisgeadh suas gu aighear mi.

Bha sinn cairdeach anns gach àit',
 'S braithrean fàidhean is na bàird;
 Nuair a ghlacainn thu air làimh
 Bu chaoimhneil tlàth dhomh crathadh dhi.

Ann a maduinn ait mo lò,
 An àm suidhe duinn mu 'n bhòrd,
 B' éibhinn leamsa fuaim do ghloir
 A seinn nan òran caithreamach.

Nuair a thigeadh tu air chuairt
 Anns a chòmhlan cha bhiodh gruaim,
 Gum biodh ceol, is fleagh, is duain
 A fògradh bhuainn gach smalanachd.

Gum biodh eibhneas anns an Dùn
 Nuair a thigeadh fear mo rùin,
 Mar phlath gréine fiamh a ghnùis,
 Cho fonnhor, uiseil, aighearach.

Bhiodh gach sgeula bh' anns an Fhéinn
 Air a h-aithris duinn le d' bheul,
 Anns a Ghaidhlig bhlasda, réidh,
 A labhair treun nan amaibh sin.

Nuair a theid a choisir cruinn,
 Bidh an comhlan air bheag loinn,
 Mur bi 'm bàrd a seinn an fhuinn,
 A cumail sunnd gu maduinn ann.

Thug a cheolraidh dhuit le spéis
Iomadh talann us deagh bhéus;
Nuair bhios foghlum ann an éis
Bidh t-eolas reidh gun amharus.

Fhuair thu, 'bhàird, fìor ghràdh nan speur,
Tha do nadur slàn gun bheud;
Iontinn àrd 'tha glan mar ghrein,
Tha ceolmhor, beusach, aigeannach.

Nuair a thig do reis gu ceann,
'S bheir thu cul ri tìr nam beann,
B'e mo mhiann duit anns an àm
Thu dhol na d' dheann do flaitheanas.

An ad dhàil thig siol nam fonn,
A cur fàilt' ort le deagh loinn;
Eiridh sunnd ort nach bi trom
'Sa choisir fhonnmhoir, chaidreamaich.
March, 1886.

Duanag do Mhabu.

LE ALASDAIR DOMHNALLACH, ALASDAIR AN
RIDGE.

Fonn:—"Come through the heather."

LUINNEAG.

'S e fàth mo mhulaid gun d' fhàs mi duilich
Nuair dh' fhàg mi buileach an t-àite;
Gur h-ann mu thuath, taobh thall a chuain,
'Tha 'n t-eilein 'san d' fhuair mi m' àrach.

Gun d' shil mo shùil aig meud mo thuir's,
Nuair rinn mi 'n dùthaich fhàgail.
Is e 'thug m' àbhachd bhuam 's mo shunnd
Mi chur mo chùl ri Màbu.

Is far an d' àraicheadh mi 'n tùs
 Bu mhùirneach bha mo chàirdean;
 Is thar gach àit' an d' fhuair mi iùl
 Gun dug mi rùn do Mhàbu.

Is beag an t-ioghnadh ged a liath mi,
 B' iargainneach gach là mi.
 Sud an tùrn a dh' fhag mi cianail,
 Mi thigh'nn riamh á Màbu.

Ann am leabaidh na mo dhùisg,
 'S mi caoidh na dùthch' a dh' fhàg mi,
 Saoilidh mi gun faic mo shùil
 Gach enoc is lùb tha 'm Màbu.

Bu tric a choisich mi le sùrd
 A null gu ceann an t-sàile;
 Far am faighteadh mire 's mùirn
 Le sunnd aig Drochaid Mhàbu.

Bhiomaid cridheil ann air bhainnsean,
 'N t-àm a rinn mi fhàgail.
 Gheibhteadh ceol ann agus dram,
 Is dawns' air ùrlar clàraidh.

C'àit a bheil an òigridh ghrinn sin,
 A bhiodh leinn an tràth ud?
 'S beag nach fheil gach aon a chinn diu
 Anns a chùil fo 'n fhàilein.

Bho na fhuair iad rathad iarainn,
 Ni mi triall gun dàil ann,
 A shealituinn na bheil beo de 'n t-siol
 A dh' fhàg mi shios am Màbu.

Nise sguiridh mi de m' dhuan,
 Oir 's ceaird gun bhuaidh a bhàrdachd;
 Ach gu bràth cha doir mi fuath
 Do 'n tìr 'san d' fhuair mi m' àrach.

Feb. 1901.

Cnoic is Glinn a' Bhraighe.

LE CALUM MAC-GILLIOS AM BRAIGHE
MHARGARI.

Na cnoic is glinn bu bhòidhche leinn,
'S iad cnoic is glinn a' Bhraighe,
'An tric bh' sin ri m'ann binn
'S a chomann ghrinn a b' fhearr leinn.

Cha 'n fheil àit an diugh fo 'n ghréin
'S am b' fhearr leam fein mo thàmh ann
Na Bràigh'-na-h-aibhne 'measg nan sonn
O 'm faighteadh fuinn na Gàidhlig.

Do bhruachan gorm 's am faighteadh
spreidh,
Do ghhlacan reidh gun àireamh,
'r uachdar thonn, 's an soirbheas trom,
A' ruith gu bonn nan àrd-bheann.

Gur pailt gach flùr a' fas gu dlùth
Air maduinn chùbhraidh Mhàigh ann;
Gach doire beò le ceòl nan ian
Nuair dh' éireas grian le fàilt' ann.

Bidh sruthain fhuar de 'n uisge 's glaine
'Brùchdadh 'mach mu 'ràth'dean;
Bidh crodh is caoraich pailt ri 'm faotainn
'Feadh nan aodunn àrda.

Gur ceòlmhor fonn na h-aibhne leam
Is sruthain chiùin fo h-àithean.
Cho fad 'sa shiubhlas i gu cuan
Cha doir mi fuath do 'n Bhràighe.

Gur lionmhor fear ag iasgach bradain
Mu do chladaich bhàna;
Daoin'-uaisle Shasuinn tigh'nn a nall
Chur seachad samhraidh làmh-riut.

122 CNOIC IS GLINN A' BHRAIGHE.

Air gach frolic, bàl is banais
Gu 'm bi caithream gràdhach
Le ceòl na fìdhle 'dol san rìdhle—
'Cosg na tìm mar b' àill leinn.

'S iomadh fleasgach làidir, grinn
A chaidh 's na gliun ud àrach,
Is maighdean gle-ghlan, dhireach, òg,
Le 'h-aodunn bòidheach, nàrach.

'S i 'n ainnir dhonn is binne fonn
A choinnich rium Di-màirt ann,
'S a thug fo chis gu daingeann mi,—
Mo shòlas crìdh bhith lànfh rith'!

Do chòmhradh eidean tha tigh'nn air m' aire,
'Ribhinn bhanail, bhàigheil;
Gu 'n d' fhuair thu buaidh bho nàdar féin
A chuir mor speis aig càch ort.

Soraidh leis a chomunn rioghail
Bho 'n is tìm dhomh 'm fàgail
Gur tearc ri 'm faotainn feadh an t-saoghail
An diugh daoine' bheir bàrr orr'.

NOTES.

Page 6.—John Stewart was laird of Appin in 1592.

DOMHNALL MAC FHIONNLAI DH AND ORAN NA COMHACHAIG.

P. 10.—It is commonly supposed that Domhnall Mac Fhionnlaidh was a Macdonald. It is pretty certain, however, that he was a MacKillop. There are two grounds for this opinion. In the first place, tradition affirms that Donald was a son of the banner-man of Macdonald of Glencoe. It is a well-known fact, however, that Glencoe's banner-men were MacKillops. It is also known that the MacKillops were poets. In the second place, there are MacKillops living who claim to be descendants of Donald. His Oran na Comhachaig was published by Ranald Macdonald in 1776, and by Gillies in 1786. In both of those works he is described simply as Domhnall Mac Fhionnlaidh.

I have divided Oran na Comhachaig into two songs, simply because I look upon it as two songs mixed together. In *Cead Deircannach nam Beann*, the bard represents himself as sitting on a mountain, "'S mi 'm shuidh' air sith-bhrùgh nam beann." But tradition tells us that he began to compose Oran na Comhachaig on his way back from Taigh-na-fuine to Fersit. In addressing the Owl he says, "An nochd is brònach do leaba." As he was an old man he would scarcely be sitting on a mountain at night, taking a last view of the places in which he used to hunt. The old bards understood the art of poetry thoroughly, and made all their lines of the proper length, as may be seen by reading

Bàs Dhiarmaid and the two hymns that follow it. In *Cead Deireannach nam Beann* there are seven syllables in each line; whilst in *Oran na Comhachaig* there are eight syllables in each line. Now Donald MacKillop was a good poet. But a good poet would never think of using two different measures in the same song.

For Alasdair cridhe nan lann the Turner MS. has Raonall Mac Dhomhnaill nan lann, the person meant being Raonall Mac Dhomhnaill Ghlais. For Bratach Alasdair Bhoth-Loinn read Bratach Alasdair nan gleann, evidently Alasdair Bhoth-Loinn. I have seen somewhere Alasdair Mac Raonall Mhoir in place of Alasdair Mac Ailein Mhoir, and possibly that is correct. The poet clearly had his mind and heart set on Alasdair Bhoth-Loinn. The title, *Cead Deireannach nam Beann*, is suggested by the following lines:—

On labhair mi umaibh gu leir,
 Gabhaidh mi-fein dibh mo chead.

THE MAC-VUIRICHs.

P. 19.—The Mac-Vurichs were hereditary seannachies and bards to the MacDonalds of Moidart. They were in all probability descended from Muireach O'Daly, an Irishman who settled in Scotland about the year 1200, and who came to be known as Muireach Albannach. Lachlan Mor Mac-Vuirich was probably the seventh in descent from Muireach, the founder of the family. He is said to have been the author of *Brosnachadh-Catha Chlann-Domhnaill*. Lachlan Mac-Vuirich, probably a grandson of Lachlan Mor, witnessed a charter in 1485, and is described as *archi-poeta*, or chief poet. Donald, pro-

bably a son of this Lachlan, was the tenth in descent from Muireach. Neil Mor, Niall Mór mac Lachainn mhic Dhòmhnaill, was born about the year 1550. He was a man of ability, and an excellent poet. He seems to have enjoyed immensely the contents of Rory Mor's horn. Neil Mac-Vuirich, Niall mac Dhòmhnaill mhic Lachainn mhic Neill Mhoir, was born probably about 1635. He was the fifteenth in descent from Muireach. He held as a reward for his services as poet and seann-achie the farms of Staoiligaray and Drimisdale in South Uist free of rent. He was the author of a large portion of the history in the book of Clanranald. He died shortly after 1715. He left two sons, Donald and Lachlan. Lachlan had a son named Neil. Neil received a good education under his uncle Donald. In obedience to the order of Clanranald he gave the Red Book to James MacPherson in 1760. He had a son named Lachlan, who was born in 1741, and died some time after 1800.

P. 33.—When this version of *Mort Ghlinne-comhann* was printed I was not in possession of the full version given at p. 95.

P. 42.—I have seen it stated that "*Tha tasgaidh bhuam an diomhaireachd*" was composed by Mairi nighean Alasdair Ruaidh. It is a very fine poem, but it is certain that the famous poetess of Harris had nothing to do with it. Sir Donald Macdonald, 10th of Sleat, married Mary Douglas in 1662, by whom he had Donald, James, and others. Sir Donald, 11th of Sleat, Domhnall a Chogaidh, succeeded his father in 1695 and died in 1718. As he is described in the song as a "*ridire*" and as "*Sir Domhnall*," it is evident that the

song was not composed prior to 1695. Mairi nighean Alasdair Ruaidh was born in 1590 and died in 1693, aged 103 years. Tradition says that she was a daughter of Alasdair mac Thormaid mhic Uilleini, triath Dhunbheagain.

The poem is copied from John Maclean's MS. collection. "'S i 'n aon te thog an tòs sinn" is in the MS. "'S i 'n aon te bha ga 'r mòchadh." I have not seen the word mòchadh anywhere else.

P. 54.—Neil Macnab was born at Bayhead, Waternish, about 1740. He was married and had two sons and two daughters. He died about 1818. Martainn Mor lived at Lachasay, near Duntulm.

P. 76.—When this version of Captain Campbell's song was published I did not notice that I had the version given at p. 115.

RUAIRIDH RUADH MAC-COINNICH.

P. 77.—Roderick Roy MacKenzie was born about the year 1755. He married Catherine, daughter of Donald Kennedy in Kishorn, whose wife, Mary Sage, was a daughter of the Rev. Eneas Sage, minister of Lochcarron. He came to Prince Edward Island in 1803, and settled at Pinette in Belfast. He left Belfast about 1811, and went to Nova Scotia. He died near Pugwash. He left sons and daughters. He was chieftain of the MacKenzies of Applecross. He was the author of several songs.

Calum Ruadh, Rory's brother, died at Kishorn about the year 1820.

